

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN
KAYGI VE TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Zehra Şeyda ERDEN

GAZİANTEP – 2021

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN
KAYGI VE TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Zehra Şeyda ERDEN

Danışman

Doç. Dr.Ramin ALİYEV

GAZİANTEP – 2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kaygı ve Temel Psikolojik İhtiyaçlarının İncelenmesi** ” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 14/01/2021

Zehra Şeyda ERDEN

ÖNSÖZ

Covid-19 pandemisi, hiç şüphesiz ki insanlık tarihinin yakın zamanda deneyimlediği, global şekilde tüm dünyayı etkisi altına alan ve farklı süreçleri içinde barındıran bir süreç olmuştur. Pandemi tüm dünyayı etkisi altına alırken bu süreç hiç şüphesizdir ki; evde kalma tedbirleri doğrultusunda rutinleri değişen, eğitime uzaktan devam etme durumunda kalan, sevdiklerinde ayrılan ergenler için farklı bir anlam taşımaktadır. Bu araştırmada genel olarak ergen ruh sağlığı için önemli yapı taşı olduğunu düşündüğümüz temel psikolojik ihtiyaçlar konusu, kaygı düzeyleri ile ilişki kurularak incelenmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmam başta olmak üzere eğitimim boyunca yaşadığım zorluklarda bana yol gösteren ve hissettirdiği güven duygusuyla beni daima destekleyen ve kendisinden çok şey öğrendiğim, danışman hocam Doç.Dr. Ramin ALİYEV'e minnettarım ve müteşekkirim.

Tez sürecimde katkı sağlayan ve verdiği dönütlerle destek olan Dr. Öğr. Üyesi Hasan EŞİCİ'ye, kendisine her zaman ulaşma rahatlığına sahip olduğum, bilgisi ve yardımlarıyla tez sürecime katkıda bulunan Arş. Gör. Özgür Osman DEMİR'eteşekkürlerimi bir borç bilirim. Tez jürimde bulunarak, araştırmama değerli katkılarından dolayı Dr.Öğr.Üyesi Cemre ER-TEN TATLI ve Doç.Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans dönemi boyunca arkamda desteğini sürekli hissettiğim değerli büyüğüm sevgili okul müdürümYüsriHocam'a,

Değerli dostum Sevim Hocam'a,

Yollardaki serüvenimin en güzel varış noktası olan, Cihat ve Esra'ya,

Kız kardeşten öte en yakın arkadaşım olan kalbi de yüzü kadar temiz, İrem'ime

Hayatımın her anında varlıklarını yanımda hissettiğim, yaşadığım her güzel olayın ve başarımın arka planında desteklerini bana sunan canım annem ve babam başta olmak üzere abim ve ablama ve sonradan dahil olduğum ama kendimi önceden beri hep onlarlaymışım gibi hissettiğim ikinci aileme varlıkları için minnettarlığımı bildiririm.

Son olarak ise hayattaki en büyük destekçim, yol arkadaşım sevgili eşim Veysel'e ve gözlerine baktığımda, yaşam enerjimi aldığım tatlı kızlarım Yasemin ve Ceren'e sonsuz teşekkür ederim.

Zehra Şeyda ERDEN

Gaziantep 2021

ÖZET

Amacı, Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı ve psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi olan bu çalışmada, karma yöntem tercih edilmiştir. Çalışmanın deseni “Zenginleştirilmiş Model” olup nicel veriler için “Kişisel Bilgi Formu”, “Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği” ve “Durumluluk Kaygı Ölçeği” ve nitel veriler içinse, çalışmacı tarafından hazırlanan, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın evreni, Güneydoğu bölgesinde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri, örnekleme ise 531 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın nicel boyutunda, verilerin analizi için T-Testi, Tek Faktörlü Varyans Analizi, Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney Testi, Pearson Korelasyon ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Nitel boyut için ise içerik analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, temel psikolojik ihtiyaçlar, toplam ve alt boyutları açısından; temel psikolojik ihtiyaçların, kardeş sayısı, okul türü, sınıf, aile aylık ortalama gelir düzeyi, anne/baba eğitim düzeyi, yakın çevrede hastanede tedavi gören bir tanıdığın varlığına göre anlamlı farklılaştığı bulunmuştur. Kaygı düzeyinin, kardeş sayısı, okul türü, sınıf, aile aylık gelir toplamı, anne/baba eğitim düzeyi, salgının bitiş tarihi hakkında tahmin, yakın çevrede hastanede tedavi gören bir tanıdığın varlığına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarından sevgi ve ait olma ve güç boyutunun, kaygı düzeyinin anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür. Çalışmanın nitel kısmı, öğrencilerin Covid-19 pandemi dönemindeki temel psikolojik ihtiyaçları ve kaygı düzeyleri hakkındaki görüşleri ışığında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Kaygı Düzeyi, Lise Öğrencileri

ABSTRACT

The purpose is to examine the anxiety and basic needs of high school students during Covid-19. The study is designed as a mixed method research. The pattern of research is “Triangulation Design”. “Demographic Information Form”, “Basic Psychological Needs Scale” and “State Anxiety Scale” are used to collect quantitative data. The qualitative research of data collection is conducted with semistructured interview forms which prepared by the researcher. The universe of research is high school students who study in Southeast region and its sample is 531 students. T-test and one-way analysis of variance, Kruskal-Wallis and Mann-Whitney Test, Pearson Correlation Analysis and Multiple Linear Regression are used for the analysis of quantitative data and content analysis for the qualitative research. According to the analyses, basic psychological needs and their sub-dimensions are differed significantly according to the number of siblings, school type, grade level, monthly family income, mother/father education level, presence of a close relative/family member who is being treated. Anxiety level are differed significantly according to the number of siblings, school type, monthly family income, mother/father education level, presence of a close relative/family member who is being treated, estimate of the end date of the pandemic. Level of basic psychological needs predicting state anxiety level significantly for all dimensions of basic needs. Besides, love and belonging and power needs are seen as stronger predictors of state anxiety level than other basic needs. Qualitative research is examined in light of students' views on their psychological needs and anxiety levels during the Covid-19 pandemic.

Key Words: Covid-19 Pandemic, Basic Psychological Needs, Anxiety Level, High School Students

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ	XV
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.1.1.Problem Cümlesi.....	4
1.1.2. Alt Problemler.....	4
1.2.Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.4. Araştırmanın Sayılıtları	6
1.5. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Covid-19 Pandemisi ve Etkileri	7

2.1.1. Covid-19 Pandemisiyle İlgili Dünyada ve Türkiye’de Alınan Önlemler	8
2.1.2. Covid-19 Pandemi Dönemi, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Kaygı	9
2.2. Seçim Teorisi Kavramsal Çerçeve	13
2.2.1. Seçim Teorisinin Tarihsel Gelişimi	13
2.2.2. Seçim Kuramı	14
2.2.3. Temel Psikolojik İhtiyaçlar	16
2.2.4. Kalite Dünyası	20
2.2.5. Toplam Davranış	21
2.2.6. Algılanan Dünya	22
2.2.7. Başarılı Kimlik- Başarısız Kimlik	23
2.2.8. Temel Psikolojik İhtiyaçlar İle İlgili Diğer Kuramsal Yaklaşımlar	24
2.2.9. Temel Psikolojik İhtiyaçlarla İlgili Yapılan Araştırmalar	29
2.3. Kaygı ile İlgili Kavramsal Çerçeve	32
2.3.1. Kaygının Boyutları	33
2.3.2. Kaygının Türleri	33
2.3.3. Kaygı ve Korku	34
2.3.4. Kaygı ile İlgili Psikoloji Kuramları	35
2.3.5. Kaygı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42
3.2. Araştırma Grubu.....	43
3.3. Veri Hazırlama ve Uygulama Süreci	46
3.4. Veri Toplama Araçları	47
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	48
3.4.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği	48
3.4.3. Durumluluk Kaygı Ölçeği.....	49
3.4.4. Ölçekler Cronbach Alpha Güvenirlilik Değerleri	49
3.4.5. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistiksel Bilgiler	51
3.4.6. Görüşme Formu	51
3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	51
3.6. Nitel Araştırma Geçerlik ve Güvenirlilik.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR	54
4.1. Demografik Değişkenler ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar.....	54
4.1.1. Cinsiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar.....	54
4.1.2. Kardeş Sayısı ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	56
4.1.3. Okul ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	57
4.1.4. Okul Türü ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	59

4.1.5.Sınıf ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	62
4.1.6.Aile Aylık Ortalama Gelir Düzeyi ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	64
4.1.7.Anne Eğitim Durumu ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	68
4.1.8.Baba Eğitim Durumu ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar.....	71
4.1.9. Salgının Sona Eriş Tarihine Yönelik Tahmin ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	75
4.1.10.Yakın Çevrede Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakının Varlığı ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	78
4.1.11. Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Durumu ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar	80
4.2. Demografik Değişkenler ve Kaygı.....	82
4.2.1. Cinsiyet ve Kaygı.....	82
4.2.2.Kardeş Sayısı ve Kaygı	83
4.2.3.Okul ve Kaygı	84
4.2.4.Okul Türü ve Kaygı	85
4.2.5. Sınıf ve Kaygı	87
4.2.6.Aile Ortalama Gelir Düzeyi ve Kaygı	87
4.2.7.Anne Eğitim Durumu ve Kaygı	89
4.2.8. Baba Eğitim Durumu ve Kaygı.....	90
4.2.9.Salgının Sona Eriş Tarihine Yönelik Tahmin ve Kaygı	92
4.2.10.Yakın Çevrede Covid-19 Nedeniyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakın Olma Durumu ve Kaygı.....	93

4.2.11. Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Durumu ve Kaygı.....	94
4.3.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama düzeyleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları.....	95
4.4.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeylerinin Kaygı Düzeylerini Yordamasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Bulguları.....	97
4.5. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılmasına Ait Görüşleri Nelerdir?.....	99
4.5.1. Güç İhtiyacı.....	100
4.5.2. Eğlence İhtiyacı.....	103
4.5.3. Özgürlük İhtiyacı.....	106
4.5.4. Sevme ve Ait Olma İhtiyacı.....	108
4.6. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerine Ait Görüşleri Nelerdir?.....	111

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA ve YORUM..... 114

5.1. Nicel Araştırmayla İlgili Tartışma 114

5.1.1.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması 114

5.1.2.Covid-19 Pandemi Lise Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması 121

5.1.3.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeyleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Tartışması 125

5.1.4.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeylerinin Kaygı Düzeylerini YordamasınaYönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Tartışması.....	125
5.2. Nitel Araştırmaya İlişkin Tartışma.....	128
ALTINCI BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
6.1. Sonuçlar.....	135
6.2. Öneriler.....	138
6.2.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	138
6.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	139
KAYNAKÇA	140
EKLER.....	171

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Nicel Araştırmaya Katılan Katılımcıların Demografik Verilerine Göre Dağılımları	44
Tablo 2. Genel ve Alt Boyutlara Ait Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları	49
Tablo 3. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Durumluluk Kaygı Ölçeği Güvenirlik Bulguları.....	50
Tablo 4. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Durumluluk Kaygı Ölçeği Betimsel İstatiksel Bilgiler	51
Tablo 5. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular	55
Tablo 6. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular	56
Tablo 7. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular	58
Tablo 8. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Bulguları	59
Tablo 9. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Bulguları	63
Tablo 10. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Aile Ortalama Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Bulgular	65
Tablo 11. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları.....	68

Tablo 12. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Kruskall-Wallis Testi Bulguları.....	72
Tablo 13. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Salgının Sona Eriş Tarihi Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Kruskall-Wallis Testi Bulguları.....	76
Tablo 14. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Yakın Çevrede Koronavirüs Sebebiyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakın Olma Durumu Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Bulguları.....	79
Tablo 15. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Koronavirüs Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına ilişkin T Testi Bulguları.....	81
Tablo 16. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulgular	83
Tablo 17. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	84
Tablo 18. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenine GöreDurumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T- Testi sonuçlar	85
Tablo 19. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine GöreDurumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	86
Tablo 20. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine GöreDurumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	87
Tablo 21. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Aile Ortalama Gelir Düzeyi Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	88
Tablo 22. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin Kruskall-Wallis Testi Bulguları..	89

Tablo 23. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	91
Tablo 24. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Salgının Sona Eriş Tarihi Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkinT-Testi Bulguları	92
Tablo 25. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Yakın Çevrede Koronavirüs Sebebiyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakın Olma Durumu Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	93
Tablo 26. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları	94
Tablo 27. Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	96
Tablo 28. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Bulguları	97
Tablo29. Güç İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans Tablosu.....	100
Tablo 30. Eğlence İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans Tablosu	104
Tablo 31. Özgürlük İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans	106
Tablo 32. Sevme ve Ait Olma İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans ..	109
Tablo 33. Kaygı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans Tablosu.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarına Ait Görüşlerine Ait Tema Şablonu
..... 100

KISALTMALAR LİSTESİ

DSÖ:	Dünya Sağlık Örgütü
TDK:	Türk Dil Kurumu
BM:	Birleşmiş Milletler
WHO:	World Health Organization
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
T.C.:	Türkiye Cumhuriyeti
COVID-19:	2019-nCoV virüs

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Pandemi; dünyada çok geniş bir alana yayılan ve birçok ülkeyi etkisi altında bırakan, salgına verilen isimdir (Türk Dil Kurumu, 2020). Son 20 yıl içinde dünya birçok pandemiyle karşı karşıya kalmıştır ama Covid-19 pandemisi; etki alanı ve sonuçları bakımından gelmiş geçmiş “en kötü pandemi” olarak adlandırılabilir (Binns, 2020).

2019 yılının Aralık ayında Çin’in Wuhan şehrinde ilk defa görülen Covid-19 virüsü, virüsle temas eden kişilerde solunum yolu yetersizliği, yüksek ateş, halsizlik gibi belirtilerle ortaya çıkmıştır. Virüsün sebep olduğu hastalık, “Covid-19” olarak adlandırılmıştır (World Health Organization, 2020). Vaka kayıtlarına göre; vakaların %80’inin hastalığı herhangi bir tehlike olmadan atlattığı, %20’sinin ise ciddi tıbbi bir müdahaleye ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Özellikle Çin’de salgının başlangıcında, 41 hastayla yapılan çalışma sonuçlarına göre; hastalık kronik rahatsızlığı olanlar ve 60 yaş üstü bireyler için tehlike oluşturmaktadır (Huang vd., 2020). Şu ana kadar elde edilen verilere göre dünya genelinde hastalık kaynaklı ölüm vakası, John Hopkins Üniversitesi tarafından verilen bilgiye göre 1.412.515 civarındadır (Worldmeters, 2020).

Çin’de başlayıp uluslararası seyahat yoluyla 3 ay içinde başta Amerika olmak üzere 211 ülkeyi etkisi altına alan virüsün hızlı yayılımı ve ölümcül sonuçlara sebep olmasından dolayı, Dünya Sağlık Örgütü 11 Şubat 2020’de dünya genelinde bütün ülkelere acil durum çağrısı yapmıştır (WHO, 2020). Dünya genelinde ülkeler arası uçuş yasakları, havaalanlarında geniş tedbir önlemleri ile başlayan sürece Türkiye, 11 Mart’da ilk vakanın ortaya çıkışı ile dahil olmuştur (T.C.Sağlık Bakanlığı, 2020). 12 Mart’da YÖK’e bağlı üniversiteler ve MEB’e bağlı okullarda eğitime ara verilip, Diyanet İşleri Bakanlığınca yapılan açıklamaya göre cuma namazları ve cami içinde yapılan ibadetlerin, geçici süreyle durdurulmasına karar verilmiştir. Bulaş riskinin fazla olduğu yerlerin (eğlence merkezleri, konser salonları, sinema ve tiyatro salonları, kafe ve restoranlar, kahvehane ve kiraathaneler, spor salonları, yüzme havuzları, çocuk oyun alanları) faaliyetleri geçici olarak durdurulmuştur. Bu süre içinde yurt dışı uçuşlara sınırlama getirilmiştir. Spor müsabakalarının seyircisiz oynanmasına karar

verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle, her türlü bilimsel faaliyet, sanatsal etkinlik geçici süreliğine ertelenmiştir. Kamu çalışanları esnek çalışma saatleriyle çalışmaya başlamıştır. Ekonomik anlamda sıkıntı yaşayan bireyler için ekonomik destek paketleri sunulmuştur (Resmi Gazete, 2020). Salgının hızını kesmek için, nüfus yoğunluğu olan 30 büyükşehir ve Zonguldak ili için geçerli olmak üzere şehirlerarası seyahat kısıtlaması uygulanmıştır (T.C.İçişleri Bakanlığı, 2020). Bu dönem içinde yurt içi uçuşlar durdurulmuştur. 20 yaş altı ve 65 yaş üstü bireylere sokağa çıkma yasağı getirilmiştir. Bu yasak; bir süre sonra belirli saatlerde çıkış izni verilerek devam ettirilmiştir. 30 büyükşehir ve Zonguldak ilinde, Covid-19'u önleme çalışması kapsamında, haftasonu sokağa çıkma yasağı getirilmiştir (T.C.İçişleri Bakanlığı, 2020).

11 Mart-12 Mayıs arasında incelenen vaka analiz sonuçlarına göre ay içinde iyileşen vaka sayısının, günlük vaka sayısından fazla olması, ölüm sayılarındaki düşüşle birlikte salgın kontrol altına alınmıştır. Alınan tedbirler ve uygulanan yasakların olumlu sonuç vermesi sonucu 1 Haziranda “yeni normal”olarak adlandırılan uygulamaların kısmi şekilde devam ettiği, esnek bir döneme geçilmiştir (Resmi Gazete, 2020). Covid-19 virüsünün Türkiye’de ilk rastlandığı tarihten “yeni normal” dönemine kadar uygulanan yasakların, beden sağlığını korumada büyük etkisi olmuştur fakat her pandemi dönemi, içinde kriz dönemlerini de barındırır. Kriz dönemlerinin doğasında ise belirsizlik ve öngörülemezlik vardır ayrıca kriz dönemleri, bireyler üzerinde sosyal, psikolojik, bilişsel etki oluşturur (Wu vd., 2009 ; Chan, Chua, Chong, Sim ve Soon, 2010). Bu nedenle uzun süre daha hayatımızda olacak virüsün varlığıyla birlikte, beden sağlığı kadar ruh sağlığına da gerekli önemiyet gösterilmesi gerekmektedir (Binns, 2020).

Pandemi döneminde uygulanan yasakların en fazla etkilediği gruplardan biri ergenlerdir. Yurtdışında travmatik yaşam olaylarından sonra yapılan araştırmaların sonuçları da bu bilgiyi destekler niteliktedir (Lazarus, 2003; Roussos vd., 2005). Ayrıca çocuklar ve ergenler zorlu yaşam olaylarına karşı yetişkinlerden daha az tepki gösterse de bu durum, onların davranışlarına korku ve kaygı şeklinde yansır.

Ergenlik dönemi; diğer gelişim dönemlerinden farklı olarak bilişsel, sosyal, duygusal gelişimin en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu dönem ayrıca bireyin kimlik kazandığı, bireyselleşebildiği kritik bir süreci de içerir (Dimitrakaki, Kalaitis, Mihas, Petanidov ve Tauntas, 2013). Bu nedenle gelişimsel olarak stresli ve hassas bir dönemin içinde olan ergenlerin, salgın sürecine gösterdikleri tepki daha anlamlıdır. Bu süreç içerisinde ergen ruh

sağlığını desteklemek adına, ergenin davranışlarına yön veren temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma durumları ve bu ihtiyaçların karşılanmadığı zaman ortaya çıkan kaygı düzeyinin incelenmesi, önem arz etmektedir.

Salgın sürecinde insanların gösterecekleri en temel tepkilerden biri kaygı ve paniktir (Lima vd., 2020). Bireyin belirsizlik durumu içinde olması, virüsün varoluşsal tehdit oluşturması, korkuları ve kaygıları tolere etmek için gerekli olan güvenli bilginin olmayışı, bireyin kaygı düzeyine etki etmektedir (Carleton, 2016). Kaygı; endişeli düşüncelerle birlikte gelen gerginlik hissi, yorgunluk ve fiziksel acıyı içeren ruh hali olarak tanımlanabilir (Castonguay ve Hardy, 2018). Bireyin zor durumlarla karşı karşıya kaldığında veya kendisine yönelik bir tehdit hissettiğinde, zihninde oluşan gerçekçi olmayan korku ve endişe hali olarak da tanımlanabilir (Chen, Dhir, Kaur ve Yossatorn, 2018). Bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanması, onun kaygısını kontrol altına almasına destek olan etmenlerden biridir. Halk sağlığı kapsamında bireylerin kaygılarını yönetmeleri ve uygun tepkiler geliştirebilmeleri için olumlu ruh haline sahip olmak, koruyucu faktör olarak görülmektedir. Bu nedenle psikolojik ihtiyaçların karşılanması olumlu ruh sağlığına katkıda bulunan önemli bir konudur (Wangvd., 2020).

Her bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte ortaya çıkan beş temel ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçlar birbiri içine geçmiş durumdadır. Bu ihtiyaçlardan hayatta kalma ihtiyacı, fiziksel ihtiyaç iken; sevmeye ve ait olma, güç, eğlence ihtiyacı psikolojik ihtiyaçlardır (Glasser, 2005). Temel psikolojik ihtiyaçlar, genetik kodlarımıza işlenmiş durumdadır ve bireyin davranışlarına yön vermektedir. Bireyin davranışları ise kendi seçimleri doğrultusunda oluşur. Bireyin içinde bulunduğu hayat şartlarının, onun seçimlerine ya da davranışlarına etkisi yoktur (Glasser, 2005). Bireyler yaş ilerledikçe, farklı yaşam rolleri üstlendikçe temel ihtiyaçları karşılama şekli değişir. Çocuklukta bu ihtiyaçlar aile tarafından karşılanırken, ergenlikte arkadaşlar devreye girmektedir. Pandemi dönemiyle birlikte okulların kapatılması, eğitime uzaktan devam etme kararının alınması, vakaların kontrol altına alınmasında etkili olmuştur fakat birçok öğrencinin psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığı önemli bir kaynaktan da yoksun bırakmıştır. Çünkü okul; sadece eğitim veren bir mekan değildir, aynı zamanda öğrencinin ruh sağlığına olumlu anlamda hizmet eden bir yerdir (Niemic ve Sheldon, 2006). Okul; ergenin sevmeye ve ait olma ihtiyacını karşılayabileceği, işbirliğine geçebileceği arkadaşlarının olduğu bir kurumdur (Corey, 2008). Ergenin arkadaşlarından aldığı sosyal destek, hem problemlerine karşı geliştirdiği başa çıkma mekanizmasında hem de ait olma duygusunu kazanmasında işlevsel rol oynar (Collinsve Feerey, 2014).

Uzaktan eğitime geçişle birlikte bilgiye ulaşmadaki zorluklar, ergenin başarılı olma, yetkin olma, rekabet edebilme gibi gelişimi için gerekli kaynaklardan da uzak olmasına neden olmuştur. Bu durum; değerli olma, başarılı olma, rekabet edebilme, herkes tarafından tanınma, herhangi bir konuda yetkinlik kazanmayı da içeren güç ihtiyacına ket vurabilir (Yalçın, 2007). Bireyin yeteneklerini geliştirmesi ve kendindeki gizil gücü fark etmesi için gerekli olan mesleki kursların kapanması, sanatsal ve bilimsel faaliyetlerin geçici süreyle durdurulması; güç ihtiyacına etki eden diğer durumlardır. Pandemi döneminin uzun süre daha hayatımızda olacağı düşünüldüğünde, dikkat ve hassasiyet gösterilmesi gereken ergenlerin, bu süreci en sağlıklı şekilde geçirmelerinde temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının önemi üzerinde durulması gerekmektedir. Ayrıca psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının, onların kaygı ve korkularını yönetmelerinde etkili bir faktör olacağı düşünülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın temel problemi; lise öğrencilerinin Covid-19 pandemi döneminde kaygı düzeyi ve basit psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırma kapsamında bu ana problem bağlamında aşağıdaki problemlere yanıtlar aranmıştır.

1.1.2. Alt Problemler

1. Covid-19 pandemidönemindelise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları, demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
2. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri, demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
3. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları ile kaygı düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
4. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları, kaygı düzeylerini yordamakta mıdır?
5. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlara ilişkin görüşleri nedir?
6. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeylerine ilişkin görüşleri nedir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Dünya farklı süreçlerden geçmektedir. Yaşamın evlere sığdırıldığı bu dönem, bireylerin hayatlarında birçok değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu değişikliklerle birlikte beden sağlığı kadar ruh sağlığı da etkilenmiştir. Literatür incelendiğinde, yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar daha çok beden sağlığı odaklıdır. SARS ve MERS salgınlarından sonra da ruh sağlığı ile ilgili yeterli çalışma yapılmadığı bu nedenle yaşanan bu süreçte kılavuz olabilecek yeterli kaynak sayısının az olduğu görülmektedir(Zhang vd., 2020). Pandemi süresinde özellikle Çin’de yapılan çalışmalarda, kaygı konusu üzerinde durulmuştur fakat yaşlılar, çocuklar üzerinde birçok çalışmaya rastlanmasına karşın ergenler üzerinde yapılan çalışma sayısının yeterli olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca yurt dışında yapılan çalışmalar içinde psikolojik ihtiyaçlar konusu, olumlu ruh sağlığı alt başlığı altında araştırılmış olmasına rağmen, ergenler üzerinde herhangi bir araştırılmaya rastlanmamıştır. Pandemi döneminde yapılan yurt içi çalışmalara bakıldığında ise, kaygı konusunun literatürde yer aldığı görülmesine karşın, kaygı konusuyla ilgili ergenler üzerinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Pandemi döneminde yapılan yurt içi çalışmalara bakıldığında ise, kaygı konusunun literatürde yer aldığı görülmesine karşın, kaygı konusuyla ilgili ergenler üzerinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Temel Psikolojik ihtiyaçlar konusunda ise yurt içinde Baba Kaya, Pehlivan ve Tiryaki’nin (2020) üniversite öğrencileriyle yaptığı Covid-19 pandemi döneminde temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması ile ilgili çalışma, dikkat çekmektedir. Bu araştırmanın dışında ihtiyaçlar konusuyla ilgili başka bir araştırmanın olmadığı görülmektedir. Ayrıca temel psikolojik ihtiyaçlarla kaygının Covid-19 pandemi dönemini yaşamış ergenler üzerinde birlikte çalışılmamış olması araştırmanın güncelliğini göstermektedir. Özellikle pandemi döneminin ruh sağlığına olan etkisi düşünüldüğünde, kritik bir süreç içerisinde olan ergenler hakkında araştırması yapmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Dünya ve ülke genelinde özellikle temel psikolojik ihtiyaçlar konusu ile ilgili yeterli araştırmanın olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, pandemi dönemi ve sonrası için, bu konuda yapılacak çalışmaların literatüre önemli katkısı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen çalışmanın, başta ruh sağlığı olmak üzere bazı müdahale planlarının geliştirilmesine ışık tutması beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma verileri pandemi döneminden dolayı çevrimiçi“Google Formlar” üzerinden yapılmıştır. Bu nedenle ölçek yönergeleri araştırmacı tarafından açıklanamamış,

katılımcıların okuduğu ve anladığı ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca katılımcılara ölçekleri doldurmaları için fiziksel şartların sağlanamaması da bir sınırlılık olarak görülmüştür.

2. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Güneydoğu bölgesinde öğrenim görmekte olan 531 lise öğrencisinin ölçeklere ve nitel görüşme formuna verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

3. Öğrencilerde ölçülen özellikler, üç ölçeğin ve nitel görüşme formunun içerdiği maddeler ile sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

1. Pandemi döneminde eğitim öğretime devam eden lise öğrencilerinin, temel psikolojik ihtiyaçları ve kaygıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu varsayılmıştır.

2. Pandemi döneminde temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyinin, kaygının önemli bir yordayıcısı olduğu varsayılmıştır.

1.5. Tanımlar

Temel Psikolojik İhtiyaçlar: Genetik olarak davranışlarımızı etkileyen ve seçimlerimize yön veren özelliklerdir. Her insanda var olan bu beş temel psikolojik ihtiyaç sırasıyla hayatta kalma, sevme ve ait olma, güç, eğlence ve özgürlük olarak adlandırılır (Glasser, 1998).

Kaygı: Kaygı, bireyin gerçekte sebebi bilinmesine rağmen bir olay, durum, kişiye karşı geliştirdiği endişe, üzüntü ya da merak halidir. Bireyin öznel bir biçimde yaşadığı korku duygusu ya da aşırı uyarılma durumudur ayrıca çevresindeki olaylara karşı geliştirdiği duygusal tepkidir (Moralı ve Tiryaki, 1990).

Covid-19 Pandemisi: Aralık 2019'da başlamış, Çin'in Wuhan şehrinde SARS-CoV olarak adlandırılan yeni bir koronavirüsün neden olduğu pandemidir. İlerleyen zamanlarda Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik'te yer alan çeşitli ülkelere yayılmış olan salgın, 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir (WHO, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Covid-19 Pandemisi ve Etkileri

Pandemi, dünya genelinde yaşanan salgınların ismidir (TDK, 2020). Kitleli hastalıklara sebep olan salgınların, dünya üzerinde kıtalar arası geniş bir bölgeye yayılması ile pandemiler meydana gelmiştir. Dünya tarihine baktığımızda, pandemiler tehlikeli olduğu kadar dünyanın birçok yönden şekillenmesinde de etkili olmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelen İspanyol gribi 500 milyondan fazla insana bulaşmış ve 140 milyon insanın ölümüne sebep olmuştur (Crosby, 2003). Benzer şekilde “Kara Veba” olarak anılan veba hastalığı ise 50 milyon insanın ölümüyle sonuçlanmıştır (Barry, 2005). Pandeminin sağlık üzerindeki etkilerinin yanı sıra psikolojik etkilerinin de olduğu, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Pandeminin ruh sağlığına olan olumsuz etkileri, beden sağlığına verdiği olumsuz etkiden daha uzun süreli ve daha acı sonuçlar doğurabilmektedir (Taylor, 2019). İnsanoğlunun yakın tarihte deneyimlemediği vebütün dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, dünyada ilk kez 2020 yılının Aralık ayında Çin’in Wuhan şehrinde solunum yolu hastalığına sebep olan virüs şeklinde ortaya çıkmıştır. Virüs, hızlı yayılım özelliğine sahip olduğu için kısa sürede Çin’in diğer şehirlerine yayılım göstermiş ve uluslararası seyahat yoluyla da başta Amerika olmak üzere diğer ülkelere sıçramıştır (Li vd.,2020).

Dünya Sağlık Örgütü, 11 Şubat 2020’de virüsün adını (SARS-CoV-2) olarak ve virüsün sebep olduğu hastalığı da Covid-19 olarak tanımlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından, virüsün hızla yayılımı ve basit bir solunum enfeksiyonundan öte ağır sonuçlara neden olmasından dolayı dünya genelinde Mart ayında pandemi ilan edilmiştir (WHO, 2020). Aralık ayının sonlarında başlayan hastalık, 211 ülkeyi etkisi altına almış olup yarım milyondan fazla insan hastalık sebebiyle ölmüştür (WHO, 2020). Covid-19 virüsünün en sık görülen belirtileri arasında yüksek ateş, halsizlik, kuru öksürük yer almaktadır. Hastalık, mevsimsel gribin belirtileriyle başlamasına karşılık ilerleyen zamanlarda daha bulaşıcı ve tehlikeli bir hale bürünmektedir (Fowler, Gomersall ve Murthy, 2020). Covid-19 virüsü, her bireyi farklı şekilde etkilemektedir. Virüs, bağışıklık sistemi zayıf veya kronik rahatsızlığı

olan bireyler ile birlikte 60 yaş ve üstü bireyleri daha sarsıcı şekilde etkilemektedir (WHO, 2020).Dünya Sağlık Örgütü'nün virüsün kronik rahatsızlığı olan ve 60 yaş ve üstü bireyleri daha fazla etkileyeceği bilgisi vermesine karşılık, tüm dünyada her yaştan ve kesimden insan bu salgından psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve sağlık yönünden etkilenmiştir.Salgın toplumsal anlamda her kesimi derinden etkilemiş olup bağlı bulunduğumuz rutinleri kökünden değiştirmiştir.Uluslararası seviyede endişe ve kaygıya sebep olan Covid-19 pandemisi, bu nedenle halk sağlığı acil durumu sayılmıştır. Küresel sağlık krizini yönetmek ve verebileceği zararı minimum düzeye indirmek için Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından hükümetlere halk sağlığı önlemleri almaları konusunda çağrıda bulunulmuştur (Adhikari vd., 2020).

2.1.1. Covid-19 Pandemisiyle İlgili Dünyada ve Türkiye'de Alınan Önlemler

Dünya Sağlık Örgütü'nün halk sağlığını korumak için yaptığı çağrıdan sonra bütün hükümetler koruyucu sağlık önlemleri almaya başlamışlardır. Alınan önlemler sonrası dünya genelinde yaşam, durma noktasına gelmiştir.Bu tedbirlerin başında; evde kalma, sokağa çıkma yasakları, eğlence yerleri, kafe ve restoranlar, alışveriş merkezleri gibi yaşam alanlarının kısıtlı hale gelmesi, okulların kapanışı ve uzaktan eğitime geçiş, seyahat kısıtlamaları, belirli iş yerlerinin kapanması yer almaktadır (Brooks vd., 2020). Salgının hızının artmasıyla birlikte ülke sınırları kapatılmıştır ve diplomatik faaliyetler, turizm ve kültür faaliyetleri geçici bir süre için duraklatılmıştır (Chinazzi vd., 2020).Her ne kadar ülkeden ülkeye alınan önlemler farklılaşsa da, virüsün yayılımını engellemek için tüm dünyada kullanılan ortak çözüm yolu, “evde kal” çağrıları olmuştur (Brooks vd., 2020).

Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemiyle ilgili olarak yaptığı vaka sayısı sıralamasında Türkiye, 163.942 vaka sayısı ile ABD, İtalya, İngiltere, İran, Brezilya, Rusya, Hindistan, Almanya ile birlikte, vaka sayısı en yüksek ilk 10 ülke arasında yerini almıştır (WHO, 2020).Salgınla bağlantılı alınan önlemler; sağlık, ekonomi, eğitim ve güvenlik alanlarında olmuştur. Sağlık alanında; maske üretiminin artması, test kitleri, ilaç ve hijyen malzemelerinin temini, tedavi için yeni sağlık kuruluşlarının açılması (Türkiye Sağlık Bakanlığı, 2020), ekonomi alanında; çalışanlar için idari izinler, esnek çalışma saatleri ve özel sektöre devlet desteği, işsiz kalan insanlara belirli bir fonun ayrılması (Resmi Gazete, 2020), güvenlik alanında; sosyal izolasyon, sokağa çıkma yasakları, seyahat sınırlamaları getirilmiştir (T.C.İçişleri Bakanlığı, 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda ve YÖK'e bağlı üniversitelerde öğrenci, öğretmen ve velilerin sağlığını korumak adına 2020 yılının Mart ayı itibariyle uzaktan eğitime geçilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020).Tiyatro, sinema, lokanta, alışveriş merkezi, kahvehane, kafe, restoran, çay bahçesi, yüzme havuzu, spor merkezleri gibi sosyal yaşam alanlarına 16.03.2020 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı Genelgesi ile geçişi şekilde faaliyetlerini devam ettirme yasağı getirilmiştir (Resmi Gazete, 2020) ayrıca 65yaş üstü ve 20 yaş altı bireylere sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır (T.C.İçişleri Bakanlığı, 2020). 30 büyükşehirde yaşayan kişilere yönelik belirli aralıklarla sokağa çıkma kısıtlamaları olmuştur (T.C.İçişleri Bakanlığı, 2020). Türkiye'de alınan önlemler 2020 yılının Mart ve Mayıs ayları arasında uygulanmıştır ve Haziran ayı itibariyle “normalleşme süreci” adı altında alınan tedbir ve yasaklar kısmen esnetilmiştir (Resmi Gazete, 2020).

2.1.2. Covid-19 Pandemi Dönemi, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Kaygı

Covid-19 virüsünün Türkiye'de ilk rastlandığı tarihten “yeni normal” dönemine kadar uygulanan yasakların, beden sağlığını korumada büyük etkisi olmuştur ama pandemi döneminde bireylerin olumsuz ruh hali ve olumlu ruh sağlığı için gerekli olan birçok psikolojik ihtiyaç kaynağından mahrum kalmıştır.Ergenlik döneminde, ergenlerin davranışlarına yön veren psikolojik ihtiyaçların ve kaygı düzeyleri hakkında bilgi sahibi olmanın, ergen ruh sağlığı için önemli bir işlevi vardır. İrvin Yalom (2008), gençlerin ruh sağlığını korumanın ve gençlerle çalışırken erken müdahalede bulunmanın ileriki dönemlerde onlara pozitif etki oluşturacağını belirtmiştir.

Dünya nüfusunun %16'sını yaşları 10 ile 19 arası değişen ergenler oluşturmaktadır (UNİCEF, 2019).Pandemi döneminde uygulanan yasakların en fazla etkilediği gruplardan biri ergenlerdir. Yurtdışında travmatik yaşam olaylarından sonra yapılan araştırmaların sonuçları da bu bilgiyi destekler niteliktedir (Lazarus, 2003; Roussos vd., 2005). Ergenlik dönemi; diğer gelişim dönemlerinden farklı olarak bilişsel, sosyal, duygusal gelişimin en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu dönem ayrıca bireyin kimlik kazandığı, bireyselleşebildiği, kritik bir süreci de içerir (Petanidov vd., 2013). Bu dönem içerisinde ergen, ayrıca başkalarının ihtiyaçlarını, endişelerini ve bakış açılarını da öğrenir.Yetenek ve kapasitenin genişlemesi, bireyin kendini içinde bulunduğu topluluk ya da topluma ait hissetmeye başlaması bu dönem içinde gerçekleşir. Bu nedenle gelişimsel olarak hassas bir dönemin içinde olan ergenlerin, salgın sürecine gösterdikleri tepki daha anlamlıdır. Bireyin bu dönemde psikolojik ihtiyaçlarının

doyurulması onun çevresiyle daha anlamlı ilişkiler kurmasına aracı olurken daha anlamlı seçimler yapmasına da hizmet edecektir (Eisenberg, Spinrad ve KnafoNoam, 2015).

Pandemi dönemiyle birlikte alınan tedbir ve yasakların sonucunda oluşan iletişim engelleri, ergenler için önemli birçok psikolojik ihtiyacın kısıtlanmasına neden olmuştur (Cuartas, 2020). Okulların kapatılması, eğitime uzaktan devam edilmesi, vakaların kontrol altına alınmasında etkili olmuştur fakat birçok öğrenciyi de psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığı önemli bir kaynaktan da yoksun bırakmıştır. Çünkü okul; sadece eğitim veren bir mekan değildir, aynı zamanda öğrencinin ruh sağlığına olumlu anlamda hizmet eden bir yer olarak da düşünülebilir (NiemicveSheldon, 2006). Okul; ergenin sevme ve ait olma ihtiyacını karşılayabildiği ve işbirliğine geçebileceği arkadaşlarının olduğu bir kurumlardan biri olarak nitelendirilebilir (Corey, 2008). Ergenlik döneminde ayrıca okul, psikolojik ihtiyaçların karşılandığı önemli bir merkez durumundadır (Andersen, Martin, Susan ve Teicher, 2008).

Ergenin arkadaşlarından aldığı sosyal destek, hem problemlerine karşı başa çıkma mekanizması geliştirmesinde hem de ait olma duygusunu kazanmasında işlevsel rol oynar (Collins ve Feerey, 2014). Ergenler, yapılan çalışmalarda arkadaşlarını sosyal ve duygusal destek kaynağı olarak belirtmişlerdir. Aile kavramı, ergen için önemli bir kavram olmakla birlikte, bir problem yaşandığında ergen arkadaşını destek kaynağı olarak seçmektedir (Helsen, Meuus ve Vollebergh, 2000). Bu dönemle ilgili yapılan çalışmalarda birçok çocuk ve ergen, arkadaşının olmadığını ifade ederken, bu duruma sebep olarak da ailelerinin hastalık kapma kaygısından dolayı görüşmeye izin vermediklerini belirtmişlerdir (Cotcoulde, Gervais ve Lalande, 2020).

Uzaktan eğitime geçişle birlikte bilgiye ulaşmadaki zorluklar, ergenin başarılı olma, yetkin olma, rekabet edebilme gibi gelişimi için gerekli kaynaklardan da uzak olmasına neden olmuştur. Bu durum; değerli olma, başarılı olma, rekabet edebilme, herkes tarafından tanınma, herhangi bir konuda yetkinlik kazanmayı da içeren güç ihtiyacına ket vurabilmektedir (Yalçın, 2007). Bireyin yeteneklerini geliştirmesi ve kendindeki gizil gücü fark etmesi için gerekli olan mesleki kursların kapanması, sanatsal ve bilimsel faaliyetlerin geçici süreyle durdurulması, güç ihtiyacına etki eden diğer durumlardır.

Arkadaşlardan uzak olmayla birlikte, onlarla vakit geçirememeye, sosyal yaşamın kısıtlanması, sokağa çıkma yasakları, uzun süre evde aileyle vakit geçirme gibi durumlar ergenlerin özgürlük ve eğlence ihtiyacının karşılanmasında aksaklıklara neden olmuştur.

Eğlence ihtiyacı; yaşamdan zevk alma, olumlu duygulara sahip olma, gülme, güzel vakit geçirme gibi yaşantıları ifade ederken (Yalçın, 2007), özgürlük ihtiyacı; bireyin başkasına zarar vermeden kendi seçimlerine göre yaşaması, bu doğrultuda ihtiyaçlarını karşılaması, özgürce hareket edebilmesi demektir (Glasser, 1998).

Pandemi döneminde yapılan çalışmalarda ergenler arasında telefon bağımlılığında artış gözlemlenmiştir. Çin’de yaşları 11-15 arası değişen 1041 ergen üzerinde yapılan araştırmada, psikolojik olarak ihmal edilen bireylerin telefon kullanımına yönlendiği saptanmıştır. Yapılan çalışma sonucundan elde edilen bulgudan hareketle, psikolojik ihtiyaçları karşılanmayan çocukların ve ergenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için telefonla vakit geçirmeye karşı bağımlılıklarında artış olduğu gözlemlenmiştir (Jianing, Si ve Qinxue, 2019).

Çocuklar ve ergenlerin okulların kapatılması ve sosyal yaşamlarının kısıtlanmasından dolayı vakitlerinin çoğu evde geçmektedir. Evde kalınan süre boyunca bazı ergenler bu vakti büyükleriyle daha fazla zaman geçirerek ya da sosyal medyayı kişisel gelişimleri için kullanarak aktif hale getirmişlerdir. Bu nedenle belirgin yalnızlık duygusu yaşamayan ergenlerin varlığından söz etmek de mümkündür (Guessoum vd., 2020; Grealish, Keles ve McCrae, 2020). Ancak bu durum bazı endişeleri de beraberinde getirmektedir. Pandemi döneminde çalışanların beden sağlığını korumak için alınan tedbirlerden biri olan esnek çalışma ya da evden çalışma modeli, bazı ebeveynlerin iş yükünü eve taşımak zorunda kalmasına neden olmuştur. Bazı ebeveynlerin bu tarz çalışma şekli ebeveynleri stres altına sokmuştur. Bu durumun sonucunda yaşanan iletişim aksaklıkları, evlerin kaos ortamına dönüşmesine ve ergenlerin psikolojik ihtiyaçlarında aksamaya sebep olabilmektedir (Crescentini vd., 2020). Avusturalya’da yapılan bir çalışmada “evde kal” çağrılarının sonucunda yerel polisin verdiği bilgiye göre ülke genelinde suç oranında %40 azalma olmuştur fakat aile içi şiddet, istismar vakalarında %5 artış tespit edilmiştir (Durkin, Jackson ve Usher, 2020). Özellikle Amerika, Çin ve Breziya’da yaşlı, kadın ve çocuk şiddetinde artış gözlenmiştir (Campell vd., 2020). Aile içi şiddet oranındaki artış ilk olarak çocuk ve ergen ruh sağlığını etkileyecektir. Bu durum ergenlerde bazı hasarların oluşmasına neden olmakla birlikte psikolojik ihtiyaç dengelerini de bozulmasına neden olabilmektedir.

Bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanması, onun kaygısını kontrol altına almasına destek olmasında etkili faktörlerden biri olarak düşünülebilir. Halk sağlığı kapsamında bireylerin kaygılarını yönetmeleri ve uygun tepkiler geliştirebilmeleri için olumlu ruh haline

sahip olmak, koruyucu faktör durumundadır. Bu nedenle psikolojik ihtiyaçların karşılanması önem arz etmektedir (Wang vd., 2020).

Salgın sürecinde insanların gösterecekleri en temel tepkilerden biri; kaygı ve paniktir (Lima vd., 2020). İçinde bulunduğumuz belirsizlik durumu, virüsün varoluşsal tehdit oluşturması, korkuları ve kaygıları tolere etmek için gerekli olan güvenli bilginin olmayışı, bireyin kaygı düzeyine olumsuz etki etmektedir (Carleton, 2016). Ayrıca Covid-19 virüsünün hızlı yayılım özelliğine sahip olması bireylerarası ilişkilere de zarar vermiştir. Yazılı ve görsel basından elde edilen bilgiye göre bu durum toplumda bireylerin arasında baskı oluşturmaktadır (Wheaton, 2011). Virüsün yayılım hızı ile birlikte öldürücü olma özelliği ve salgının bitiş süresi hakkında net bilginin olmayışı bireylerde belirsizlik duygusu oluşturmaktadır. Bu durum özellikle kaygı ve stresin artmasına neden olmakla birlikte ruh sağlığını da olumsuz etkilemektedir (Almalı ve Çiçek, 2020). Ayrıca yaşanan süreç pandemi halini aldığı için global şekilde sosyal izolasyon sürecine geçen insanlık, bu nedenle keskin bir yaşam rutini değişikliği yaşamıştır (Shanafelt vd., 2020).

Kaygı, bütün gruplarda özellikle ergenlerde gitgide artmaktadır. Bunun nedeni; ergenliğin depresyon, kaygı gibi birçok psikiyatrik bozukluğun geliştiği bir dönem olması gerekçe olarak gösterilebilir. Ayrıca gençlerde gelişimsel olarak ortaya çıkan hormonal değişimler ergen ruh sağlığı için önemli bir konudur. Ergen ve çocuk sağlığı ile ilgili yapılan araştırmalarda 12-17 yaş arasında %12.4 anksiyete, saptanmıştır ayrıca kaygı ve depresyon ergenler içinde en genel duygu durum bozukluğu halini almıştır (Scott ve Woods, 2016).

Ergenler için yüksek stres duyarlılığının geliştiği ergenlik dönemi, onların depresyon, kaygı, sorunlarını dışsallaştırma gibi davranışların gelişmesine de ortam hazırlama potansiyeline sahiptir. Bu nedenle psikolojik ihtiyaçlara yönelik erken müdahale, işlevsiz gelişimi engelleyecektir. Birleşmiş Milletler Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) verilerine göre okulların ve eğitim merkezlerinin kapatılmasının dünya çapında öğrenci nüfusunun %87'sini olumsuz etkilediği görülmüştür (UNESCO, 2020a). Öğrenci nüfusunun çoğunluğunu ergenler oluşturduğu düşünüldüğünde, ergenlerin hayat akışında okul önemli bir role sahiptir. Pandemiyle birlikte bu akışın kesilmesi, birçok öğrenciyi kaygı ortamına sürüklemiştir. Özellikle sınava girecek olan veya sınav hazırlığında olan öğrenciler için bu belirsizlik ortamı ilave bir kaygı sebebi olmuştur (Al Rabiaah vd., 2020). Çin'de üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma sonuçlarına göre %24.9'unun bu durum sebebiyle kaygı yaşadığı saptanmıştır (Cao, Dong, Fang, Han, Hou ve Xu, 2020).

2.2. Seçim Teorisi Kavramsal Çerçeve

2.2.1. Seçim Teorisinin Tarihsel Gelişimi

Amerikalı bir psikiyatrist olan William Glasser, psikiyatri sertifikasını almadan önce halka açık okullarda psikolojik danışman olarak çalışmıştır. Glasser, çalıştığı okullarda çoğunluğu suça bulaşmış ve problemlili davranışlara sahip öğrencileri gözleme fırsatı bulmuştur, 1961 yılında psikiyatri sertifikasını aldıktan sonra ıslah evinde ve ruh hastalıkları hastanesinde çalışmıştır. Onun okul ve hastane ve ıslah evinde elde ettiği deneyimler, gerçeklik terapisine temel oluşturmuştur. Glasser, 1965 yılında “Reality Therapy” adındaki kitabı yazarak, düşüncelerini geniş bir çevreye yayılmasını sağlamıştır (Glasser, 1975). Bu nedenle çalışmalarını resmi hale getirmek için William Glasser Enstitüsü’nü kurmuştur. Glasser’ın ergenler üzerine yaptığı çalışmalar ve suça bulaşmış öğrencilerle gerçekleştirdiği grup terapilerinden aldığı olumlu dönütler, onun kuramını şekillendirmesinde yardımcı olmuştur (Corey, 2013).

Glasser gerçeklik terapisinin tanınırlığını arttırmak için seçim kuramını geliştirmeden önce kendi fikirlerine yakın olduğunu düşündüğü davranış kökenli bir teori olan William Powers’ın “Algısal Kontrol Sistemi”ne model almıştır (Roy, 2014). Algı Kontrol sistemi teorisine göre beyne giren bilgi, ürün olarak dışarı çıkmaktadır. Algı kontrol sistemi teorisine göre davranışlar bilgisayar modellemesiyle açıklanmıştır. Bu teoride kabul edilen temel ölçüt; davranışlar kontrol edilebilir ve birey kendi hayatını kontrol etme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle algı kontrol teorisi, Glasser’ın geliştirdiği terapi için o dönemde gerekli teorik çerçeveyi sağlamıştır. Powers’ın insan davranışları hakkındaki düşünceleri, Glasser’ın teorisini oluşturmasına yardımcı olmuştur (Howatt, 2001). Glasser kendi teorisinde bireyin yaptığı seçimlere daha fazla yer verdiği için bir süre sonra teorisinin adını, seçim teorisi olarak değiştirmiştir (Glasser, 1998). Kontrol teorisinde teorik bilgilere daha fazla yer verilmesi onun bu kararı vermesinde etkili olmuştur. Dr. Glasser, algı kontrol teorisinin kavramsal alt yapısını kendi deneyimleri ve düşünceleriyle birleştirerek seçim teorisi olarak adlandırdığımız kuramı oluşturmuştur (Corey, 2013). Glasser, seçim teorisinin ayrıntılarını “Seçim Teorisi” adlı kitabında açıklamıştır.

Gerçeklik terapisini, seçim kuramına dayanır. Glasser, bireyin davranışlarını gerçekleştirme sebebinin, ihtiyaçları ve iç dünyasını tatmin etmeye yönelik çabalar bütünü olarak tanımlamaktadır. Glasser’a göre; bireyin davranışları, anlamsız ve hedefsiz hareketler

bütünü değildir, bu nedenle birey belirli bir amaç doğrultusunda hareket etmektedir. Gerçeklik terapisi, bireyin içinde bulunduğu durumu daha iyi anlaması ve çözüm geliştirmesi için bireye yardım eder (Corey, 2013). Glasser, gerçeklik terapisiyle psikoterapiye yeni bir bakış açısı getirmiştir. Gerçeklik terapisi, varoluşçu akımın devamı olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Glasser, gerçeklik terapisini geliştirirken, içeriğini oluşturmada varoluşçu Helmut Kaiser'den etkilenmiştir. Davranışçı ve psikoanalitik kuramla içerik olarak ters düşen gerçeklik terapisi, özellikle seçim yapma ve sorumluluk alma konusunda savunduğu bilgiler doğrultusunda varoluşçular ve birey merkezli çalışanlar ile benzer düşüncelere sahiptir (Prochaska, 1984 Akt: Özmen, 2006). Glasser, psikodinamik kökenli bir eğitim almıştır bu nedenle psikodinamik yaklaşımın, danışanlar üzerinde uzun süreli etki sağlamayacağını belirtmiştir ayrıca seçim kuramının sorumluluk ve davranışları kontrol hakkındaki düşünceleri psikoanalitik kuramın savunduğu bilgilerle ters düşmektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2003).

Gerçeklik terapisi, bireylere hayatlarını kontrol altına almaları için onlara etkili yöntemler sunar, gerçeklik terapisindeki temel amaç; bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya destek olmak ve bu doğrultuda onların kendi yaşamları için sağlıklı seçimler yapmalarına yardımcı olmaktır. Bu nedenle gerçeklik terapisi “şimdi ve burada” ilkesine bağlı olarak anlık davranışlara odaklanır. Gerçeklik terapisinin özü; “her bireyin davranışlarından ve seçimlerinden sorumlu olduğu aynı zamanda her bireyin davranışlarını seçebileceği düşüncesi” oluşturur. Terapideki önemli unsur ise terapist mentör konumundayken, danışan öğrenci konumundadır ve terapi süreci mentörlük şeklinde ilerlemektedir (Corey, 2013).

2.2.2. Seçim Kuramı

Seçim teorisinin en temel mantığı, insanların yaptıkları seçimlerin, hayatlarına yön verdiği düşüncesidir (Howatt, 2001). Seçim teorisi, Glasser'ın “Gerçeklik Terapisi” adındaki psikoterapi yaklaşımının kuramsal çerçevesini oluşturur ayrıca insanların temel ihtiyaçlarını karşılarken ortaya koyduğu davranışları inceler (Glasser, 1998). Seçim teorisi, tüm davranışlarımızın nedeni olarak genetik yapımıza işlenmiş olan beş temel ihtiyacın bir ya da birden fazlasını karşılamak olduğunu belirtir. Bu nedenle birey, temel ihtiyaçlarını karşılamak için yoğun bir çaba göstermektedir. Glasser, her bireyin dışarıdaki şartlardan bağımsız olarak iç kontrol psikolojisine göre seçimler yapabileceğini ve bu nedenle davranışlarının sorumluluğunu alması gerektiğini belirtmiştir (Glasser, 2001). Seçim teorisine göre her birey kendi davranışlarını ve tepkilerini temel ihtiyaçları doğrultusunda seçmektedir (Glasser, 1998).

Glasser, bireylerin genetik olarak psikolojik ihtiyaçları doymaya karşı programlı bir şekilde dünyaya geldiğini ve seçimler doğrultusunda gerçekleştirilen bütün davranışların da bu ihtiyaçları karşılamak için oluştuğunu ifade eder (Glasser, 1975, 1998). Seçim teorisi, kişiyi olumsuz davranış gösterdiği için cezalandırmanın veya istendik davranışın gerçekleşmesi için onu zorlamanın, kişilerarası iletişime zarar veren bir durum olduğunu belirtir ayrıca dış odaklı psikoloji yerine iç odaklı psikolojiyi kullanmanın önemi üzerinde durur (Glasser, 2002).

Glasser (1975) insanların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinin altında onların temel psikolojik ihtiyaçlarını gidermek olduğunu belirtir. Bireylerin psikolojik olarak ihtiyaçlarından tatmin olma biçimi, evrensel bir süreç olsa da, bireyden bireye değişiklik göstermektedir. Sullo (2007), seçim teorisinin, iç kontrol psikolojisini açıklayan en kapsamlı kuram olduğunu belirtmiştir. Corey (2013), bireyin sadece davranışlarından değil aynı zamanda düşündüğü ya da hissettiği durumlar için bile sorumlu olduğunu ifade eder. Seçim teorisinde baskın olan görüş, tüm davranışlarımızın seçimlerimiz doğrultusunda gerçekleştiğidir ayrıca bireyin doğuştan sahip olduğu arzuları, ihtiyaçları, onun davranış sistemini harekete geçirmekte olduğudur. Seçim teorisine göre dış dünya bireyi zorlamaz çünkü birey temel ihtiyaçları doğrultusunda seçimler yapabilme özgürlüğüne sahiptir. Bu nedenle birey dış faktörlerden zorlanmaz, onu zorlayan durum ise yaptığı seçimler ve buna uygun şekilde geliştirdiği davranışlardır (Glasser, 1998).

Seçim teorisi, gerçeklik terapisiyle ayrılmaz bir bütün olmakla birlikte, insan zihninin nasıl çalıştığı hakkında bilgi verir. Teori ve pratik arasındaki ilişki Dr. Glasser ve eşi Carleen Glasser tarafından açıklanmıştır: “*Seçim teorisi bir tren yoluysa, gerçeklik terapisi ise trendir*” (Wubbolding, 2017). Glasser (1998) “*Biz her yaptığımızı seçeriz hatta zavallı hissetmemiz bile tarafımızdan seçilmiştir*” diye ifade ederek seçim teorisini özetlemiştir. Teoriye göre diğer insanlar ya da bireyin dışındaki olaylar, kişiyi ne mutlu ne mutsuz edebilme potansiyeline sahiptir. Kişi bu konuda sadece bilgi alışverişi içine girebilir. Alınan bilginin bu doğrultuda anlamı olmamakla birlikte, bilgi beyine girdi olarak girer ve bazı işlemlerden geçerek çıktı olarak davranışlara yansır. Ayrıca işlemde geçen bilgi davranışları ve seçimleri harekete geçirebilmektedir. Seçim teorisi, iç kontrol sistemimiz aracılığı ile seçimlerimizi neden ve nasıl yaptığımızı ve bu doğrultudaki davranışlarımızı açıklar. Bu nedenle genel bir tanım yapılacak olursa, dış dünyada bireyin yaşadığı durumlar, duygusal olarak etkili olmamakla birlikte, iç süreçlerin kişiye etkisinin olduğu ifade edilmektedir (Glasser, 1998).

Glasser, dış kontrol psikolojisinin, bireye en çok zarar veren bir hastalık olduğunu ifade eder (Glasser, 2001). Birey üzgün olduğunda dış kontrol psikolojisine göre hareket ederse, sorumluluk almaktan kaçınacaktır aksine sürekli etrafındakileri ya da olayları suçlayacaktır. Birey etrafındaki her şeyi suçladığında aslında kontrolün dışarıdaki dünyada olduğunu varsaymaktadır, bu durum neticesinde bir süre sonra da kendini suçlamaya başlamaktadır ve bu durum yetersizlik duygularının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Birey, dış dünyayı kendi üzerinde kontrol odağı olarak gördüğünde, kendisinde doğuştan var olan kontrol mekanizması ise zayıflamaya başlamaktadır (Cameron, 2009). Glasser (1975), bütün bireylerin içsel olarak motive edildiğini düşünür. İç motivasyon, iç kontrol psikolojisi kavramları gerçeklik terapisi ve seçim teorisinde üzerinde önemle durulan kavramlardır. Glasser (1972) “kader kurbanı” ifadesini kabul etmez aksine bu durumun bireyin yapmış olduğu etkisiz kişisel seçimlerinden kaynaklandığını ifade eder.

2.2.3. Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Temel psikolojik ihtiyaçlar, bireyin yaşamının bir yada daha fazla alanında bilinçli ya da bilinçsiz şekilde karşılamaya çalıştığı ihtiyaçlardır (Altıncı, Öztürk, Sarı ve Yenigün, 2011). Bu ihtiyaçlar, doğuştan, öğrenilmemiş, genel, evrensel yani belirli bir kültür ya da ırka ait olmayan ihtiyaçlardır (Glasser, 2005). Her insan farklı ihtiyaçlarla dünyaya gelir fakat her ihtiyaç, her bireyde farklıdır. Mesela bir kişide güç ihtiyacı baskın durumdayken, sevmeye ve ait olma ihtiyacı düşük seviyede olabilir veya başka birinde sevmeye ve ait olma baskın ihtiyaç konumundayken, güç ihtiyacı düşük seviyede olabilir (Akpınar ve Öz, 2013). Glasser’a (1984) göre ihtiyaçlar bir hiyerarşi içinde sıralanmaz ya da organize şekilde değildir. Her insanın ihtiyaçları farklı farklı olmakta birlikte, her birey farklı yollardan ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Temel psikolojik ihtiyaçlar, bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte ortaya çıkar ve bu durum döngüsel bir süreç şeklinde ilerler. Birey önce ihtiyacı hisseder sonra bu ihtiyacı tatmin etmek için davranışta bulunur. Bireyin ihtiyacı karşılamasıyla birlikte bir rahatlama oluşur (Arnold, Eysenck ve Meili, 1972).

Birey, temel ihtiyaçlarını karşılayamadığında acı hisseder ve bu acı onun kendini yetersiz hissetmesine sebep olur. Birey, bu acıyı çekmemek için gerçekçi olmayan yöntemlere başvurur. Bu nedenle temel psikolojik ihtiyaçlar, erken yaşta ve etkili bir şekilde karşılandığında, birey daha sağlıklı olacaktır (Glasser, 2001). Glasser (1984), insanların hayatlarını devam ettirmedeki en önemli motivasyon kaynağının temel ihtiyaçları karşılamak olduğunu belirtir. Birey ihtiyaçlarını karşıladıkça daha fazla hayattan zevk alıp daha sağlıklı

seçimler yapacaktır. Bireyin temel psikolojik ihtiyaçları karşılanmadığında, birey yaşadığı herolayda sosyal gerçekleri reddedecektir ve hayatına devam etmek için de kendine göre uygun olmayan yöntemler bulacaktır (Latipun, 2008). Temel psikolojik ihtiyaçlarımız bazı durumlarda birbirlerini desteklerken, bazı durumlarda birbirleriyle çatışabilir. Genel anlamda genetik kodlarımıza işlenmiş olan bu beş ihtiyaç, birbiri ile ilişki halindedir (Glasser, 1975).

Glasser, kuramını ilk geliştirdiği zamanlarda insanın iki tane ihtiyacı olduğunu düşünmüştür. Bu ihtiyaçlardan birincisi; sevilme ve ait olma ihtiyacı iken diğeri ise kendini değerli hissetme veya başkaları tarafından değer görme ihtiyacıdır (Glasser, 1975). Teorisini geliştirdikçe bu ihtiyaçların sayısını arttırıp ve biri fizyolojik, dördü psikolojik olmak üzere beş ihtiyaç belirlemiştir. Bu ihtiyaçlar; hayatta kalma, sevme ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlencedir. Bu ihtiyaçlardan hayatta kalma; fizyolojik ihtiyaç iken diğer ihtiyaçlar psikolojik ihtiyaç olarak adlandırılır (Glasser, 1998).

Hayatta Kalma İhtiyacı

Hayatta kalma ihtiyacı, insanda görülen en temel fizyolojik ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın karşılanması, hayatın devam etmesi açısından önemlidir. Hayatta kalma ihtiyacını karşılayan insan, yemek, hava, su, tuvalet gibi konularda problem yaşamaz (Glasser, 2001). Hayatta kalma ihtiyacı evrensel olarak bütün canlılarda olan bir ihtiyaçtır ve sadece yeme, içme gibi hayati fonksiyonların devamı için gerekli olan durumları içermez ayrıca güvenlik, barınmayı da içine alır (Glasser, 2005). Birey barınma ihtiyacını karşıladığında, aslında bir yönden güvenlik ihtiyacını da karşılamış olur. Bu nedenle barınma ihtiyacını karşılayan birey, diğer ihtiyaçlarını da karşılayacağına dair güveni artar (Litwack, 2007).

Güç İhtiyacı

Güç ihtiyacı, başkaları tarafından tanınma ve bilinme, değer ve saygı görme, başarılı olma, dikkatleri üzerine çekme, bireyin yaptığı işte iyi olması gibi durumları temsil eder. Eğer bir öğrenci okulda başarılı değilse, farklı yollardan kendini göstermek isteyecektir. Bu nedenle dersi sabote ederek veya dikkatleri üzerine çekecek olumsuz başka bir davranış geliştirerek bu ihtiyacını karşılamaya çalışacaktır. Bazen de daha illegal yollar vasıtasıyla örneğin yanlış arkadaş gruplarına dahil olarak ya da suç olarak tanımlanan davranışları sergileyerek bu ihtiyacını karşılmaya çalışır (Erwin, 2003). Güç ihtiyacı; önemli, değerli, başarılı, hırslı, korkusuz olmayı içerir ayrıca herkes tarafından dinlenen, girdiği ortamlarda hakimiyet kurmuş olmayı da ifade eden bir kavramdır (Yalçın, 2007). Latipun'a (2011) göre

doyurulmamış güç ihtiyacı, kişinin farklı yollar bulması ve tehlikeli davranışlar gerçekleştirmesine neden olur. Bireyin doyurulmuş olan güç ihtiyacı ise onun kişisel gelişimini tamamlamasına yardımcı olur. Birey başarı duygusunu tattığında, daha fazla başarmak için kendini motive olmuş hissedecektir. Bu durum, bireyin kendini geliştirmesine ve değiştirmesine yardımcı olacaktır.

Güç ihtiyacı bireyin başarılı olduğu herhangi bir alanda, yeterli ya da başarılı olduğunu göstermek istemesiyle de ortaya çıkabilir. Örneğin bir doktor en iyi şekilde hastalarını tedavi etmeyi ister ya da bir avukat en iyi şekilde insanları savunmak ister. Ayrıca bireyin kendi hayatıyla ilgili başarılı olmak, sözü dinlenir biri olmak için planlar yapması ve hayatını bu planlara göre yaşaması da güç ihtiyacını karşılamak istemesinden kaynaklanır (Wubbolding, 1988). İlişkilerde ilk başta belirleyici bir etkisi olan güç ihtiyacı, ilişki ilerleyince taraflar arasındaki güçlü olma ya da baskın olma şekline dönüşür (Wubbolding, 1988). Güç ihtiyacı, bazen baskın olma, hakimiyet kurma durumundan çok başarılı, yetkin olma anlamına da gelmektedir. Güç ihtiyacını karşılayan birey, kendini değerli hisseder (Frey ve Wilhite, 2005).

Eğlence İhtiyacı

Glasser (2005), eğlenmenin insan doğasında olan bir ihtiyaç olduğunu ve öğrenme yöntemlerinde mutlaka kullanılması gerektiğini ifade eder. Özellikle çocuklar için oyun yöntemi ile öğrenmenin etkisini savunur. Yaş ilerledikçe birey, katılmak zorunda olmadığı etkinliklere katılıyorsa aslında bu onun eğlendiğinin göstermektedir. Eğlenme ihtiyacını karşılayan etkinliklerin bizi moral bozukluğundan kurtardığını, hayatımıza renk kattığını ifade eder. Ayrıca arkadaş, çift gibi ilişkilerde eğlence öğesinin olması, ilişkinin devam etmesi için önemli bir faktördür (Glasser, 1981).

Glasser (1984), eğlence ihtiyacı için eğlencenin öğrenme için genetik bir ödül olduğunu ifade eder ve eğlenmeyi durdurduğumuz gün, aslında öğrenmeyi de durdurmuş olduğumuzu belirtir. Bu nedenle özellikle eğitimciler için bu ihtiyacın öğrencilere yapılacak etkinliklerde kullanılması gerektiğini belirtir. Eğlence ihtiyacının karşılanmasının bireyin gerginliğini alacağı bu nedenle bireyin problem çözme gerektirecek durumlarda daha yaratıcı çözümler sunacağı ifade edilmiştir (Daubman, İsen ve Nowicki, 1987).

Özgürlük İhtiyacı

Özgürlük ihtiyacı; bireyin başkaları için kendini ihmal ederek fedakarlık yapmak zorunda kalmadığı, hayatından lezzet alabileceği şekilde yaşamayı ifade eder. Bireyin başkasına zarar vermeden kendi seçimlerine göre yaşaması, bu doğrultuda ihtiyaçlarını karşılama, özgürce hareket edebilmesi başarı duygusunu da beraberinde getirir (Glasser, 1998). Özgür olma ihtiyacı ve güç ihtiyacı birbirlerine karışabilen ve zaman zaman birbirlerinin yerine geçen iki ihtiyaçtır ve bazen birbirlerini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Çünkü güç, bazen özgürlük ihtiyacına kısıtlama getirebilir. Bazen de güç ihtiyacı daha baskın şekilde yaşayan insanlar, bunu elde etmek için başkalarına zarar verirken kendi özgürlük ihtiyaçlarını da yok etmiş olabilirler (Kaner, 1993).

Özgürlük ihtiyacı bazen başkalarının üzerinde güç kullanmayla da ilgili olabilir örneğin bağımsızlık için verilen mücadele ya da kendi sınırlarını korumak için girilen çatışma bu konuda örnek olarak ifadeedilebilir (Wubbolding, 1988). Wubbolding (1988), bireylerin dünyaya özgürce seçim yapma potansiyeli ile geldiğini ifade eder. Birey doğuştan gelen bu ihtiyacını gündelik yaşamında kullanamadığında, bazı sıkıntılar yaşamaya başlar. Özgürlük ihtiyacının, bireyin bireyselleşmesinde etkili bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir bu nedenle kendi bireyselliğini kazanmayan kişinin diğer ihtiyaçları da sekteye uğrayacaktır. Gamwell (2005), öğrencilere sunulan seçim özgürlüğünün onların özgüvenini arttıracaklarını, zorlukların üstesinden geldiğinde ise öğrencinin problemlerine karşı daha yaratıcı çözümler geliştirebileceği ifade eder. Özgürlük ihtiyacının özellikle ergenlerin gelişiminde desteklenmesi gereken bir ihtiyaç olduğu ve bu ihtiyacın karşılanması durumunda, yaratıcılığın artacağı belirtilmiştir (Cockman ve Longway, 2002; Starko, 2010).

Sevme ve Ait Olma İhtiyacı

Sevme ve ait olma ihtiyacı; bütün insanlar için hayatta kalma ihtiyacından sonra en öncelikli ihtiyaçtır (Corey, 2013). Sevme ve ait olma ihtiyacı, fizyolojik ihtiyaçlar gibi anında karşılanmaz, ihtiyacın karşılanması bireyin yaşamı boyunca devam eder. Sevme ve ait olma ihtiyacı karşılanmadığında birey, yalnızlıkla başbaşa kalır (Peterson, 2000). Sevme ve ait olma ihtiyacı, diğer insanlara bağlılığı ve yakınlığı tanımlar (Peterson, 2008). Ayrıca bu ihtiyaç, hayatımızdaki aile üyeleri, arkadaşlar gibi önemli insanlarla kurduğumuz tatmin edici ilişkileri de içeren önemli bir ihtiyaçtır (Glasser, 2005). Bireylerin hepsinde olan sevme ve sevilme ihtiyacı ve etrafındaki insanlardan saygı görme ihtiyacı, onların ilerde nasıl bir kimlik

geliştireceğini de belirler. Mesela bulunduğu ortamda başarısız ya da sorun çıkaran bir birey olarak tanınan bir öğrenci, bu nedenle sevilmececek ve toplumdaki uzaklaşacaktır. Bu durum sonucunda ihtiyacı karşılanmamış olmakla birlikte, bu durum onun gerçeklerle yüzleşmesine engel olacaktır, bu nedenle birey sorumluluk almaktan kaçınacaktır devamında ise birey hayatının kontrolünü sağlamada zorlanma yaşayacaktır (Gabriel ve Mathew, 2011). Toplumun sağlıklı şekilde yaşaması için organize edilen ortak etkinlikler, kulüpler, dernekler insanın yalnızlıkla en iyi şekilde baş etmesi ve “sevme ve ait olma” ihtiyacını karşılayabilmesi için oluşturulmuştur (Wubbolding, 1988). Glasser, (1998) “*Sevme ve ilişkiler, iki yönlü caddelere benzer. Sevgiyi kabul etmek, bir sanat olduğu gibi onu nazikçe almayı öğrenmek, bütün ilişkilere yardımcı olur*” diye ifade etmiştir.

Sevmek ve sevilmececek tek başına yeterli değildir, bireyin bu ihtiyacının tam anlamıyla karşılanması için hem sevilmesi hem de sevmesi gerekir, ayrıca değerli bir birey olmak için Glasser (1975) bir standart olması gerektiğini ifade eder. Birey bir davranışın yanlış olup olmadığını anlamak için bu standartlara göre kendini ayarlayacaktır. Anlamli bir davranışta bulunduğunda kendini takdir ederken, yanlış bir davranışta ise kendini ve davranışlarını düzeltme yoluna gidecektir. Bu değerlendirme süreci ve standartlara göre yaşam, kişiyi daha sevilir ve saygı duyulur bir insan yapacaktır (Glasser, 1975). Wubbolding’e (2015) göre ait olma ihtiyacı, merkez konumda bir ihtiyaç olarak nitelendirilebilir çünkü toplumsal yaşamın bir gereği olarak her birey birbirinin ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Bireyler bu ihtiyaçlarını karşılıklı sağlıklı yollardan karşıladığında sağlıklı bir toplum oluşacaktır. Bu nedenle ait olma ve bu ihtiyaçla bağlantılı sevme kavramı toplumsal yapının devamı için çok önem arz etmektedir.

2.2.4. Kalite Dünyası

Seçim teorisi yaklaşımına göre; her birey doğumundan yaşamının sonuna kadar, zihninin içinde bazı bilgileri biriktirir ve zihninin “Kalite Dünyası” adını verdiği bölüme, bu bilgileri kaydeder. Bu hayali oluşturulan dünya, insanların faaliyetleri, durumları, inançları, eşyalarından oluşur (Kaner, 1993). İnsanlar, kalite dünyasının en önemli yerinde konumlanmaktadır. Bireyin kalite dünyasına koyduğu kişiler, onun en değer verdiği, en çok ilişki kurmak istediği kişilerdir (Glasser, 2002).

Birey; mutlu olduğu zamanda var olan anı, sevdiği ya dabrilikte olmak istediği insanları, değer verdiği nesnelere, durumları kalite dünyası adını verdiği depoya atar. Kalite

dünyası, bütün insanlarda olan fakat çoğu kişinin farkında bile olmadığı bir kavramdır (Glasser, 2005). Glasser, (1984) bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte ihtiyaçlarını karşılamak için çaba gösterdiğini belirtir. Bu nedenle her birey ihtiyaçlarını karşılamak için daha doyurucu yöntemler aramaktadır. İhtiyaçlara doyurucu dönütler almak için ilk yapılması gereken davranışın ise bireyi çevreleyen dünyayı kontrol altına almayı öğrenmesi gerektiğidir. Örneğin bebek, açlık, susuzluk durumlarında hayatta kalma ihtiyacını karşılamak için ağlar böylece ona bakım veren kişileri kontrol altına alır. Bebek, bu davranış yoluyla ihtiyacının karşılandığını fark ettiğinde, ağlama davranışı hakkında beyninde bir imge oluşturur ve bu imgeyi zihnine depolar. Mutsuz olduğumuz anlarda çikolata yemek bizim neşemizi yerine getiriyorsa, aslında birey çikolatanın resmini zihnine kaydetmiştir (Glasser, 1984; Akt: Kaner, 1993). Böylece ihtiyaçlarımızı karşılama şekillerine ait resimler, resim albümü dediğimiz yere kaydolmaya başlar ve uygun zamanlarda birey, buradaki resimleri hatırlayıp resme uygun şekilde ihtiyaçlarını karşılamaya başlar. Her birey yaşamı boyunca bu albümü sürekli doldurmakta olup ve içeriğini genişletmektedir (Glasser, 1984).

Glasser, bireyin ruh sağlığı için en önemli şeyin olumlu ilişkiler kurabilmek olduğunu ifade eder ve terapiye gelen birçok kişinin problemlerinin altında aslında bireyin tatmin edilmemiş ilişkilerinin varlığı üzerinde durur. Sevme ve ait olma ihtiyacını karşılamak için kişilerarası ilişkilerde, her bireyin kalite dünyasındaki resimlerin birbiriyle uyumlu olması beklenmektedir. Eğer bu resimler, birbiriyle uyumsuzsa bireyin kalite dünyası güçlenmeyecek ve böylece sevme ve ait olma ihtiyacı yeterince karşılanmayacaktır. Glasser, ayrıca bireyin kalite dünyasının zamanla değiştiğini, bu nedenle yaşanan ilişkiler ya da durumlara göre bu dünyadan bazı resimlerin çıkarıldığını ya da yenilerinin eklendiğini belirtmiştir (Glasser, 1975, 1984, 2005).

2.2.5. Toplam Davranış

Davranış kelimesi, TDK sözlüğünde “*Organizmanın uyarımlar karşısındaki tepkilerinin bütünü*” şeklinde ifade edilmiştir (TDK, 2020). Seçim teorisinde ise “davranış” kelimesi farklı bir anlam yüküne sahiptir. Teoriye göre, her birey ihtiyaçları doğrultusunda davranış eylemini gerçekleştirir. Bireyin davranışlarını kontrol edebilmesi de psikolojik ihtiyaç düzeyi ile ilgilidir (Glasser, 2002).

Davranışlarımız dört ana bileşenden oluşur. Bu bileşenler sırasıyla; yapma, düşünme, hissetme, fizyolojidir. Glasser, bu dört bileşenin davranışı oluşturduğunu ifade eder ve

davranış bütününe “toplam davranış” adını vermiştir (Glasser, 1981, 1984). Glasser (1975), toplam davranış bütünü kavramını açıklarken araba metaforunu kullanmıştır. Davranışı oluşturan her bileşen, arabanın tekeri konumundadır. Arabanın ön tekerleri; eylem ve düşünce bileşenleri iken arka tekerleri ise hissetme ve fizyoloji bileşenlerini oluşturmaktadır. Arabanın motor kısmını ise temel ihtiyaçlar oluşturmaktadır. Arabayı kullanan kişi, motoru çalıştırır ve araba hareket eder. Arabanın yaptığı yolculuk, bireyin kalite dünyasındaki albümden, kendine en yakın olduğunu düşündüğü resme doğru yapılıdır (Jones, 2001).

Glasser, depresyonda olduğunu düşünen bir bireyin aslında hissettiği acının toplam davranışın bileşenlerinden biri olan “hissetme” olduğunu ve ayrıca baskın olan o olsa da diğer bileşenlerinde bu duruma eşlik ettiğini ifade eder. Bireyin depresyonda olduğunu düşünmesi karşısında aslında gösterdiği tepkinin hiçbir çaba göstermeden oturmak olduğunu ifade eder. Birey depresif ruh halinde, “yapma” bileşeni için hiçbir aktivitede bulunmaz. “Düşünme” bileşeni içinse “yapacak hiçbir şey yok, ne yaparsam da bu durum düzelmez” şeklinde düşünce geliştirir ayrıca “fizyoloji” bileşeniyle de bireyin bedeni, mide ağrıları, uykusuzluk gibi belirtiler göstermeye başlar. Bu kişi total davranışıyla depresyona girdiğini belirtse de farkında olmadan aslında depresyonu seçer ve ihtiyaçlarını karşılamak için en iyi total davranış olarak bu durumu sürdürmektedir (Glasser, 1984).

2.2.6. Algılanan Dünya

Duyu organlarımız aracılığı ile algıladığımız dünya, algı biçimlerine göre değişmektedir. Her birey kendi algı dünyasını kendi gözüyle görmekte olup, değerlendirmeleri de objektif olmaktan çok subjektif olarak yansıtmaktadır. Bu nedenle her birey etrafında olup bitene karşıfarklı değerlendirmelerde bulunabilmektedir. Bireyin kalite dünyası ile algıladığı dünya arasındaki ortaya çıkan fark, bireyi harekete geçiren temel kuvvet olarak değerlendirilmektedir (Glasser, 1998). Örneğin bireyin kalite dünyasında yer alan fotoğraflar albümünde yer alan bir resimle, algılanan dünyadaki resim birbiri ile aynı ise bu durum bireyde haz oluştururken, resimlerin eşleşmemesi ise bireyde üzüntüye neden olacaktır. Bireyin seçim yapması ve davranışta bulunması bu durum sonucunda gerçekleşir. Eğer birey kendisinde bu farkı kapatmak için motive oluşturursa, bu davranış onun gelişmesine neden olacaktır. Sorumlu davranışta bulunmak, şikayet etmek ya da etmemek bireyin yaptığı seçimlerle ilgilidir (Glasser, 2001).

Bireyin kalite dünyası ile algılanan dünya arasındaki eşleşme ayrıca bireyde denge yani homeostazi durumunu da meydana getirir. Ortaya çıkan denge ile birey, kendisini daha iyi hissetmektedir. Gerçeklik terapisinin teorik kısmını oluşturan Seçim Kuramı, bireyin bilinçli davranışlarına odaklanmaktadır. Birey ihtiyaçlarını karşılamak isterken bir yandan da denge halini korumayı istemektedir (Wubbolding, 2000).

Glasser'a (2005) göre algıladığımız dünyayı deneyimlememiz için gerekli olan şey algısal sistemimizdir. Duyu organlarımızla elde ettiğimiz bilgi, toplam bilgi filtresinden geçer ve algısal sistemimize ulaşır. Algıladığımız bilgi, filtreden geçtikten sonra birey bilginin anlamlı olup olmadığına karar vermektedir. İkinci filtre değerlendirme aşamasıdır. Bilgi öğrenmemize ya da ihtiyaçlarımızı karşılamamıza yardımcı oluyorsa birey bilgiye pozitif anlam yüklemektedir. Bilgi, bireyi engelleyici özelliğe sahip ise kişi ona negatif anlam yükleyecektir. Bazende algılanan bilginin bireye bir etkisi olmamaktadır. Bu nedenle birey, nötr değer yükleyerek onu kullanmaz (Sullo, 1997).

2.2.7. Başarılı Kimlik- Başarısız Kimlik

Glasser, bireyin iki türlü kimlik geliştirebileceği üzerinde durur. Bunlardan ilki başarılı kimlik iken ikincisi ise başarısız kimlik olarak adlandırılır (Glasser, 2005).Başarılı kimlik, bireyin davranışlarının sorumluluğunu alması ve sağlıklı seçimler yaparak bu duruma uygun şekilde hareket etmesi anlamına gelmektedir. Başarılı kimlik geliştiren birey, sorumluluk duygusuyla hareket eder. Yaşadığı hangi olay olursa olsun davranışlarının sorumluluğunu alır ve başkalarıyla olan iletişimde de bu duyguyla çerçevesinde davranır (Glasser, 1975, 1984; Kaner, 1993).Başarılı kimliğe sahip olan bireyler, sosyal sorumluk çerçevesinde hareket ettikleri için toplumda onlara değer verilir bu durum sonucunda da bu bireylerin sevmeye ve ait olma ihtiyaçları da karşılanmış olur (Bruce, 1986).

Başarısız kimlik ise, bireyin sevmeye ve ait olma ihtiyacının karşılanmaması sonucu oluşur.Birey, yeterli sevgi görmediğinde değersizlik duygusu yaşar. Bireyin yaşadığı değersizlik duygusu, onun davranışlarının sorumluluğunu almada veya problemlerine çözüm bulmada sıkıntı yaşamasına neden olur. Böyle durumlar yaşandığında verilen ilk tepki, bireyin yok sayma davranışı geliştirmesidir. Glasser'a göre ruh sağlığı ile ilgili problem yaşayan insanlar aslında gerçeği kabul etmede sıkıntı yaşayanlardır (Glasser, 1975).

2.2.8. Temel Psikolojik İhtiyaçlar İle İlgili Diğer Kuramsal Yaklaşımlar

İnsanoğlu eski çağlardan beri farklı ihtiyaçlara sahip olmuştur. İhtiyaçlarımızın davranışlarımız üzerinde önemli bir rolü olduğu bilinmektedir. İhtiyaçların karşılanma durumu, her birey için farklılık arz etmektedir. Fizyolojik ihtiyaçlarımız yaşamımızın devam etmesi için hayati bir etkiye sahipken, psikolojik ihtiyaçlarımız ise doyuma ulaşmamız, üretmemiz, ruhsal anlamda iyi hissetmemiz için önemlidir. İhtiyaçlar ile ilgili çalışmalar 1900'lü yılların başında Mc Dougall'ın çalışmaları ile başlamıştır. Mc Dougall, insan davranışını etkileyen ve onu yönetecek güce sahip olan bu yapıya "içgüdü" adını vermiştir. Mc Dougall'ın ardından bu konuyla ilgili başta Freud olmak üzere pek çok kuramcı, ihtiyaçların etkileri ve bireye yansımaları hakkında görüş bildirmişlerdir. Özellikle Freud, psikanalitik kuramında bu kavramın üzerinde çok durmuştur (Cüceloğlu, 2004; Kuzgun, 1984).

Henry A. Murray'in İhtiyaç Kuramı

İhtiyaçlar ile ilgili önemli bir kuramcı olan Murray, insan ihtiyaçlarını başarı, özerklik, saldırganlık, kendini gösterme gibi yirmi başlık altında sınıflamıştır. Murray'in ihtiyaç kuramına göre, bireyin ihtiyaçları ve ihtiyacını karşılayacağı çevre arasındaki uyum önemlidir. Bu uyum ne kadar fazlaysa, birey o kadar doyuma ulaşır (Burger, 2006). Murray (1953), "psikolojik ihtiyaç" kavramını bireyin memnuniyet seviyesini arttırmaya yönelik algıları ve davranışları yöneten beyindeki bir güç olarak tanımlar. Murray, ihtiyaçların belirli duygularla eşleştiğini ve bu durumun davranışın gerçekleşmesinde en etkili güç olduğunu belirtir (Akt. Dilekman, 1986).

Hümanist Kuram

Hümanist kuram, ihtiyaçlar hakkında yaptıkları çalışmalarda daha çok psikolojik ihtiyaçlar üzerinde durur. Hümanist kurama göre özellikle "kendini gerçekleştirme ihtiyacının" en önemli ihtiyaç olduğunu ifade edilmiştir. Eğer birey kendini gerçekleştirme başarılabiliirse, kendini yönetme, geliştirme, hayatını düzene sokmayı da başarabilecektir (Jones, 2002). Hümanist psikologlara göre bireyin fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra daha üst düzeyde ihtiyaçların karşılanması bireyin maddi ve manevi sağlığını korumak ve dengede tutmak için önemli sayılan kriterlerdendir. Temel ihtiyaçlar olarak adlandırılana açlık, susuzluk gibi ihtiyaçların karşılanması ve üst düzey ihtiyaçlar gibi bireyin yaptığı işte iyi olması, hedeflerinin olması, kendini geliştirme durumlarının olması bireyin kendini

gerçekleştirmesine yardımcı olacaktır (Hall vd., 1985; Akt:Geyikli, Kesici ve Sünbül, 2003). Her bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olacak güdüsü, kişiden kişiye göre değişmektedir. Ayrıca bu güdü her bireyin kendini geliştirmek istediği yön de farklıdır. Bireylerin gelişmesi için en önem arz eden durum, doğru bir süreç içerisinde bireyin gelişmesine uygun bir ortamın oluşturulabilmesidir (Topses, 2003).

Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Murray'dan sonra Maslow'da bireylerin ihtiyaçlarını sınıflamıştır. Maslow, geliştirdiği kuram ile bireylerin kendilerini gerçekleştirmeleri, içlerindeki potansiyeli ortaya çıkarmaları için onlara bir yol haritası oluşturmuştur. Maslow, bireyin bir problemi çözebilmesi için ilk olarak farkındalık geliştirmesi gerektiğini ifade eder. Her birey içinde bulunduğu problemi çözdüğünde ihtiyacını karşılayarak bir üst evreye geçecektir (Andersen, Merrick ve Ventegodt, 2003). Maslow; ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında, ihtiyaçları fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, sevmeye ve ait olma ihtiyacı, saygınlık ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı şeklinde sıralamıştır (Schultz ve Schultz, 2009). Maslow'un kuramı özellikle birey merkezli çalışan bir çok kuramcıyı etkilemiştir fakat bu model 1980'lerden sonra bazı soruları cevapsız bırakması nedeniyle eski önemini yitirmeye başlamıştır. Hümanist kuramın önde gelenlerinden biri olan Maslow, kendini gerçekleştirme ihtiyacına bakış açısından dolayı hümanist kuramcılardan ayrılır. Hümanist kuram, kendini gerçekleştirme ihtiyacını tek temel ihtiyaç olarak tanımlarken, Maslow en son nihayi ihtiyaç olarak tanımlar (Akt:Nochreich ve Rotter, 1979).

Carl Rogers'ın İhtiyaç Kuramı

Rogers, bireyin ihtiyaçlarını tanımlarken herhangi bir sınıflamaya gerek duymamıştır ve bireyin herhangi bir pozitif gücün etkisi altında olduğunu belirtmiştir. "Gerçekleştirme eğilimi" adı verilen bu ihtiyaç sayesinde birey doğuştan getirdiği içinde saklı olan potansiyelini açığa çıkaracaktır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008). Rogers'a göre gerçekleştirme eğilimini kazanmış kimseler; yaratıcıdırlar, özgür düşünebilirler, her türlü yaşantıya açıktırlar, yüksek düzeyde düşünme becerisine sahiptirler (Schultz ve Schultz, 2009). Rogers'a göre bireyi motive eden en önemli kuvvet, kendini gerçekleştirmeye olan inançtır (Schultz ve Schultz, 2005). Bireyde olan bu inanç, doğuştan gelmekle birlikte yaşantılar yoluyla gelişmektedir ya da yok olup gitmektedir. Bu nedenle Rogers özellikle çocukluk dönemi yaşantıları ve anne çocuk ilişkisinin önemini savunmuştur. Annenin çocuğuyla olan bağının koşulsuzluk ilkesine bağlı olarak gelişmesinin ve sevgi ihtiyacının

karşılanmasının, ileride çocuk üzerinde olumlu etkileri olacağı belirtilmiştir. Kendini gerçekleştirme hali, psikolojik olarak sağlıklı olmanın en temel noktası olarak kabul edilmektedir (Feist ve Feist, 2008).

Erich Fromm'un İhtiyaçlar Kuramı

Erich Fromm, ihtiyaçlar konusunda psikodinamik yaklaşımdan ayrı olarak Maslow'un teorisini örnek alır ve ekstra "amaç edinme" ve "dünya görüşüne sahip olmak" adında iki ihtiyacın olduğunu belirtir. Fromm, bireyin hayatını devam ettirmesi için belirli bir amacının olması gerektiğini ve bireyin her amacını gerçekleştirdiğinde buna yenisinin ekleneceğini ifade eder. Her bireyin dünya görüşü bulunmaktadır. Dünya görüşü ihtiyacı, bireyin kendini keşfetmesine yardımcı olmaktadır ve içindeki potansiyelin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Aytaç, 1997). Fromm, içinde yaşanan dünyayı bir hapisaneye benzetmektedir. Bu hapisanede yaşayan insanın yaşadığı ortama katlanabilmesi için belirli ihtiyaçlarının olduğunu ifade eder. Bu ihtiyaçlar varoluşsal ihtiyaç olarak adlandırılır. Fromm, ihtiyaçları karşılanan insanın, "Kendini gerçekleştirme" duygusunu ya da kendi deyişiyle "Olmak" noktasına geleceğini belirtir (Fromm, 2015).

Psikodinamik Kuram

İhtiyaçların insan davranışına etkisinin olduğuyla ilgili görüş belirten kuram, psikodinamik kuramdır. Freud, psikodinamik kuramında, "ihtiyaç" yerine "dürtü" kavramını kullanmıştır. İhtiyaç, organizmanın sıkıntı yaşadığı bir durum olarak belirtilir ve bunun sonucunda gerginlik oluşur. Bu gerginlik homeostatik dengenin bozulmasına neden olur. Homeostatik denge, ihtiyaçlar karşılandığında vücudun dengede olma halidir (Öztürk, 1983). Dengenin tekrar kurulabilmesi ve ihtiyacın karşılanabilmesi, "dürtü" olarak adlandırılan bir güç sayesinde olur. İhtiyaç, dürtüyü aktive ederse, böylece birey ihtiyacını karşılayarak haza ulaşır ve dengeye kavuşur (Aydın, 1993).

Karen Horney'in İhtiyaç Kuramı

Horney'e göre birey doğuştan kendini gerçekleştirme eğilimi ile dünyaya gelir. Çocukluk çağının önemine değinen Horney, bu dönemde çocuğun güvenlik ihtiyacının karşılanmasının kendini gerçekleştirmede etkili olduğunu savunur ayrıca Freud'un bahsettiği gibi cinsellik ve saldırganlık birey üzerinde etkili değildir oysa güvenlik gereksinimi en önemli ihtiyaçtır (Horney, 1994). Bu görüşüyle psikodinamik bir kuramcı olan Horney,

diğerlerinden ayrılır. Ayrıca Horney, davranışların kaynağı olarak Freud'un savunduğu şekilde fizyolojik ihtiyaçların önemli olduğu şeklindeki görüşe karşı çıkmaktadır. Ona göre üç önemli ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaçlardan ilki başka insanlarla ilişki kurma ve sevmeye ve sevilme ihtiyacı, ikinci ihtiyaç; bağımsız olma, üçüncü ihtiyaç; güçlü olma ihtiyacıdır (Geçtan, 1989).

Öz Belirleme Kuramı

Öz belirleme kuramında her bireyin özerklik, yeterlik, ilişkili olma adlı üç temel psikolojik ihtiyacının olduğu ifade edilir. Bu ihtiyaçların, bireyin hedeflerine ulaşması ve hayatını en iyi şekilde devam ettirebilmesi için gerekli olan motivasyon kaynakları olduğu belirtilir. Öz belirleme kuramında özerklik ihtiyacı; bireyin davranışlarını başlatması, duyguları ve seçimlerine saygı duyması, yeterlik ihtiyacı; bireyin kendi hayatını yönetmesi, ilişki ihtiyacı ise; bireyin başkalarıyla ilişki kurabilmesini ifade eder (Deci ve Ryan, 2000). Bu ihtiyaçların doyurulması ile bireyin daha iyi bir ruh sağlığına sahip olacağı belirtilir (Andersen, Carter ve Chen, 2000; Deci ve Ryan, 2000). Öz belirleme kuramına göre bu üç psikolojik ihtiyaç, insan davranışlarına yön verdiği gibi ruh sağlığını korumada da önemli etkiye sahiptir. Ayrıca Deci ve Ryan (2000), psikolojik ihtiyaçlar karşılanmadığında, bireyin kendisine zarar verebileceğini ifade etmişlerdir.

Anne Roe'nun İhtiyaç Kuramı

Roe'nun (1986) ihtiyaçlar kuramında, bireyin çocukluk yaşantılarının onun ihtiyaçlarının oluşmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Bireyin ihtiyaçlarının ise onun davranış kalıpları için önemli olduğu vurgulanmıştır. Roe'nun ihtiyaç kuramı, kişilik temelli bir kuram olmakla birlikte erken çocukluk döneminin ihtiyaçlar ve davranış için önemini ortaya koymuştur (Miller, 1985). Ayrıca Roe (1957), bireyin ihtiyaçlarının karşılanmasında çocukluk yaşantılarıyla birlikte çocuğun anne babası ile olan iletişiminin de etkili olduğunu vurgulamıştır. Roe'nun kuramı içerik olarak bakıldığında Maslow'un "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" teorisiyle de benzerlik göstermektedir. Bireyin kişilik gelişiminde özellikle yaptığı seçimlerde ihtiyaçların karşılanması ile birlikte ihtiyaçların karşılanma şeklinin de önemi üzerinde durulmaktadır. Roe (1957), kuramında ihtiyaçların karşılanmasında belirli aşamaların olduğunu vurgular. Öncelikle ihtiyaçların şiddeti bireyi güdüleyen etmen olarak tanımlanır. İhtiyaç karşılandığında bireyin başarı konusunda motive olacağı ve davranış geliştireceğini

belirtir. Ayrıca Roe, (1957) kuramında çocuk yaşlarda karşılanmayan ihtiyaçların ya tamamen ortadan kalkacağı ya da bireyi hayatı boyunca olumsuz etkileyeceğini belirtir.

Ryff'in Psikolojik İyi oluş Kuramı

Ryff'in (1989) iyi oluş kuramında psikolojik ihtiyaçlar; özkabul, diğerleriyle olumlu ilişkiler geliştirme, özerklik, çevresel hakimiyet, yaşam amaçları ve bireysel gelişim şeklinde sınıflandırılır. Bu ihtiyaçlar karşılandığında birey psikolojik anlamda daha işlevsel hale gelecektir. Ryff ve Singer'a göre (1996) bireyler kendilerini daha iyi hissetmek için kendilerine hedef koymaktadırlar. Bu hedefe ulaştıklarında ise hem ihtiyaçları hem de iyi oluş dereceleri artmış olacaktır. Ryff (1989), ihtiyaç kuramını ortaya koyarken başta Maslow olmak üzere birçok kuramdan etkilenmiştir. Victor Frankl'ın yaşamın anlamı ve Jahoda'nın olumlu psikoloji için gerekli kriterleri özellikle Ryff'in kuramında etkili olmuştur (Ryff ve Singer, 2008).

David McClelland'ın İhtiyaçlar Teorisi

Mc Clelland'ın öğrenilmiş ihtiyaçlar teorisi, bireylerin ihtiyaçlarını tespit etmek için geliştirilmiştir. Bu teoriye göre yaşam tecrübelerimizle oluşan ve şekillenen ihtiyaçlarımız; bir süre sonra bireyde kalıcı hale gelmiş olup, her bireyin yaşam tecrübeleri ile kalıcı olarak şekillenmiştir. Öğrenilmiş ihtiyaçlar teorisine göre birey, hedeflerine ulaştığında, yaşadığı olumlu duyguları öğrenir ve daha sonra bu duyguyu tekrar deneyimlemek ister. Bu teoride temel üç ihtiyaç bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla: başarı, güç ve birlikte olma ihtiyaçlarıdır. Bu ihtiyaçlar insan davranışlarını açıklamaktadır (Mc Clelland, 1955). Ayrıca bu ihtiyaçlar birey toplumun içinde sosyalleşirken öğrenilmektedir. Bu ihtiyaçlar içerisinde başarı elde etme ihtiyacı; problem çözme, daha kaliteli şeyler elde etme, herhangi bir konuda uzmanlaşma olarak belirtilirken, güç ihtiyacı; bireyin girdiği ortamda güçlü olma, diğerlerini kontrol edebilme, sorumluluk alma şeklinde ifade edilir. Bununla birlikte kuramdaki birlikte olma ihtiyacı ise; bireyin toplum içinde sosyalleşme isteğinden kaynaklanır. Toplumdaki diğer bireylerle iletişim kurma, vakit geçirme isteği olarak da belirtilebilir (Bachrach ve Schermerhorn, 2016).

Bowlby'ın Bağlanma Kuramı

Temel psikolojik ihtiyaçlar ile ilgili alanyazını incelediğimizde, kuramların içerikleri ve bağlanma kuramlarının içeriklerinin birçok konuda benzer özelliklere sahip olduğu göze

çarpır. Özellikle Bowlby'nin (1969) bağlanma kuramında bireyin yaşamının ilk yıllarında kendisine bakım veren kişiyle arasında oluşturduğu ilişki, onun ilişki ihtiyacının başlangıcı sayılabileceği ve bu dönemde kurulan ilişki kalitesinin de çocuğun ilerideki hayatı için önemli olduğu belirtilir. Bowlby, özellikle çocuk gelişiminde erken yıllarda ilgilenen bir figürün olmasının ihtiyaçların karşılanmış olmasındaki etkisi üzerinde durmuştur. Bu ihtiyaçların karşılanmasının çocuğun duygusal gelişiminde etkili olduğu ve ego, id ve süperego dengesinde bu durumun farklı bir öneme sahip olduğunu belirtmiştir (Bowlby, 1969).

2.2.9. Temel Psikolojik İhtiyaçlarla İlgili Yapılan Araştırmalar

Temel ihtiyaçlara yönelik yapılan araştırmalar 1900'lü yıllara dayandığı görülmektedir. Bu konuda Mcdougall'ın yaptığı çalışmalar literatürde yer almaktadır. Temel psikolojik ihtiyaçlar konusu ise ihtiyaç kuramları tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır. Özellikle Glasser (1975), William Glasser Enstitüsünü kurduktan sonra bu alanda önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Yurt içinde ise; bu kavram ilk defa Bilge'nin (1990) sporcuların psikolojik ihtiyaçlarının incelendiği araştırması ile dahil olmuştur. Aşağıda yurt içi, yurt dışında ve pandemi döneminde yapılan çalışmalar kronolojik sıra takip edilerek elde edilen bulgulara göre verilmiştir.

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yıldırım'ın (2019) 561 lise öğrencisiyle nomofobi, sosyodemografik değişkenler, temel psikolojik ihtiyaçlar, sürekli kaygı ve mutluluk arasındaki ilişkiyi ölçtüğü araştırmasında, ergenlerde nomofobi, temel psikolojik ihtiyaçlar, sürekli kaygı ve mutluluk arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Gençlerin psikolojik ihtiyaçlarını incelemek amacıyla yapılan nitel çalışmada psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisine başvuran 43 öğrenciyle, temel psikolojik ihtiyaçlar üzerine görüşülmüştür. Yapılan analizlerin sonuçları kategorilere ayrılmıştır. Gençlerin toplumsal statü, başarı, yeterlilik, ait olma ve sevmeye, ilgi görme ihtiyaçlarının önem kazandığı bulunmuştur (Bozgeyikli, Girgin Büyükbayraktar ve Kesici, 2018).

Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve temel psikolojik ihtiyaçlar konusunda yapılan araştırmaya, 322 ergen katılmıştır. Ergenlerin interneti ve teknolojik aletleri kullanması ve dijital oyun bağımlılığı ve psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan betimsel bir çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda cinsiyet vepsikolojik

ihtiyaçların dijital oyun bağımlılığında etkisinin olduğu bulunmuştur (Çapan, Dursun ve Eraslan, 2018).

Üniversite öğrencilerinin kariyer uyumluluğunu yordamada psikolojik ihtiyaçlar ve azmin rolünün incelendiği çalışmada, Gaziantep'te bulunan Hasan Kalyoncu Üniversitesin'de okuyan 390 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda, psikolojik ihtiyaçların tek başına kariyer uyumluluğunun %41'ni açıkladığı tespit edilmiştir (Ayaz, 2017). Yapılan araştırmada psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarından sevgi, özgürlük, güç ve eğlence ihtiyaçları analize dahil edilirken, araştırmanın ikinci aşamasında azmin alt boyutlarından biri olan gayrette ısrar araştırmaya dahil edilmiştir. Elde edilen analiz sonucunda gayrette ısrar alt boyutunun analize dahil edilmesiyle açıklanan varyans %49'a çıkmıştır.

Çapri, Çelikkaleli ve Gökçakan'ın (2005) yaptığı çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin Murray (1939) tarafından tanımlanmış Başarma, Uyarlık, Düzen, Gösteriş ve Özerklik psikolojik ihtiyaçlarını kendi aralarında gösterdikleri ilişkiye, cinsiyete, okul türüne, anne ve baba eğitim düzeyine göre incelemektir. Araştırma Mersin'de öğrenim gören 249 lise öğrencisinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Lise öğrencilerinin başarma, düzen, gösteriş ve özerklik gibi psikolojik ihtiyaçları açısından incelendiği bu araştırmada psikolojik ihtiyaçların kendi aralarında pozitif ve negatif ilişki gösterdiği; psikolojik ihtiyaçların cinsiyetlere, okullara, anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hagger, Hein ve Koka'nın (2015) 602 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada öğretmenlerin algılanan kontrol davranışları ve öğrencilerin engellenen psikolojik ihtiyaçları, öfke, zorba davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir ve öğrencileri üzerinde baskı kurmayan öğretmenlerin daha az zorbalık davranışıyla karşılaştığı sonucuna varılmıştır ve öğrencilerde daha yüksek psikolojik ihtiyaç doyumu olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı çalışmada, öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlar arasında pozitif bir ilişki olduğu ayrıca ihtiyaçların karşılanma düzeyinin yüksek oluşunun okula uyumu kolaylaştırdığı sonucuna varılmıştır (Milyavskaya vd., 2009). Müzik aktiviteleri ile psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada Evans tarafından (2009) psikolojik ihtiyaçların sosyal bilişsel etkisi incelenmiştir. Bu nedenle çocukluk yaşından başlayarak müzikle itibat içinde olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre psikolojik ihtiyaçlarının daha fazla karşılandığı ve sosyal ve bilişsel anlamda

daha başarılı oldukları bulunmuştur. Ayrıca müzikle uğraşmaya devam eden öğrencilerin psikolojik ihtiyaç doyumlarının, müzikle uğraşmayı terk eden öğrencilere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Müzikle uğraşmanın ergenler psikolojik ihtiyaçlarını gidermede etkin rolünün olduğu tespit edilemiştir.

Loyd'un (2005) üniversite öğrencilerine yaptığı deneysel çalışmada, sevme ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlence ihtiyaçlarının etkisi ölçülmüştür. Çalışmanın sonunda bu dört ihtiyaçtan, üçünün pozitif etkisinin devam ettiği saptanırken, bir ihtiyacın etkisinin kaybolduğu görülmüştür. Abela, Koestner ve Veronneau (2005) tarafından 331 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada, ergenlerin ve çocukların psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasından elde edilen doyumun iyilik hali üzerinde olumlu etkilerinin olduğu özellikle iyilik halinin alt boyutlarından biri olan depresif belirtiler üzerinde etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının olumlu duygular ile pozitif ilişkili olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Pandemi Döneminde Temel Psikolojik İhtiyaçlar İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Çin'de pandemi süresinde psikolojik ihtiyaçlar ve başa çıkma stratejilerinin etkisinin araştırıldığı bir araştırma sonucuna göre, bu iki değişkenin Çin ve dünyanın diğer bölgeleri de olmak üzere psikolojik ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmadığı ve başa çıkma stratejilerinin bu sebeple yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır (Chen vd., 2020; Xiang vd., 2020). Sırbistan'da 965 katılımcı üzerinden yapılan çalışmada Covid-19 döneminde bireylerin psikolojik ihtiyaç düzeyi ve öznel iyi oluş seviyesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır (Rokvic, Sakan ve Zuljevic, 2020).

Covid-19 pandemisi kapsamında evde kalan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının belirlenmesi ile ilgili olarak Pehlivan ve Tiryaki'nin (2020), 276 öğrenci üzerinden gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin, milli olma durumları, beslenme tarzları, cinsiyet değişkenleri ile temel psikolojik ihtiyaçları arasında anlamlı bir fark görülmezken, spor yapma süreleri, evde zamanı geçirme durumları, yaşadıkları yer ve uyku düzenleri arasında ise anlamlı bir fark görülmüştür.

2.3. Kaygı ile İlgili Kavramsal Çerçeve

Kaygı kelimesi; latin kökenli “anxietas” kelimesinden türemiştir. Kaygı; bireyde kötü şeyler olacağı düşüncesine neden olan bir duygu durumu olarak da tanımlanabilir. Kaygı kelimesi, aynı zamanda sıkılmak, boğmak fiillerinden türetilmiş olup, anksiyete kavramı ile de birlikte kullanılabilir (Anthony ve Swinson, 2000). Kaygı, dışsal faktörler sebebiyle bireyin yaşadığı ruh halini tehlikeli olarak nitelendirmesidir (Öner, 1977).

Türk Dil Kurumu tarafından oluşturulan Ruhbilim Terimler Sözlüğü’nde kaygı kelimesi; güçlü bir istek ya da dürtünün amacına ulaşamayacak gibi görüldüğü durumlarda beliren tedirgin edici duygu olarak nitelendirilmiştir (Türk Dil Kurumu, 1974). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde kaygı kelimesi “*genellikle kötü bir şey olacaktıymış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu*” olarak tanımlanır (TDK, 2020).

Kaygı, bireyin gerçekte sebebi bilinmesine rağmen bir olay, durum, kişiye karşı geliştirdiği endişe, üzüntü ya da merak halidir. Bireyin öznel bir biçimde yaşadığı korku duygusu ya da aşırı uyarılma durumudur ayrıca çevresindeki olaylara karşı geliştirdiği duygusal tepkidir (Moralı ve Tiryaki, 1990).Kaygı kavramının tanımlarına genel olarak bakıldığında bu kavramın hayatın içinde olan bir kavram olduğunu farkedilmektedir. Birey hayatın içinde her an stresli bir durumla karşı karşıya kalma ihtimalinde olduğu düşünüldüğünde, kaygı konusunun hayatın bir parçası olduğu varsayılabilir. Her yaşanan stres içeren olay, beraberinde kaygı duygusunu da tetikler (Gençtan, 2003).

Kaygı, aslında normal bir duygudur ama kaygının miktarı kişiden kişiye göre değişebilmektedir. Bazı durumlarda bireyin deneyimlediği kaygı miktarı kontrol altına alınabilirken, bazı durumlarda ise normalin üstünde seyretmektedir ve bireyin hayatını işlevsiz hale getirmektedir. Kaygı, bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemi veya yaşadığı hayat şartlarına göre farklılaşabilir. Mesela sınava hazırlanan bir öğrenci sınav kaygısı yaşar veya hayatının karar aşamasında olan birey, karar verme süreci ile ilgili kaygı yaşayabilir. Ergenlik döneminde karşı cinsten biriyle karşılaşıldığında yaşanan kaygı da gelişimsel dönemle ilgili bir kaygıdır. Ergenlik kaygı duygusunun yoğun yaşandığı bir dönemdir (Sübaşı, 2007). Kaygının normal seviyede olmasının veya bireyin kaygısını kontrol edebiliyor olmasının faydaları vardır.Stres içeren durumlarda başa çıkma mekanizmalarının ortaya çıkabilmesi, zor durumlar karşısında yaratıcı yöntemler bulunabilmesi bu sayede olur ama

kaygı kısa bir süre sonra hala sonlanmıyorsa veya bireyin işlevselliğine zarar veriyorsa, kaygı patolojik hale gelmiş demektir ve önlem alınması gereklidir (Belzung ve Griebel, 2001).

2.3.1. Kaygının Boyutları

Bireylerin kaygı seviyeleri incelendiğinde, kaygının fiziksel, davranışsal ve duygusal üç temel boyutunun olduğu görülmektedir. Bu boyutlar birbiri içinde bağlantılı olmakla birlikte, bu boyutlar sırasıyla (France ve Robson 1997):

1. Rahatsız edici düşünceler
2. Bedensel tepkiler, somatik belirtiler
3. Davranışlarda değişiklik

Rahatsız edici düşünceler; kaygının bilişsel tarafını oluşturan, olumsuz bilgi işleme süreci, çarpıtılmış düşünceler, mantıkdışı inançlar, işlevsel olmayan inançlar, endişe hali, diikat ve algıda farklılık gibi süreçleri içerir (Craig ve Dobson, 1995). Bedensel tepkiler ve somatik düşünceler; kaygının fiziksel tarafını oluşturan mide bulantısı, baş ağrısı, bağırsak şikayetleri, uyku problemleri, kalp çarpıntısı gibi süreçleri içerir (Köknel, 1985). Davranış değişiklikleri ise; bireyde algıda yavaşlama ya da dikkat eksikliği gibi durumlara sebep olabilir. Ayrıca kaygının bireyde artış gösterdiği durumlarda sağlıklı bir düşünme sürecinden bahsedilemez (Kaya ve Varol, 2004). Ergenlik ve çocukluk dönemi, kaygının davranışsal belirtilerinin en fazla olduğu dönemdir. Bu dönem içerisinde kaygı yaşayan birey, en fazla kaçma ya da kaçınma davranışı gösterir (Freiedberg ve McClure, 2002). Kaygının üç boyutu birbiriyle bağlantılıdır ve birbirlerini etkilemektedir. Fiziksel boyut düşünce boyutunu desteklerken, düşünce boyutu ise davranışlarda değişikliğe neden olmaktadır (France ve Robson, 1997).

2.3.2. Kaygının Türleri

Kaygı kavramında, sürekli kaygı ve durumluluk kaygı şeklindeki tanımlama ilk defa Cattel (1966) tarafından yapılmıştır. Kaygı düzeyleri ile ilgili çalışmalar yapan ve kaygı ölçeğini hazırlayan Spielberger (1976) bu ayrım üzerinde çalışmıştır. Spielberger, kaygının her bireyde iki yönlü olarak ortaya çıktığını belirtmiştir (Başaran, 1975). Spielberger (1976) kaygıyı sabit bir kişilik özelliği ya da geçici bir durumsal özellik şeklinde iki farklı yapıda kavramsallaştırmıştır. Bireyin yoğun stres yaşamamasından dolayı algı biçiminin değişmesi,

yaşadığı her olayı, durumu bu ruh haliyle yorumlaması “sürekli kaygı” olarak adlandırılmıştır. Sürekli kaygı hali kişilik özelliği şekline de geçebilmektedir. Ayrıca bireyin hayatının tümünü kaplama potansiyeliyle birlikte olayların seyrine ya da bireydeki etkisine göre azalıp artabilmektedir. Sürekli kaygı; huzursuz, karamsar, sürekli endişeli olma özelliklerini de birlikte getirir. Kaygı miktarı yüksek olan kişilerde daha fazla reaksiyon göstermeye neden olabilmektedir (Le Comte ve Öner, 1983).

Bireyin yaşadığı olumsuz olaylar neticesinde içinde bulunduğu stres içeren durumu, gerginlik şeklinde yorumlaması ise; “durumluluk kaygı” olarak tanımlanmaktadır. Kaygı yaşayan bireyde sürekli kaygı sabit düzeyde devam eder ama durumluluk kaygı ise bireyi tehdit eden durum oluştuğunda ortaya çıkmasına rağmen bu durum ortadan kalkınca, durumluluk kaygı hali de yok olur. Durumluluk kaygı hali bireyin hayatında değişken bir biçimde değişiklik gösterebilir (Akt:Ediş, 1994). Bireyin yaşadığı olumsuz yaşantılar, onun kaygı seviyesini yükselterek durumsal olan kaygı şeklini sürekli kaygıya çevirebilmektedir. Sürekli ve durumsal kaygının dışında, bireyde olumsuz duygular oluşturan ve onu tehdit eden olumsuz kaygı; ve onu destekleyen, motive eden, bireyin kendini bırakmasını engelleyen durumlarda yaşanan duygu ise olumlu kaygı olarak tanımlanabilir (Özgül, 2003).

2.3.3. Kaygı ve Korku

Kaygı kavramı en çok korku ile karıştırılmaktadır. Bu iki kavramı ayıran en temel özellik, korkunun nedenini bilinmesi ve korku yaşayan bireyin neyden korktuğu hakkında farkındalığının olmasıdır (Dağ, 1999). Kaygının oluşma durumlarında, kaygı duygusunun oluşmasını arka planda tetikleyen bir süreç yaşanır ama bu süreç somut olmadığı için bireyin kaygı seviyesinde artış meydana gelir oysa korku duygusunda somut bir tehlike durumu ortadadır. Kişi kendisine yöneltilen tehlikeyi sezdiği zaman korkar ve kaçma veya korunma davranışı geliştirebilir (Ohman, 2000). Geçtan’a (2000) göre korku, tehlikelere karşı verilen normal bir tepkidir. Eğer iç veya dış kaynaklı tehlikeler, kontrol altına alınmazsa bireyde hakim olan duygu ise kaygıdır. Korku ile kaygının ayırt ediciliğinde üç belirleyici etmen vardır. Bu etmenler sırasıyla şu şekilde sıralanır:

Kaynak: Korkunun kaynağı bellidir oysa kaygı belirsizlik içeren bir süreçtir.

Şiddet: Korkunun yoğunluğu, hissedilme şiddeti kaygıya göre daha fazladır.

Süre: Korku kısa süreli etki bırakır oysa kaygının etkisi uzun süre devam eder (Cüceloğlu, 2000).

2.3.4.Kaygı ile İlgili Psikoloji Kuramları

Kaygı, insan yaşamı için önemli bir kavramdır bu nedenle psikoloji kuramlarında üzerinde durulan bir konu olmuştur. Her kuramcı kaygıyı kendi kuramı çerçevesinde değerlendirmiştir bu nedenle kaygı ile ilgili literatüre katkıda bulunmuşlardır.Kaygı, psikolojide üzerinde en çok çalışılan konulardan biri olmuştur. Kaygı, bireylerin gelişimi boyunca kontrol altına alındığında koruyucu işlevi olan, normal bir duygudur. Kaygı ile ilgili ilk defa çalışma yapan kişi psikanalitik kuramın öncüsü olan Sigmund Freud olmuştur (Ünal, 2006).

Psikanalitik Kuramve Kaygı

Psikanalitik kuramın önde geleni olan Freud için kaygı, kişiliği oluşturan temel güçtür. Freud, kaygıyı egonun bir fonksiyonu olarak görmüştür, ayrıca psikolojiye kaygı kavramını ilk dahil eden kişidir. Freud'un arkasından gelen diğer kuramcılar bu nedenle kaygıyı insan davranışlarını anlamak için, önemli bir kavram olduğunu düşünmüşlerdir. Psikoanalitik kuramda kaygı, davranışın gerçekleşmesi için bireyi güdüleyen bir kavramdır. Birey bilinçdışı tepki verir amabilinçli bir şekilde korku yaşar, tedirginlik veya endişe duygusuyla hareket eder. Kaygıyla birlikte bazı fizyolojik değişimler (terleme, kalp çarpıntısı, solunum hızında artış vb.) yaşanabilir (Başarı, 1990).

Freud, kaygının üç türü olduğunu belirtmiştir:

Gerçek Kaygı: Birey gerçekten korktuğu bir durum veya olayla karşılaştığında yaşadığı duygu korkuyla birlikte kaygı duygusudur. Korkunun şiddetine kadar yüksekse kaygıda o kadar şiddetlidir. Örneğin karanlıkta birinin bizi takip etmesiyle, bireyde hem korku hem de kaygı duygusunun var olmasına neden olacaktır. Nevrotik Kaygı: Bu durumda belirli kaygı uyandıracak bir durum ya da olay yoktur. Sadece bireyin bilinçaltına ittiği ya da bastırıldığı durumlar bireyi rahatsız eder. Birey nevroitik kaygı yaşadığında, aslında kaygılanacak durumlar olmadığında bile bilinçaltından gelen duygular yoluyla kaygısı ortaya çıkacaktır. Ahlaki Kaygı: Bu kaygı türünün altında ceza korkusu yatar. Birey, süperegosu tarafından yönlendirilir ve bu kaygının sonunda suçluluk duygusu görülür (Kuzgun, 1988).

Bireyin yaptığı davranış sonucunda, ceza alma korkusu ya da dışlanma ve benzeri duyguları yaşayacağından korktuğu için kaygı yaşar.

Ego, id ve süperego arasında sıkışıp kaldığı zaman bu durum bireyde kaygıya sebep olmaktadır. Egonun kendini rahatlatması ve çatışma sonunda ortaya çıkan gerilimi azaltıp denge haline gelmesi için bazı mekanizmalara ihtiyacı vardır. Savunma mekanizmaları, bireyin kaygıyı azaltıp kontrol kurma çabası sonucunda ortaya çıkmaktadır (Tuzcuoğlu, 1995). Bireyde çocukluk döneminde ego yeterince gelişmediğinde, kaygının yoğun yaşandığı durumlarda denge oluşturmada sıkıntı yaşanmaktadır. Bu durumun sonucunda birey gereksiz şekilde denge durumunu sağlamak için savunma mekanizması kullanmaya başlar. Savunma mekanizmasının normalden fazla kullanılmaya başlaması da bireyde bazı ruhsal problemlere neden olabilmektedir (Cüceloğlu, 2000). Bu nedenle bireyin sağlıklı bir ruh sağlığına sahip olabilmesi için ego, id ve süperego dengesini kurması gerekmektedir.

Kaygıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bu konuda Freud'dan sonra Otto Rank da psikanalitik çizgiden ayrılmayarak farklı bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Rank'a göre bireyin kaygı durumu doğumla başlamaktadır. Birey, anne karnında rahat bir ortamı bırakıp dünyaya gelir. Onun bu rahat ortamdaki zorlu ortama girişi, bireyde kaygı oluşturur ve o bu yaşadığı zorluğu hayatı boyunca bastırmaya çalışır. Bireyin hayatı boyunca yaşadığı kaygı, bireyin dünyaya gelirken yaşadığı zorlukla birlikte ortaya çıkan duygunun yansımalarıdır (Geçtan, 2005). Bir başka psikanalist kuramcısı olan Karen Horney ise; korku ve kaygıyı iki yakın kavram olarak görür. Ona göre korku duygusu, kaygı duygusuna sebep olmuştur. Korku tehlikeli durumlar sonucu oluşurken kaygı bireyin hayalinde oluşturduğu tehlikeye karşı geliştirdiği bir tepkidir (Geçtan, 2005).

Öğrenme Kuramları ve Kaygı

J.B. Watson'un öğrencisi olan Mary Cover Jones, kaygı ile ilgili problemlerde davranışsal ilkelere göre tedavi planı hazırlayan ilk kişidir. Özellikle çocuk ve ergenlerde yaşanan kaygı problemlerinde kullandığı yöntemler her ne kadar eleştirilse de 1960'lı yıllardan sonra elde ettiği başarılar sebebiyle davranışsal tedaviler daha geniş kesime yayılmıştır (Kornfeld, 1989). Bandura'nın Sosyal Öğrenme Teorisi ve Beck'in Bilişsel Teorisi'nin elde ettiği başarılar bilişsel ve davranışçı yaklaşımların gelişmesine katkıda bulunmuştur (Ollendick ve Seligman, 2011). Kaygının dış etmenlerden kaynaklandığını

düşünen psikanalitikçilerden farklı olarak öğrenme kuramcıları içsel uyarıların önemine dikkat çeker.

Davranışçılara göre kaygı ve korku öğrenilmiş duygulardır. Morgan ve Watson, “uyarıcı genelleme” tanımında koşullu bir uyarının koşulsuz bir uyarı ile eşleşmesiyle, koşullu uyarının kaygıya dönüşerek koşulsuz uyarı şeklini aldığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde öğrenme kuramcıları bireyin bebeklikten yetişkin olmaya kadar olan gelişim sürecinde ona bakım veren kişi veya kişileri taklit yoluyla öğrendiğini savunurlar ve aynı şekilde kaygının da öğrenilen bir tepki olduğunu belirtirler (Işık ve Taner, 2006). Kaygı, klasik veya edimsel koşullama yoluyla öğrenilmiş bir kavram olarak tanımlanır. Mowrer (1960), kaygının sadece yaşanan olumsuz durum karşısında öğrenilen bir tepki olmadığını belirtir ayrıca kaygı bireyi motive eden veya alışkanlık kazanmasına yardımcı olan da bir duygudur yani kaygı bir yönden de pekiştirici görevi görmektedir. Eyesenck’e (1965) göre bazı bireylerin kaygıyı öğrenerek değil aynı zamanda bu konuda genetik olarak yatkınlığa sahip olabileceklerini belirtir.

Bilişsel Kuram ve Kaygı

Bilişsel Kuram’a göre bireyin yaşadığı olayları algılama şekli, onun duygu ve düşüncelerini etkileyebilmektedir yani bireyin yaşadığı olaylara veya durumlara gösterdiği duygusal tepki, duyguları ve düşüncelerinin sonucunda ortaya çıkar. Bu nedenle kaygı, olayla bağlantılı olmaktan çok bireyin olay hakkındaki muhakemesi ve altında yatan temel inançlarıyla ilgilidir (Beck, 2011). Kaygı koşullama ve genellemelerin ürünüdür. Örneğin birey yaşadığı bir olayı nasıl algılayarsa, olay o oranda kaygı verici olarak hafızada depolanır eğer yaşanan olay tehdit edici olay olarak adlandırılmaz ise bireyde kaygı gelişmez (Çağay, 1999).

Bilişsel kurama göre kaygı iki hatalı düşünce sonucu oluşur. Birincisi, olumsuz otomatik düşünce şeklinde, ikincisi ise varsayımlardır yani bireyin kendisi ve hayatıyla ilgili işlevsel olmayan inançları, kaygı duygusu şeklinde davranışları etkileyebilmektedir (Kabakçı, 2003). Beck’e (1976) göre, korku ve kaygı duygusu tehlikeli durumlar için bir sinyaldir. Birey tehlikeyi hissettiği anda bireyin beynindeki kaygı programı onu kaçmak üzere şartlandırır ve bu durumun sonucunda birey tehlikelere karşı ayakta kalır. Bu nedenle kişinin hayat fonksiyonlarının devam etmesi için, normal bir düzeyde kaygı gerekli olabilir.

Varoluşçu Kuram ve Kaygı

Kaygı kavramını varoluşçu kurama kazandıran kişi Kierkegaard olmuştur. Kierkegaard, insanın yapısı hakkında değerlendirmelerde bulunurken, insanın ruhsal yönünü de ortaya koyar. Özellikle bu ruhsal yön için kaygı çok önemli bir kavramdır çünkü kaygı sayesinde insan silkelir ve bir “hiç” olmadığını anlar. Ona göre kaygı korkuyla aynı şey değildir çünkü korku, kontrol altına alınır ama kaygı alınamaz. İnsan sonu olmayan bir varlıktır ve kaygı bunu ortaya çıkarmaktadır (Deren, 1999). Başka bir varoluşçu filozof olan Martin Heidegger kaygının, dünyaya fırlatılmış olan insanın içine düştüğü güvensizlik ve ölümlü oluşunun farkına varmasıyla ortaya çıkan bir kavram olduğuna değinir (Heidegger, 2011). Jean Paul Satre, insanı seçimlerinden ibaret olduğunu belirtir. Kaygının bireyin yaptığı seçimlerinde önemli bir etken olduğunu vurgular. Satre’ye göre kaygı bireyin davranışlarının bir parçasıdır bu nedenle istendik bir durum olmalıdır (Ditfurth, 1991).

Varoluşçu terapistlere göre kaygı, bireyin gelişiminin bir parçasıdır ve normal kaygı ve nörotik kaygının iki farklı durum olduğunu belirtirler. Ayrıca her canlının varoluş kaygısına sahip olduğunu ve bu kaygının insan için onu geliştiren ve destekleyen bir yönü olduğunu vurgularlar (Corey, 2013). Varoluşçulara göre kaygının bir diğer işlevi ölümü hatırlatmasıdır. Kaygı, insana geçici olduğunu hatırlatırken, onun ölümlü olduğunu da belirtir. Kaygı insanın sınırlılığı gibi, onun geçiciliğini yani onun ölüm yönünde varlığını da açığa çıkarır (Akçetin, 2010).

2.3.5. Kaygı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Kaygı ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar bakıldığında kaygı konusu farklı değişkenlerle farklı örneklem grupları ile çalışılmıştır. Araştırmada, literatür taraması sonucunda yapılan çalışmalar yurt içi, yurt dışı ve pandemi dönemi olmak üzere kronolojik sıra takip edilerek elde edilen bulgularla birlikte verilmiştir.

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kısmetoğlu’nun (2019) 15 ile 18 yaş arasında 400 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada bilinçli farkındalık ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bilinçli farkındalık düzeyinin ergenlerin kaygı seviyelerini kontrol altına almasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle bilinçli farkındalığın duyguları düzenleme ve kaygıyı kontrol etmede etkili olduğu saptanmıştır.

Demir'in (2017) üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini azaltmak için geliştirdiği bilişsel farkındalık temelli müdahale programı İstanbul'da psikoloji bölümünde öğrenim gören 16 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Uygulanan müdahale programının kaygıyı azaltmada etkili olduğu bulunmuştur. Uygulanan programın kalıcı etkisinitespit etmek için onbeş ay sonra yapılan ölçek sonuçlarına göre uygulanan programın kaygıyı azaltmada etkisinin olduğu tespit edildi.

Esen Çoban ve Güney Karaman'ın (2013) yılında 365 üniveriste öğrencisiyle birlikte yaptığı çalışmada, öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı durumları incelenmiştir. Özellikle 21-35 yaş arasındaki öğrencilerde kaygı ve umutsuzluk düzeyinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kadın ve erkek öğrencilerin arasında yaş gruplarına bağlı olarak umutsuzluk ve kaygı düzeylerinde anlamlı bir fark çıkmazken, her iki cinsiyetde de 21-25 yaş arasında elde edilen bulguların diğer gruplara göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Aydoğan'ın (2008) yaptığı araştırmada erteleme davranışı ile durumluluk kaygı seviyesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre elde edilen bulgulardan yola çıkarak yüksek ve orta düzeyde erteleme davranışı gösteren öğrencilerin daha düşük düzeyde erteleme davranışı gösteren öğrencilere göre daha fazla miktarda durumluluk kaygısına sahip oldukları saptanmıştır.

Sarı'nın (2007) yaptığı araştırma ise Hacettepe Üniversitesinde okuyan 237 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırmada bireyin kaygı seviyesini yordayan değişkenler üzerinde çalışılmıştır. Elde edilen sonuca göre belirsizliğin kaygı yordayan en güçlü değişken olduğu ve kaygı seviyesinin artışına bağlı olarak endişe ve olumsuz inaçlarda anlamlı farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Lise öğrencilerinin sürekli kaygı ve benlik saygıları ve akademik başarıları üzerindeki etkilerinin araştırıldığı araştırmaya 184 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, kız öğrencilerde daha yüksek kaygı tespit edilmiştir (Suner, 2000).

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Brooksve arkadaşlarının (2020) yılında SARS virüsüne bağlı pandemi sonrasında yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, o dönemde karantinada kalan (0-18) yaş arası bireylerin kalmayanlara göre 4 kat daha fazla kaygı ve stresbozukluğuna sahip oldukları bulunmuştur.

MERS salgını sırasında hemşireler üzerinde yapılan bir araştırmada yüksek düzeyde kaygı, dayanıklılıkta azalma, damgalanma korkusu sonuçları alınmıştır (Choi, Lee ve Park, 2018).

Rhein ve Sukawatana (2015) yaptıkları araştırmada, stres faktörüne maruz kalan üniversite öğrencilerinin zorlu yaşam koşullarına dayanıksızlık, terk edilme duygusu, karamsarlık gibi pek çok durumun kaygı düzeylerini olumsuz şekilde etkilediğini belirtmişlerdir. Hong Kong'ta SARS salgını sonrası yapılan bir çalışmada bireylerin %16'sında travma sonrası stres bozukluğu, %40'ında aile ve iş ortamında kaygı olduğu görülmüştür. Toplumun genelinde ise anksiyete ve stres düzeylerinde artış fark edilmiştir (Lau vd., 2005).

Pandemi Döneminde Kaygı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Tian ve arkadaşlarının (2020) pandeminin başlangıcında yaptığı çalışmada, 18 yaş altı ve 50 yaş üstü bireylerin, üniversiteden daha düşük eğitim seviyesine sahip, boşanmış veya dul kalmış, azınlık durumunda olan, tarımda çalışan bireylerin daha fazla kaygı yaşadıkları, fobikanksiyete geliştirdikleri, OKB semptomları gösterdikleri bulunmuştur.

Çin'de Covid-19 pandemisi süresi içerisinde yapılan araştırma sonucuna göre daha çok olumsuz sonuçlarla karşılaşanların yapılan araştırma sonucu; yaşlılar, gençler, kadınlar, göçmenler olduğu belirtilmiştir (Qui vd., 2020; Tian vd., 2020). Çin'in Shaanxi eyaletinde salgın sırasında Çin-EPA-UNEPISA işbirliğinde yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre 3-6 yaş arası çocuklarda aileden birinin hastalanacağı korkusu ve bağlılıkta artış, 6-18 yaş arası çocuklarda ise dikkatsizlik, kaygı ve korkuda artma, sinirlilik, sorgulama gibi belirtiler bulunmuştur (Jiao vd., 2020).

Çin'de salgının başlangıcında yapılan araştırmada, katılımcıların % 54'ü tarafından pandeminin psikolojik etkileri değerlendirilmiştir. Anket sonuçları, katılımcıların % 17'sinde orta dereceli depresyon semptomları, % 29'unda orta ve şiddetli düzeyde kaygı ve % 8'inde ise şiddetli stres belirtileri olduğunu saptanmıştır (Wang vd., 2020).

Karantina altındaki bireylerin korku ve kaygı durumlarındaki yükselişin saldırganlık davranışını arttırdığına dair yapılan araştırmada bireylerin kaygı ve korkularını yatıştırmak için ilaç kullandıkları, uyku problemleri yaşadıkları ve kadınlar, çocuklar ve evcil hayvanlara dönük şiddet içerisinde oldukları sonucuna varılmıştır (Peterman vd., 2020). Campell'in (2020) yaptığı çalışmada pandemi süresinde kaygı ve korku duygularındaki artışın intihar ve cinayetlerin artışına sebep olduğu belirlenmiştir.

Çin’de Covid-19 pandemisinin ortaya çıktığı ilk ay 4872 yetişkin üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan katılımcıların %48.3’ü depresyon semptomları, %22.6’sı kaygı semptomları, %19.4’ü ise kaygı ve depresyon semptomları göstermiştir. Yapılan araştırma sonucunda ayrıca sosyal medyaya maruz kalan bireylerde maruz kalmayanlara göre daha yüksek kaygı seviyesine rastlanılmıştır (Gao, Liu ve Ping, 2020). Hindistan’da yapılan benzer bir çalışmada ise karantinaya alınan çocuklar ve ergenlerin, alınamayanlara göre daha %66.11 çaresizlik, %68.59 korku ve %61.98 endişe yaşadığı bulunmuştur (Ranjan ve Saurabh, 2020).

Pandemi döneminin bireyler üzerindeki kaygı ve korku ve aşya yönelik algıyı ortaya çıkarmayı hedefleyen araştırma 20 Mart-10 Nisan tarihleri arasında 7 bölgeden katılan 1500 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Araştırma sonucuna göre cinsiyet ve eğitim faktörünün kaygı ve korku düzeylerinde önemli bir etken olduğu bulunmuştur (Düzel ve Memiş Doğan, 2020). Pandemi döneminde bireylerin algılanan stres ve kaygı düzeyinin ölçüldüğü çalışmaya Giresun’un farklı bölgelerinden 303 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %84’ünde kaygı, %87’sinde ise pandemiye bağlı el yıkama davranışı geliştirdiği saptanmıştır (Göksu ve Kumcağız, 2020).

Çölgeçen ve Çölegeçen (2020) tarafından pandemi süresinde bireylerdeki kaygı düzeyini ölçmek için 422 katılımcının katıldığı araştırmada kadın katılımcıların durumluluk-sürekli kaygı düzeylerinin erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu, bu nedenle cinsiyetler arası farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bekâr katılımcıların evli olanlara göre daha yüksek kaygı düzeyine sahip olduğu tespit edilirken, işe devam eden katılımcıların işe devam etmeyen katılımcılara göre kaygı düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Covid-19 enfeksiyonu teşhisi konulan yakınlarının varlığına göre durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Durumluk kaygı puanı ve sürekli kaygı puan ortalamaları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Covid-19 pandemisinde yapılan araştırmada karantina sürecinin artmasının bireylerde depresyon, kaygı, umutsuzluk, yalnızlık düzeylerinde artışa sebep olduğu ortaya çıkmıştır (Erdoğan, Koçoğlu ve Sevim, 2020). Pinto ve diğerlerinin (2019) yaptığı araştırmada sosyal mesafe ve insanlar arası iletişimin azalmasının özellikle ergenler üzerinde ruh sağlığına negatif etki ettiği belirlenmiştir. Ergenler üzerinde psikolojik ihtiyaçlarda doyum noksanlığı ve yalnızlık duygularında artış saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın nicel boyutunda, pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve kaygı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve kaygı düzeyleri daha ayrıntılı araştırılmıştır. Bu nedenle araştırmada nitel ve nicel yöntem birarada kullanılmıştır. Hem nicel hem de nitel yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalara karma araştırma denilmektedir (Fischler, 1992). Araştırmada sadece nitel ya da sadece nicel desen kullanılarak araştırmanın tam amacına ulaşamayacağı düşünülmektedir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma yöntem araştırmaları bir süreç dahilinde gelişir. Veri toplama süreçleri aynı anda da yapılabilir ya da biri diğerini takip edebilir (Balcı, 2006).

Araştırmada nicel araştırma sonuçlarının daha iyi açıklanabilmesi için nitel sonuçların da araştırmaya dahil edildiği karma yöntem desenlerinden biri olan “Zenginleştirilmiş Desen” kullanılmıştır. Bu desende, nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanıp ve çıkan sonuçlar karşılaştırılarak verilerin birbirlerini destekleyip desteklemediklerine bakılmaktadır (Akgün, Büyüköztürk, Demirel, Karadeniz ve Kılıç Çakmak, 2017). Araştırmada nicel boyut daha baskın durumdayken nitel verilerle araştırma daha ayrıntılı şekilde desteklenmiştir. Araştırmanın bulgular ve yorum kısmında nitel bulgular alıntı şeklinde eklenmektedir. Zenginleştirilmiş desen kullanılarak, araştırma soruları derinlemesine incelenmiş olur.

Araştırmanın nicel boyutunda, tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi, geçmişte ya da günümüzde halen var olan bir durumu, olduğu şekliyle araştırma şeklidir (Karasar, 2012). Tarama yöntemi, büyük gruplar üzerinde çalışma imkanı sunması ve araştırmacının değişkenler ve faktörler üzerinde manipüle etkisinin olmamasından dolayı tercih edilen bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2014). Araştırmanın nitel boyutunda ise görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Görüşme, nitel araştırmalarda çok kullanılan yöntemlerden biridir (Aull Davies, 1999). Görüşme tekniği, sadece nicel araştırmalardaki sonuçlara destek veriler elde etmek için değil aynı zamanda ölçeklerin cevaplanmayan kısımlarını da ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır (Gass ve Mackey, 2005). Görüşme sözel bir biçimde veri toplama yöntemidir (Karasar, 2012). Görüşme yönteminde araştırmacı, katılımcıya sorulmak üzere görüşme öncesi soruları hazırlar ve görüşme süresince de soru-cevap şeklinde görüşmeyi sürdürür (Kozak, 2001). Görüşme, araştırılan konu hakkında katılımcının duygu, düşünce, davranışlarına dair bilgi verir. Bu nedenle araştırmacıya ayrıntılı bilgi elde etme imkanı tanır (Bengtson, 2016). Görüşme; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve odak grup görüşmesi şeklinde üç şekilde yapılabilir (Marshall, 1996). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, önceden hazırlanan standart sorularla birlikte, durumsal şekilde gelişen sorular ve seçenekli sorular yardımıyla bilgi elde etmeye yarayan görüşme tekniğidir (Büyüköztürk vd., 2017).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini; Güneydoğuda yaşayan liseye devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma nicel ve nitel olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın nicel boyutuna liseye devam eden 502 öğrenci katılmıştır. Nicel örneklemin demografik değişkenlere göre dağılımı ayrıntılı olarak verilmiştir (Tablo 1).

Araştırmanın nitel kısmı için nicel kısmında katılan katılımcıların haricinde 29 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Nitel çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi zengin bilgi içeriğine sahip olmak için amaca uygun şekilde örneklemin seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2017). Nicel araştırmanın çalışma grubu; 9.sınıftan 12.sınıfa kadar farklı sınıflarda okuyan 17 erkek katılımcı, 12 kız katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların seçilmesinde rehberlik servislerinden destek alınmıştır.

Tablo 1.Nicel Araştırmaya Katılan Katılımcıların Demografik Verilerine Göre Dağılımları

Demografik Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kız	291	58.4
	Erkek	207	41.6
	Toplam	498	100
Kardeş Sayısı	Kardeşi yok	21	4.2
	1 veya 2	191	38.4
	3 veya 4	245	49.2
	6 ve üzeri	41	8.2
	Toplam	498	100
Okul	Devlet	466	93.6
	Özel	32	6.4
	Toplam	498	100
Okul Türü	Anadolu Lisesi	307	61.6
	Meslek Lisesi	97	19.5
	Fen Lisesi	43	8.6
	Diğer (Sosyal Bilimler L.- Anadolu İmam Hatip L.)	51	10.2
	Toplam	498	100
Sınıf	9.sınıf	96	19.3
	10. sınıf	176	35.3

	11. sınıf	121	24.3
	12. sınıf	105	21.1
	Toplam	498	100
Ailenin Ortalama Aylık Gelir Düzeyi	2200TL ve altı	172	34.5
	2201TL-4500TL	204	41
	4501TL - 6700TL	79	15.9
	6701TL ve üstü	43	8.6
	Toplam	498	100
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazardeğil	49	9,8
	İlkokul	202	40.6
	Ortaokul	94	18.9
	Lise	84	16.9
	Üniversite	65	13.1
	Lisansüstü	4	0.8
	Toplam	498	100
Baba Eğitim Durumu	Okur-yazardeğil	16	3.2
	İlkokul	113	22.7
	Ortaokul	122	24.5
	Lise	130	26.1
	Üniversite	97	19.5
	Lisansüstü	20	4
	Toplam	498	100

Salgının Ne Zaman Sona Ereceğini Düşünüyorsunuz?	6 ay-1 yıl arası	95	19.5
	1 yıl-2 yıl arası	169	33.9
	2 yıl içinde sonlanmaz	92	18.5
	Salgın bitmez	120	24.1
	İlk 6 ay	22	4.4
	Toplam	498	100
Yakın Çevrenizden Covid-19 Nedeniyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakınlığınız (aile bireyi, akraba veya arkadaş) Oldu Mu?	Evet	307	61.6
	Hayır	191	38.4
	Toplam	498	100
Covid-19 Nedeniyle Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinlediniz veya İzlediniz mi?	Evet	367	73.7
	Hayır	131	26.3
	Toplam	498	100

3.3. Veri Hazırlama ve Uygulama Süreci

Nicel verilerin hazırlanma sürecinde, araştırmanın amacına uygun olacak şekilde alan yazın taraması sonucuna bağlı olarak Temel İhtiyaçlar Ölçeği (EK-1), Durumluluk Kaygı Ölçeği'nin (EK-2) uygulanmasına karar verilmiştir. Araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu (EK-3) oluşturulmuştur. Araştırmacı, araştırması için gerekli olan verileri, 402 katılımcıdan "Google Formlar" vasıtasıyla çevrimiçi şekilde elde etmiştir. Araştırmaya katılan 100 katılımcı ise ölçekleri yüz yüze doldurmuştur. Verilerin uygulanmasında okul psikolojik danışmanlarından ve okul müdürlerinden destek alınmıştır.

Nitel verilerin hazırlanma süresinde konu ile ilgili psikolojik ihtiyaç ve kaygı kuramları hakkında ayrıntılı literatür tarama çalışması yapılmıştır. Araştırmacı, katılımcılara uygulamak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuştur. Form; temel psikolojik ihtiyaç-

lar ve kaygı adı altında iki temadan oluşmaktadır. Formun oluşturulmasında temel psikolojik ihtiyaçlar teması için “Seçim Kuramı” baz alınmıştır. Kaygı teması içinse kaygı ile ilgili kuramlardan faydalanılmıştır.

Araştırmacı, çalışmanın nitel boyutunda gerçekleştirilecek görüşmeler için önceden katılımcılarla görüşmüştür. Yapılan görüşmelerde, katılımcılara çalışma hakkında bilgilendirme yapmış olup ayrıca katılımcıların yaşının 18 yaş altı olması sebebiyle veli izin formu ve araştırmaya katılım formunu doldurmalarını istenmiştir. Araştırma, formu doldurmaya gönüllü olan katılımcılarla gerçekleşmiştir. Araştırmacı 17’si erkek ve 12’si kız toplam 29 katılımcı ile görüşme yapmıştır. Araştırmacı elde ettiği verilerin kendini tekrar etmeye başlamasından dolayı katılımcı sayısının doyuma ulaştığına karar vermiş ve başka katılımcı ile görüşme yapmamıştır (Şimşek ve Yıldırım, 2013).

Yapılan görüşmeler bireysel şekilde gerçekleşmiştir. Uygulamaların bir kısmı, Covid-19 kapsamında tedbirlere riayet edilerek yüz yüze gerçekleşmiştir; uygulamaların bir kısmı ise çevrimiçi şekilde yapılmıştır. Görüşme sırasında tekrara düşmemek için katılımcılara bazı sorular sorulmamıştır ve araştırmacı görüşmeler sırasında samimi ve içten bir yaklaşım sergilemiştir. Katılımcılardan bazıları görüşme sonunda, araştırmaya katılmış olmaktan dolayı memnun olduklarını ve sorulara cevap verirken yeni şeyler öğrendiklerini ve kendilerini tanımaya yönelik farkındalık oluştuğunu belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler yaklaşık olarak 20 dakika arasında sürmüştür. Yapılan yüz yüze görüşmelerde Covid-19 pandemisi göz önünde bulundurularak açık havada ve gerekli önlemler alınarak gerçekleştirilmiştir. Çevrimiçi yapılan görüşmeler ise katılımcının onayı ile kayıt altına alınmıştır. Katılımcıların örnek ifadeleri ve içerik analizi, bulgular kısmında paylaşılmıştır.

Görüşme yapılan katılımcılar: Katılımcı1, Katılımcı2, Katılımcı3, Katılımcı4, Katılımcı5, Katılımcı6, Katılımcı7, Katılımcı8, Katılımcı9, Katılımcı10, Katılımcı11, Katılımcı12, Katılımcı13, Katılımcı14, Katılımcı15, Katılımcı16, Katılımcı17, Katılımcı18, Katılımcı19, Katılımcı20, Katılımcı21, Katılımcı22, Katılımcı23, Katılımcı24, Katılımcı26, Katılımcı27, Katılımcı28, Katılımcı29 olarak veri setinde kodlanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve Görüşme Formu, İkinci (2003) tarafından geliştirilen Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Spielberger ve arkadaşlarının (1970) geliştirdiği Durumluluk ve Kaygı Ölçeği ve kullanılmıştır.

Durumluluk ve Kaygı ölçeğinin Türkçe'ye çevrilmesi Öner ve Le Comte (1983) tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacının geliştirdiği Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcılardan cinsiyet, okul türü, okul, sınıf, ailenin gelir durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, salgının ne zaman sona ereceğine dair düşünce, yakın çevrede koronavirüs nedeniyle tedavi gören yakının olup olmadığı bilgisi, Covid-19 nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleme durumuhakkında bilgi toplanmaktadır.

3.4.2. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği

İkinci (2003) tarafından geliştirilen Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği 299 kişi üzerinde uygulanmıştır. Ölçek, ergenlere yönelik olup 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin içeriği, Glasser'ın Seçim Teorisi'ne (Glasser, 2002) dayanarak, ergenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarının ne düzeyde karşılandığını ölçmeye yöneliktir. Faktör analizi sonuçlarına göre ölçek 4 faktörden oluşmaktadır ve her faktörün aldığı puan, psikolojik ihtiyaçların karşılanma derecesini gösterir. Ölçekte faktörleri belli etmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapılırken ölçeğe ait dört boyutun toplam varyansın %45'ini açıkladığı saptanmıştır. Ölçek yapı geçerliliğine sahiptir. Örneklem uygunluğunu belirlemek için ise BarlettSphericity testleri uygulanmıştır. BarlettSphericity sonucu 1823.35 ile.001 düzeyinde manidar çıkmıştır (İkinci, 2003). Ölçeğin geçerlilik çalışması ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından aynı kategoride uygulandığı için araştırmacı tarafından tekrardan doğrulayıcı faktör analizine ihtiyaç duyulmamıştır.

Ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach Alpha iç tutarlılık yöntemiyle bulunmuştur. Genel ve alt sonuçlar için güvenilirlik katsayısı 83 ile .64 arasında çıkmıştır. Genel ve alt boyutlara ait güvenilirlik katsayıları Tablo 2'de belirtilmiştir. Araştırmacı tarafından güvenilirlik tekrardan test edilmiş ve ortaya çıkan güvenilirlik katsayıları Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Genel ve Alt Boyutlara Ait Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

FAKTÖR	α	Madde	Ortalama	Standart Sapma
Genel	.83	26	3.60	.89
Güç İhtiyacı	.64	6	3.98	.53
Eğlence İhtiyacı	.67	7	3.08	.75
Özgürlük İhtiyacı	.66	6	3.42	.68
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	.76	7	3.80	.66

3.4.3. Durumluluk Kaygı Ölçeği

Durumluluk ve Kaygı Ölçeği, Spielberger ve arkadaşları (1970) tarafından geliştirilmiş olup Öner ve Le Comte (1983) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını da Öner ve Le Comte yapmıştır. Yapılan çalışmalar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Bu ölçek, bireylerin durumsal olarak kaygı seviyelerini ölçmeye yönelik hazırlanan 20 maddeden oluşur. Ölçeğin yanıt kısmı dördümlük likert tipindedir. Durumluluk kaygı ölçeğinde 10 tane ters kodlanmış madde bulunmaktadır. Bu maddeler sırasıyla “1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19 ve 20.maddeler”dir. Bireyin ölçekten aldıkları puanın yüksekliği, kaygı durumunun yüksek olmasına işaret etmektedir.

Ölçeğin güvenilirliği hesaplanırken test tekrar test yöntemiyle Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda .26 ile .68 değerleri bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık ve homojenliği, Kuder Richardson formülüyle bulunmuş olup bu değer .83 ile .87 değeri olarak hesaplanmıştır. Ölçek yapı geçerliliğine sahip olup ölçüt bağımlı geçerlik yöntemi ile geçerlilik puanı hesaplanmıştır (Öner ve Le Comte, 1983). Araştırmacı tarafından ölçeğin güvenilirlik sonuçları tekrardan hesaplanmış ve ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur. Durumluluk Kaygı Ölçeği güvenilirlik sonuçları Tablo 3’de belirtilmiştir.

3.4.4. Ölçekler Cronbach Alpha Güvenirlik Değerleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçekler ve alt boyutları için hesaplanan Cronbach’s α güvenilirlik değerleri tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Durumluluk Kaygı Ölçeği Güvenirlik Bulguları

Altboyutlar	Maddeler	Cronbach Alpha Değerleri	
		Orijinal Ölçek	Uygulama
Güç İhtiyacı	6 Madde [3, 4, 11, 12, 19, 20]	.895	Yüksek Düzeyde Güvenilir
Eğlence İhtiyacı	7 Madde [5, 6, 13, 14, 21, 22, 26]	.782	Oldukça Güvenilir
Özgürlük İhtiyacı	6 Madde [7, 8, 15, 16, 23, 24]	.666	Oldukça Güvenilir
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	7 Madde [9, 1, 2, 10, 17, 18, 25]	.637	Oldukça Güvenilir
Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği	26 Madde	.910	Yüksek Düzeyde Güvenilir
Kaygı Ölçeği	20 Madde	.929	Yüksek Düzeyde Güvenilir

Cronbach α katsayısının yorumlanmasında, 0.40'dan küçük değerler "ölçme aracı güvenilir değildir", 0.40-0.59 arası "düşük düzeyde güvenilir", 0.60-0.79 arası "oldukça güvenilir" ve 0.80-1.00 arası ise "yüksek düzeyde güvenilir" olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk vd., 2019). Buna göre, bu araştırmada, toplam 26 maddenin yer aldığı, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı .910 değeri hesaplanmış ve ölçek "yüksek düzeyde güvenilir" bulunmuştur. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği alt boyutlarının güvenilirlik hesaplamalarına ilişkin bulgulara bakıldığında, Özgürlük İhtiyacı .666, Sevme ve Ait Olma .637 ve Eğlence İhtiyacı .782 alt boyutları "oldukça güvenilir" olarak hesaplanırken Güç İhtiyacı .895 "yüksek düzeyde güvenilir" olarak hesaplanmıştır. Toplam 20 maddeden oluşan Kaygı Ölçeği de .929 değeri ile "yüksek düzeyde güvenilir" bir ölçme aracı olarak bulunmuştur.

3.4.5. Ölçeklere Ait Betimsel İstatiksel Bilgiler

Araştırmada kullanılan Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Durumluluk Kaygı ölçeklerine ait betimsel istatistiksel bilgiler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Durumluluk Kaygı Ölçeği Betimsel İstatiksel Bilgiler

Ölçek	Madde Sayısı	Ranj	Minimum Maksimum		Ortalama	Std.	Varyans
			Minimum	Maksimum		Sapma	
Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği	26 Madde	3.67	1.17	4.83	3.2753	.74507	.555
Durumluluk Kaygı Ölçeği	20 Madde	2.85	1.00	3.85	2.3514	.64868	.421

3.4.6. Görüşme Formu

Araştırmada kullanılmış olan görüşme formları, İkinci’nin (2003) geliştirdiği Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeğindeki alt boyutlar ve Durumluluk Kaygı Ölçeğindeki sorular dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu konuda psikolojik ihtiyaç ve kaygı ile ilgili literatür taranmıştır. Araştırmacının bilgiye daha derin şekilde ulaşmasını sağlayan sorular sonda soru olarak adlandırılır (Patton, 2002). Bu nedenle görüşme sorularında sonda sorulara da yer verilmiştir. Görüşme sorularıyla ilgili olarak 2 eğitim uzmanı ve 2 tane de ölçe değerlendirme uzmanına uzman görüşü için başvurulmuştur. Uzman görüşünden gelen dönütler doğrultusunda sorular son halini almıştır (EK-4).

3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın nicel boyut kapsamında “Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği”, “Durumluluk Kaygı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” aracılığıyla elde edilen verilerin analizi için bilgisayar ortamında SPSS 23.00 paket programı kullanılmıştır. Veri seti girişinden maddelerin doğru girilip girilmediği kontrol edilmiştir. Kullanılan ölçeklere ait toplam puan ve alt boyut puanlarının Z puanları ayrı şekilde hesaplanmıştır. +2, -2 değer dışında kalan 4 veri uç değer olarak kabul edilmiş bu nedenle veri setinden çıkarılmıştır (Büyüköztürk vd.,

2017).Veri setinin dağılım şekli, Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Araştırmada yapılan analizlerde.05 anlamlılık değeri olarak baz alınmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdiği cevaplar görüşmeler esnasında kayıt altına alınmıştır. Katılımcıların görüşme esnasında verdiği cevaplar, tümevarımsal içerik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Tümevarımsal içerik analizi, oluşturulan tema ve kategorilerin katılımcıların ifadelerinden oluşturulan kodlar yardımıyla yapıma işlemidir (Platton, 2002). Bu sayede birbirine benzeyen ifadeler ve birbirinden ayrılan ifadeler sistemli bir şekilde gruplandırılır ve içerik analiz yapılır (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Bu çalışma doğrultusunda her bir ifade incelenmiştir ve araştırmanın amacına uygun şekilde kodlar oluşturulmuştur. Birbiri ile ilgili olduğu düşünülen kodlar yoluyla araştırmanın temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma ile ilgili alt problemi için “Güç ihtiyacı”, “Sevme ve ait olma ihtiyacı”, “Eğlence ihtiyacı”, “Özgürlük ihtiyacı” şeklinde 4 tema oluşturulmuştur. Çalışmanın kaygı düzeyleri ile ilgili alt problemi “Kaygı durumu”adı altında tek temada incelenmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda iki alt problem için oluşturulan temalar, belirli kategorileri meydana getirmiştir (Elo ve Kyngas, 2008). Araştırmada bulgular ve yorumlar kısmında doğrudan nitel çalışmaya katılan katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcıların görüşlerini paylaşmak ve onların ifadelerini alıntı şeklinde paylaşmak, araştırmanın geçerliliğini arttırmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2013).

3.6. Nitel Araştırma Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın nitel kısmında geçerlik sağlanması için araştırmacı tarafından görüşmeler sırasında katılımcıların verdikleri ifadeler kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan veriler, çalışmada doğrudan alıntı şeklinde paylaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerinin paylaşılması geçerlik için önemlidir (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Ayrıca araştırma konusuna hakim ve nitel araştırma yöntemleri hakkında bilgi sahibi olan uzmandan geri bildirimler alınarak araştırmaya devam edilmiştir. Bu durum araştırmanın niteliğine katkıda bulunduğu gibi inandırıcılığına da katkıda bulunmaktadır. Görüşme sorularının oluşturulması ve sürecin devam etmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşünden gelen dönütler çerçevesinde çalışma şekillendirilmiştir. Araştırmada, bilgilerin transfer edilebilirliğini arttırmak için ayrıntılı betimleme yapılmıştır ve amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu nedenle elde edilen veriler ayrıntılı şekilde incelenmiş ve gereken durumlarda alıntılara yer verilmiştir (Şimşek ve Yıldırım, 2013).

Nitel araştırmalarda güvenirlik için i ve dış güvenirlik şartlarına dikkat edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin başka gruplara uygulandığında aynı sonuçlar elde edilemeyeceğine dair bilgi dış güvenirlik için; aynı soruların farklı araştırmacılar tarafından farklı şekilde değerlendirilebileceği ise i güvenirliği için normal sayılabilecek olan bir durumdur (şimşek ve Yıldırım, 2013). Güvenirlik kriterlerine uygun şekilde nitel bulgulardan elde edilen veriler, araştırmacının yorumu olmadan belirtilmiştir. Toplanmış veriler bir başka uzman tarafından gözden geçirilmiştir böylece elde edilen veriler, araştırmacı tarafından objektif şekilde değerlendirilmiştir. Ayrıca veri toplama sürecinden veri analizi, kod ve temaların oluşturulma sürecine kadar alandaki farklı bir uzmandan fikir alınmıştır. Elde edilen veriler kuramsal temel ve alanla ilgili eğitim uzmanı ve le ve değerlendirme uzmanı tarafından değerlendirilmiş olup, bu konuda uzman görüşüne başvurulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Nicel Araştırma

Bu bölümde, araştırma problemini ve alt problemlerini incelemek amacıyla yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda önce nicel sonra nitel veriler sırasıyla sunulmaktadır.

4.1. Demografik Değişkenler ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Bu bölümde Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin demografik özelliklerine göre temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin (güç, eğlence, özgürlük, sevmeye ve ait olma alt boyutlarında) farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular yer almaktadır.

4.1.1. Cinsiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 5'de verilmektedir.

Tablo 5. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Std. Hata	t-test		
						t	Sd	p
Güç İhtiyacı	Kız	291	3.7612	0.90821	0.05324	0.201	496	0.841
	Erkek	207	3.744	0.98898	0.06874			
Eğlence İhtiyacı	Kız	291	3.0687	0.79904	0.04684	0.202	496	0.842
	Erkek	207	3.0538	0.82814	0.05756			
Özgürlük İhtiyacı	Kız	291	2.5813	0.74527	0.04369	5.256	496	.000*
	Erkek	207	2.9581	0.84562	0.05877			
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	Kız	291	3.5768	0.93394	0.05475	0.861	496	0.391
	Erkek	207	3.5045	0.91124	0.06334			
Temel İhtiyaç Toplam Puan	Kız	291	3.247	0.72622	0.04257	1.005	496	0.315
	Erkek	207	3.3151	0.77081	0.05358			

* = $p < .05$

Bulgulara bakıldığında, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeğinde toplam puan bakımından cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık olmadığı gözlenmektedir. Ölçek bütününde, cinsiyet gruplarından erkek öğrencilerin aritmetik ortalamaları ($\bar{x}=3.31$), kız öğrencilerin ortalamasından ($\bar{x}=3.24$) daha yüksek olmakla birlikte aradaki fark istatistiksel açıdan manidar değildir ($t=-1.005$; $p>.05$). Alt boyutlara yönelik bulgular değerlendirildiğinde, “Güç İhtiyacı”, “Eğlence İhtiyacı”, “Sevme ve Ait Olma İhtiyacı” alt boyutlarının aritmetik ortalama puanlarının birbirine yakın düzeyde bulunduğu ve cinsiyet grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmadığı ifade edilebilir. “Özgürlük İhtiyacı” alt boyutu ile ilgili t-testi bulgularında ise, kız ve erkek öğrencilerin aritmetik

ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir ($t=-5.256$; $p<.05$). Aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında, kız öğrencilerin ($\bar{x}=2.58$) daha düşük ortalama puana sahip olduğu saptanmıştır.

4.1.2.Kardeş Sayısı ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin kardeş sayısı değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis Testi sonuçları Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

	Kardeş Sayısı (Kendisi hariç)	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Fark
Güç İhtiyacı	Yok	21	137.62	13.558	3	0.004*	1 – 2
	1 – 2	191	254.47				1 – 3
	3 – 4	245	256.08				1 – 4
	6 ve üzeri	41	244.35				
	Toplam	498					
Eğlence İhtiyacı	Yok	21	141.95	17.358	3	0.001*	1 – 2
	1 – 2	191	271.05				1 – 3
	3 – 4	245	245.92				1 – 4
	6 ve üzeri	41	225.6				
	Toplam	498					
Özgürlük İhtiyacı	Yok	21	209.52	10.625	3	0.014*	
	1 – 2	191	275.26				
	3 – 4	245	235.84				

	6 ve üzeri	41	231.56				
	Toplam	498					
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	Yok	21	188.38	7.974	3	0.047*	1 – 2
	1 – 2	191	267.47				
	3 – 4	245	244.18				
	6 ve üzeri	41	228.88				
	Toplam	498					
Temel İhtiyaç Toplam Puanı	Yok	21	150.38	15.933	3	0.001*	1 – 2
	1 – 2	191	271.71				1 – 3
	3 – 4	245	244.7				1 – 4
	6 ve üzeri	41	225.44				
	Toplam	498					

* = p < .05

Kardeş sayısı değişkeni açısından, lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi ortalamaları hem ölçek bütünü hem de alt boyutlar açısından anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2 = 15.933$; Sd = 3; p < .05). Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında ortaya çıktığının belirlenmesi amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması Mann-Whitney U ile yapılmıştır.

4.1.3.Okul ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin okul değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin dair t-testi sonuçları Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

	Okul	N	\bar{X}	SS	Std. Hata		t-testi	
					Ort.	t	Sd	p
Güç İhtiyacı	Devlet	466	3.77	0.94	0.04	1.417	496	0.157
	Özel	32	3.53	0.96	0.17			
Eğlence İhtiyacı	Devlet	466	3.06	0.81	0.04	0.128	496	0.898
	Özel	32	3.08	0.89	0.16			
Özgürlük İhtiyacı	Devlet	466	2.73	0.81	0.04	1.217	496	0.224
	Özel	32	2.91	0.81	0.14			
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	Devlet	466	3.56	0.93	0.04	0.776	496	0.438
	Özel	32	3.42	0.9	0.16			
Temel İhtiyaç Toplam Puan	Devlet	466	3.28	0.75	0.03	0.322	496	0.747
	Özel	32	3.23	0.76	0.13			

* = p < .05

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyinin okul değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t-testi yapılmış, bulgular tablo halinde sunulmuştur. İkili grup karşılaştırmalarında, t-testi için, varyans dağılımına ilişkin olarak, Levene Testi değerlerine de bakılmıştır. Bulgulara bakıldığında, hem ölçeğin bütünü hem de alt boyutlar için okul değişkeni açısından anlamlı farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyleri devam etmekte oldukları okul değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmemektedir, ($t(496) = 0.322, p > .05$). Ölçek genelinde

ve ‘‘Güç İhtiyacı’’ ve ‘‘Sevme ve Ait Olma İhtiyacı’’ alt boyutlarında devlet okullarına devam etmekte olan öğrencilerin daha yüksek puana sahip oldukları gözlenmektedir.

4.1.4.Okul Türü ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin okul türü değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin dair Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulguları Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Bulguları

											Cohend’s	
											Fark	Değeri
	N	\bar{X}	SS		KT	Sd	KO	F	p			
											A -D	
	Anadolu											
	Lisesi	307	3.819	0.927	G.Arası	16.955	3	5.652	6.588	0.000*		
Güç	Meslek											
İhtiyacı	Lisesi	97	3.895	0.861	Grupiçi	423.773	494	0.858			B -D 0.036	
	Fen											
	Lisesi	43	3.547	0.949	Toplam	440.728	497					
	Diğer	51	3.271	1.018								
	Toplam	498	3.754	0.942								
	Anadolu											
Eğlence	Lisesi	307	3.113	0.784	G.Arası	7.865	3	2.622	4.065	0.007*	A -D	
İhtiyacı	Meslek										0.038	
	Lisesi	97	3.052	0.780	Grupiçi	318.595	494	0.645				

Fen										
Lisesi	43	3.156	0.890	Toplam	326.461	497				
Diğer	51	2.700	0.884							
Toplam	498	3.063	0.810							

Anadolu										
Lisesi	307	2.698	0.774	G.Arası	11.509	3	3.836	6.035	0.000*	A-B
Meslek										
Özgürlük	Lisesi	97	3.010	0.909	Grupiçi	314.044	494	0.636		B -D
İhtiyacı	Fen									0.024
	Lisesi	43	2.733	0.789	Toplam	325.553	497			
	Diğer	51	2.464	0.708						
	Toplam	498	2.738	0.809						

Anadolu										
Lisesi	307	3.624	0.898	G.Arası	14.768	3	4.923	5.933	0.001*	A -D
Meslek										
Sevme ve	Lisesi	97	3.594	0.859	Grupiçi	409.868	494	0.83		B -D
Ait Olma	Fen									0.034
İhtiyacı	Lisesi	43	3.482	0.991	Toplam	424.636	497			
	Diğer	51	3.050	1.012						
	Toplam	498	3.547	0.924						

Anadolu										A -D
Lisesi	307	3.313	0.718	G.Arası	10.076	3	3.359	6.242	0.000*	
Temel										
İhtiyaç	Meslek			Grup						B -D
	Lisesi	97	3.388	0.735	içi	265.827	494	0.538		
Toplam	Fen									
Puan	Lisesi	43	3.229	0.786	Toplam	275.903	497			0.031

Lisesi			
Diğer	51	2.872	0.776
Toplam	498	3,275	0,745

* = $p < .05$

“Diğer”: Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerinin okul türü değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin çoklu karşılaştırma testlerinden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, Post Hoc testlerinden Scheffe Testi tercih edilmiştir. Ayrıca aralarında fark çıkması beklenen gruplar için farkın büyüklüğünü gösteren istatistiksel değer olan etki değeri yani Cohen’s değer, oluşturulan tabloda gösterilmiştir (Cohen, 1988).

Bulgulara bakıldığında, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği bütünü için okul türü değişkeni açısından anlamlı farklılaşmanın ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle, lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyleri, öğrencisi oldukları okul türü değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Ölçek geneline ilişkin bulgulara bakıldığında, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi en düşük grup “Diğer” ($\bar{x}=2.87$) en yüksek grup ise “Meslek Lisesi” ($\bar{x}=3.38$) olarak bulunmuştur. Ölçek genelinde gruplar arası aritmetik ortalamalar arasındaki fark da istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6.242$; $p < .05$). Anlamlı farklılığın kaynağına yönelik uygulanan Scheffe Testi sonuçları, anlamlı farklılaşmanın “Anadolu Lisesi – Diğer” ve “Meslek Lisesi – Diğer” arasında ortaya çıktığı saptanmıştır.

Alt boyutlara ilişkin bulgulara bakıldığında, güç ihtiyacı alt boyutu, aritmetik ortalama puanının, diğer alt boyutların ortalama puanlarından daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Güç ihtiyacı alt boyutunda, en yüksek ortalama puana sahip grup “Meslek Lisesi” ($\bar{x}= 3.89$) en düşük puana sahip grup da “Diğer”($\bar{x}= 3.27$) olarak bulunmuştur. Bu boyutta gruplar arası fark da anlamlı olarak saptanmıştır ($F=6.588$; $p < .05$). Scheffe Testi bulgularına göre, anlamlı farklılaşma “Anadolu Lisesi–Diğer” ve “Meslek Lisesi–Diğer” arasında ortaya çıkmaktadır.

Eğlence ihtiyacı alt boyutu grup ortalama puanlarına bakıldığında, “Fen Lisesi” en yüksek puana sahip grup olarak dikkat çekmektedir. Fen lisesi öğrencilerinin eğlence ihtiyaçlarının görece daha yüksek düzeyde karşılandığı ifade edilebilir. Eğlence ihtiyacı alt boyutunda gruplar aritmetik ortalama puanları anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($F=4.065$; $p < .05$). Scheffe Testi bulgularına göre, anlamlı farklılaşma “Anadolu Lisesi-Diğer” arasında ortaya çıkmaktadır.

Özgürlük ihtiyacı alt boyutu ile ilgili olarak, en düşük aritmetik ortalamanın bulunduğu boyut bilgisine ulaşılabilir. Bu alt boyutta en yüksek ortalama puana sahip grup “Meslek Lisesi” ($\bar{x}= 3.01$) en düşük puana sahip grup da “Diğer”($\bar{x}= 2.46$) olarak bulunmuştur. Scheffe Testi bulgularına göre, anlamlı farklılaşma “Anadolu Lisesi–Meslek Lisesi” ve “Meslek Lisesi–Diğer” arasında ortaya çıkmaktadır.

Sevme ve ait olma alt boyutu ile ilgili olarak, en yüksek ortalama puana sahip grup “Anadolu Lisesi” ($\bar{x}= 3.62$) en düşük puana sahip grup da “Diğer” ($\bar{x}= 3.05$) olarak bulunmuştur. Gruplar aritmetik ortalamaları anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($F=5.933$; $p < .05$). Scheffe Testi bulgularına göre, anlamlı farklılaşma “Anadolu Lisesi – Meslek Lisesi” ve “Meslek Lisesi-Diğer” arasında ortaya çıkmaktadır.

4.1.5.Sınıf ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 Pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin sınıf değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA) bulguları Tablo 9’da verilmektedir. Ayrıca aralarında fark çıkması beklenen gruplar için farkın büyüklüğünü gösteren istatistiksel değer olan etki değeri yani Cohen’s değer, oluşturulan tabloda gösterilmiştir (Cohen, 1988).

Tablo 9. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Bulguları

	N	\bar{X}	SS		KT	Sd	KO	F	p	Fark	Cohend's Değeri
Güç İhtiyacı	9.sınıf	96	3.887	0.857	G.Arası	6.073	3	2.024	2.301	.076	0.022
	10.sınıf	176	3.729	0.938	Grupiçi	434.655	494	.880			
	11.sınıf	121	3.594	0.981	Toplam	440.728	497				
	12.sınıf	105	3.859	0.959							
	Toplam	498	3.754	0.942							
Eğlence İhtiyacı	9.sınıf	96	3.241	0.714	G.Arası	7.847	3	2.616	4.055	.007*	A-C 0.013
	10.sınıf	176	3.045	0.816	Grupiçi	318.614	494	.645			
	11.sınıf	121	2.878	0.834	Toplam	326.461	497				
	12.sınıf	105	3.140	0.822							
	Toplam	498	3.063	0.810							
Özgürlük İhtiyacı	9.sınıf	96	2.899	0.818	G.Arası	5.705	3	1.902	2.937	.033*	A-C 0.024
	10.sınıf	176	2.691	0.798	Grupiçi	319.847	494	.647			
	11.sınıf	121	2.606	0.824	Toplam	325.553	497				
	12.sınıf	105	2.821	0.782							
	Toplam	498	2.738	0.809							
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	9.sınıf	96	3.641	0.862	G.Arası	6.445	3	2.148	2.538	.056	0.017
	10.sınıf	176	3.593	0.908	Grupiçi	418.191	494	.847			
	11.sınıf	121	3.348	0.962	Toplam	424.636	497				
	12.sınıf	105	3.612	0.942							
	Toplam	498	3.511	0.914							

Toplam 498 3.547 0.924												
Temel	9.sinif	96	3.417	0.661	G.Arası	6.114	3	2.038	3.732	.011	A-C	0.015
İhtiyaç	10.sinif	176	3.265	0.759	Grupiçi	269.788	494	.546				
Toplam	11.sinif	121	3.107	0.757	Toplam	275.903	497					
Puan	12.sinif	105	3.358	0.752								
Toplam 498 3.275 0.745												

* = p < .05

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerinin sınıf değişkeni açasından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin çoklu karşılaştırma testlerinden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekteştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, Post Hoc testlerinden Scheffe Testi tercih edilmiştir. Bulgulara bakıldığında, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği bütünü için sınıf değişkeni açasından anlamlı farklılaşmanın ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle, lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi, sınıf değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir (F=3.732; p < .05).

4.1.6.Aile Aylık Ortalama Gelir Düzeyi ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin aile ortalama gelir düzeyi değişkeni açasından karşılaştırılmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulguları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Aile Ortalama Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Bulgular

		N	\bar{X}	SS		KT	Sd	KO	F	p	Fark	Cohend's Değeri
Güç İhtiyacı	A 2200TL ve altı	172	3.916	0.852	G.Arası	23.796	3	7.932	9.398	.000*	A - C	0.053
	B 2201TL-4500TL	204	3.799	0.934	Grupiçi	416.933	494	.844			B - C	
	C 4501TL-6700TL	79	3.266	1.014	Toplam	440.728	497				C - D	
	D 6701TL ve üstü	43	3.791	0.919								
	Toplam	498	3.754	0.942								
Eğlence İhtiyacı	A 2200TL ve altı	172	3.125	0.739	G.Arası	7.803	3	2.601	4.032	.008*	A - C	0.023
	B 2201TL-4500TL	204	3.118	0.788	Grupiçi	318.658	494	.645			B - C	
	C 4501TL-6700TL	79	2.776	0.963	Toplam	326.461	497					
	D 6701TL ve üstü	43	3.076	0.798								
	Toplam	498	3.063	0.810								
Özgürlük İhtiyacı	A 2200TL ve altı	172	2.619	0.808	G.Arası	7.352	3	2.451	3.805	.010*	A - B	0.022
	B 2201TL-4500TL	204	2.864	0.774	Grupiçi	318.200	494	.644				
	C 4501TL-6700TL	79	2.614	0.863	Toplam	325.553	497					

	D 6701TL ve üstü	43	2.845	0.800								
	Toplam	498	2.738	0.809								
Sevme ve Ait Olma	A 2200TL ve altı	172	3.633	0.889	G.Arası	13.810	3	4.603	5.535	.001*	A - C	0.032
	B 2201TL-4500TL	204	3.597	0.912	Grupiçi	410.825	494	.832			B - C	
	C 4501TL-6700TL	79	3.166	0.971	Toplam	424.636	497				C - D	
	D 6701TL ve üstü	43	3.664	0.887								
	Toplam	498	3.547	0.924								
Temel İhtiyaç Toplam Puan	A 2200TL ve altı	172	3.323	0.686	G.Arası	9.651	3	3.217	5.969	.001*	A - C	0.034
	B 2201TL-4500TL	204	3.344	0.745	Grupiçi	266.251	494	.539			B - C	
	C 4501TL-6700TL	79	2.955	0.830	Toplam	275.903	497					
	D 6701TL ve üstü	43	3.344	0.678								
	Toplam	498	3.275	0.745								

* = p < .05

Temel psikolojik ihtiyaç düzeylerinin ailenin ortalama aylık gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin tabloda yer alan bulgular hem ölçek geneli hem de ölçek at boyutları puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmaların olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçekte yer alan “2200TL ve altı” düşük düzeyi temsil ederken, “2201TL– 4500TL” ve “4501TL– 6700TL” orta düzey geliri, “6701TL ve üstü” gelir ise yüksek düzeyi temsil etmektedir.

Ölçek geneline ait bulgulara bakıldığında, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi aritmetik ortalama puanları aile ortalama aylık geliri “4501TL– 6700 TL” arası olan yani orta gelir düzeyine sahip katılımcıların, ihtiyaçlarını en düşük düzeyde karşılanan grup olarak saptandığını göstermektedir. Gruplar ortalama puanları arasındaki fark da istatistiksel olarak anlamlıdır (F=5.969, p<.05). Scheffe Testinin bulguları, anlamlı farkın aile ortalama aylık geliri “2200TL ve altı” düşük düzey ile “4501TL– 6700TL” ve “2201TL– 4500TL” – “4501TL-6700TL” orta gelir düzeyine sahip olan gruplar arasında olduğu sonucunu vermiştir. Daha düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocukları katılımcılar hem ölçek genelinde hem de alt boyutlarda daha yüksek aritmetik ortalama puanlarına sahip bulunmuştur.

Güç ihtiyacı alt boyutunda en düşük ortalama puana sahip grup, aylık ortalama geliri “4501 TL– 6700 TL arası” olan orta düzey geliri olan aileler ($\bar{x}= 3.26$) gözükmemektedir. Bu grup puanları ile aylık geliri “2200 TL ve altı” düşük gelir düzeyine sahip olan aileler ile “2201 TL– 4500 TL arası” orta düzey gelire sahip olan aileler arasındaki fark anlamlıdır (F=9.398, p<.05). Ayrıca, “4501TL – 6700TL”orta düzey gelire sahip aileler ile “6701 TL ve üstü” üst düzey gelire sahip ailelerin puanları arasında da anlamlı fark bulunmaktadır. Güç ihtiyacının karşılanması açısından bakıldığında, bu ihtiyaç en yüksek düzeyde karşılayan grup, en düşük puana sahip gruptur.

Eğlence ihtiyacı alt boyutunda en düşük ortalama puana sahip grup, ortalama geliri “4501TL– 6700TLarası” orta gelire sahip düzey olan grup($\bar{x}= 2.77$), en yüksek puana sahip grup ise “2200 TL ve altı” düşük düzey gelire sahip aileler ($\bar{x}= 3.12$) olarak bulunmuştur. Bu alt boyutta, aylık geliri “2200 TL ve altı” düşük düzey gelire sahip olan aileler ve ortalama geliri “4501TL – 6700TL arası” olan aileler ile “2201 TL – 4500 TL arası” sahip olan aileler ve ortalama geliri “4501TL – 6700TL arası” orta düzey gelire sahip olan aileler arasındaki fark anlamlıdır (F=4.032, p<.05).

Özgürlük ihtiyacı, gruplar arası farkın en düşük olduğu alt boyuttur. Bu alt boyutta en yüksek puana sahip grup, geliri ortalama “2201 TL – 4500 TL arası” orta düzey gelire sahip olan aileler iken en düşük ortalamaya sahip grup “4501 TL – 6700 TL arası” gelire sahip olan gruptur. Özgürlük ihtiyacının karşılanma düzeyi ailenin ortalama gelir düzeyi açısından anlamlı biçimde farklılaşmaktadır (F=3.805, p<.05). Anlamlı fark, Post Hoc testi, Scheffe sonuçlarına göre, “2201 TL – 4500 TL arası”orta düzey geliri olan aileler ile 2200 TL ve altı düşük düzey gelire sahip ailelerin ortalama puanları arasındadır.

Sevme ve ait olma alt boyutunda en düşük ortalama puana sahip grup, aylık ortalama geliri “4501 TL – 6700 TL arası” orta düzey gelire sahip olan aileler ($\bar{x}= 3.16$) olarak bulunmuştur. Bu grup puanları ile aylık geliri “2200 TL ve altı” düşük düzey geliri olan aileler ile “2201 TL – 4500 TL arası” orta düzey geliri olan aileler arasındaki fark anlamlıdır ($F=5.535, p<.05$). Ayrıca, “4501TL – 6700TL” orta düzey gelire sahip aileler ile “6701 TL ve üstü” yüksek düzey gelire sahip ailelerin puanları arasında da fark anlamlıdır. Sevme ve ait olma ihtiyacının karşılanması açısından bulgulara bakıldığında, bu ihtiyacı en yüksek düzeyde karşılayan grup, “6701 TL ve üstü” yüksek düzey gelire sahip gruba mensup katılımcılardır.

4.1.7. Anne Eğitim Durumu ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin anne eğitim durumu değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal- Wallis Testi bulguları Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	Chi-Square	Sd	p	Fark
Güç İhtiyacı	Okur-yazar değil	49	230.63	13.088	5	.023*	B - E
	İlkokul	202	264.01				C - E
	Ortaokul	94	268.13				
	Lise	84	245.56				
	Üniversite	65	202.00				
	Lisansüstü	4	164.38				
	Toplam	498					
Eğlence İhtiyacı	Okur-yazar değil	49	223.00	7.173	5	.208	
	İlkokul	202	250.71				

	Ortaokul	94	268.08				
	Lise	84	264.37				
	Üniversite	65	224.00				
	Lisansüstü	4	178.75				
	Toplam	498					
	Okur-yazar değil	49	229.03	22.969	5	.000*	A - C
	İlkokul	202	222.31				A - D
	Ortaokul	94	291.98				B - C
Özgürlük İhtiyacı	Lise	84	287.46				B - D
	Üniversite	65	241.96				C - E
	Lisansüstü	4	200.50				
	Toplam	498					
	Okur-yazar değil	49	217.81	11.597	5	.041*	A - C
	İlkokul	202	248.57				B - E
	Ortaokul	94	280.24				C - E
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	Lise	84	259.14				
	Üniversite	65	215.32				
	Lisansüstü	4	315.13				
	Toplam	498					
	Okur-yazar değil	49	217.22	15.128	5	.010*	A - C
Temel İhtiyaç	İlkokul	202	244.75				B - E
Toplam Puan	Ortaokul	94	285.82				C - E

Lise	84	270.06	D - E
Üniversite	65	212.19	
Lisansüstü	4	205.63	
<hr/>			
Toplam	498		

* = $p < .05$

Temel Psikolojik İhtiyaçlar düzeylerinin annenin eğitim durumu değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis bulgularına ait sıra ortalamalarına eğitim durumu “Lisansüstü” olan annelere sahip öğrencilerin en düşük puana sahip olduğu saptanmıştır. Aynı biçimde, “Üniversite” mezunu annelerin çocuklarının da ikinci sıra ortalama puanına sahip grup olduğu görülmektedir. Ölçek geneli dikkate alındığında, en yüksek sıra ortalamasının “Ortaokul” mezunu annelerin çocuklarına ait olduğu saptandığı görülmektedir. Ölçek geneli açısından, gruplar arası ortalama puan farkları arasındaki farkın da anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın kaynağına yönelik yapılan Mann-Whitney U ve T testi bulguları farklılığın “Okuryazar değil – Ortaokul”, “İlkokul – Üniversite”, “Ortaokul – Üniversite” ve “Lise – Üniversite” grupları arasında ortaya çıktığını işaret etmektedir. “İlkokul – Üniversite”, “Ortaokul – Üniversite” ve “Lise – Üniversite” grupları arasındaki anlamlı farklılığın her üç durumda da üniversite mezunu grup olduğu saptanmıştır.

Güç ihtiyacı alt boyutu ile ilgili bulgular da benzerlik göstermektedir. Bu alt boyutta da, en düşük sıra ortalamalarına sahip gruplar sırasıyla “Lisansüstü” ve ikinci olarak da “Üniversite” mezunu anneleri olan öğrenciler olarak hesaplanmıştır. “Ortaokul” mezunu annelerin çocukları en yüksek düzeyde temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan grup olarak öne çıkmaktadır. Bu alt boyutta da, gruplar arası ortalama puanlar anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre, “İlkokul – Üniversite” ile “Ortaokul – Üniversite” ikili grupları arasındaki fark anlamlıdır. Her iki durum için, anlamlı farklılık üniversite mezunu grup olduğu bulunmuştur.

Eğlence ihtiyacı alt boyutu, sıra ortalama puanları arasındaki fark anlamlı biçimde farklılaşmamaktadır. Bu alt boyutta en yüksek puana sahip grup “Ortaokul” iken, en düşük puana sahip grup “Lisansüstü” mezunu annelerin çocukları olarak gözlenmektedir. Gruplar sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel manada anlamlı bulunmamıştır.

Özgürlük ihtiyacı alt boyutunda, en yüksek ortalama puan “Ortaokul” mezunu annelerin çocukları iken en düşük grup “Lisansüstü” mezunu annelerin çocuklarıdır. Gruplar arası puanlar anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2=22.969$; sd =5; p<.05). “Okur-yazar değil-Ortaokul”, “Okur-yazar değil – Lise”, “İlkokul – Ortaokul”, “İlkokul – Lise” ve “Ortaoku – Üniversite” ikili grupları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Sevme ve ait olma alt boyutunda “Lisansüstü” mezunu annelerin çocuklarının en yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu gözükmetedir. Bu alt boyutta en düşük puan, “Üniversite” mezunu annelerin çocuklarına aittir. Gruplar arasında da anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı saptanmıştır ($\chi^2=11.597$; sd =5; p<.05). Bu alt boyutta da, gruplar arası ortalama puanlar anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre, “Okur-yazar değil – Ortaokul” grupları arasındaki fark anlamlıdır ve anlamlı farklılık okul mezunu öğrenciler lehinedir. Aynı zamanda, “İlkokul – Üniversite” ile “Ortaokul – Üniversite” ikili grupları arasındaki fark da anlamlı bulunmuştur.

4.1.8.Baba Eğitim Durumu ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin baba eğitim durumu değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis bulguları Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Boyutlar	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Fark
Güç İhtiyacı	A Okuryazar değil	16	198.63	14.531	5	.013*	A – B
	B İlkokul	113	277.11				B – E
	C Ortaokul	122	261.62				C – E
	D Lise	130	243.52				
	E Üniversite	97	212.55				
	F Lisansüstü	20	278.43				
	Toplam	498					
Eğlence İhtiyacı	A Okuryazar değil	16	172.56	16.684	5	.005*	A – B
	B İlkokul	113	283.46				A – C
	C Ortaokul	122	259.21				A – F
	D Lise	130	234.50				B – C
	E Üniversite	97	224.42				B – D
	F Lisansüstü	20	279.10				B – E
	Toplam	498					C – E
Özgürlük İhtiyacı	A Okuryazar değil	16	203.38	9.338	5	.096	
	B İlkokul	113	222.77				
	C Ortaokul	122	264.66				
	D Lise	130	263.72				

	E	Üniversite	97	243.59				
	F	Lisansüstü	20	281.25				
	Toplam		498					
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	A	Okuryazar değil	16	186.13	11.293	5	.046*	A – B
	B	İlkokul	113	271.64				A – F
	C	Ortaokul	122	261.10				B – D
	D	Lise	130	237.78				B – E
	E	Üniversite	97	227.20				C – E
	F	Lisansüstü	20	288.70				
	Toplam		498					
Temel İhtiyaç Toplam Puan	A	Okuryazar değil	16	174.22	11.944	5	.036*	A – B
	B	İlkokul	113	262.34				A – C
	C	Ortaokul	122	267.16				A – F
	D	Lise	130	245.86				B – D
	E	Üniversite	97	222.20				B – E
	F	Lisansüstü	20	285.53				C – E
	Toplam		498					

* = $p < .05$

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerinin baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin nonparametrik çoklu karşılaştırma testlerinden Kruskal-Wallis Testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması için T-testi ve Mann-Whitney U kullanılmıştır. Bu karşılaştırmada gruplara düşen frekans sayısı 30 ve daha fazla ise

parametrik testler (T testi), 29 ve daha az kişi ise nonparametrik testler (Mann-Whitney U Testi) tercih edilmiştir.

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, baba eğitim durumu değişkeni açısından yapılan karşılaştırma testleri bulgularına bakıldığında, ölçek genelinde gruplar arası ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı saptanmıştır ($\chi^2=11.944$; $sd=5$; $p<.05$). Ölçek geneli sıra ortalama puanlarına bakıldığında, okuryazar olmayan babaların diğer gruplardan daha düşük ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte en yüksek ortalamaya sahip gruplar sırasıyla “Lisansüstü eğitim”, “Ortaokul”, “İlkokul”, “Lise” ve “Üniversite” mezunu gruplar olarak hesaplanmıştır.

Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği genelinde gruplar arasındaki anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında bulunduğuna ilişkin yapılan karşılaştırma testlerinin ortaya koyduğu bulgulara göre, anlamlı farklılaşma “Okuryazar değil – İlkokul”, “Okuryazar değil – Ortaokul”, “Okuryazar değil – Lisansüstü”, “İlkokul – Lise”, “İlkokul – Üniversite” ve “Ortaokul – Üniversite” grupları arasındadır. Okuryazar olmayan babaların çocuklarının olduğu grup, temel psikolojik ihtiyaçlarını en düşük seviyede karşılanan grup olması fark kaynağı olarak gözükmektedir.

Alt boyutlarla ilgili bulgular değerlendirildiğinde, “Özgürlük İhtiyacı” alt boyutu dışındaki her üç alt boyutta da gruplar arası anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir (Güç İhtiyacı ($\chi^2=14.531$; $sd=5$; $p<.05$), Eğlence İhtiyacı ($\chi^2=16.684$; $sd=5$; $p<.05$) ve Sevme ve Ait Olma İhtiyacı ($\chi^2=11.293$; $sd=5$; $p<.05$)). Özgürlük İhtiyacı alt boyutunda gruplar arası fark istatistiksel manada anlamlı bulunmamıştır. Sıra ortalamalarına bakıldığında, tüm alt boyutlarda, okuryazar olmayan babaların en düşük puana sahip olmaları olduğu söylenebilir.

Güç İhtiyacı bakımından “Okur-yazar Değil – İlkokul”, “İlkokul – Üniversite” ve “Ortaokul – Üniversite” grupları ortalama puanları arasındaki fark anlamlı saptanmıştır. “Okur-yazar Değil – İlkokul” ve “İlkokul – Üniversite” arasındaki fark ilkokul mezunu babalar lehine, “Ortaokul – Üniversite” arasındaki fark ise ortaokul mezunu babalar lehine saptanmıştır. Bu alt boyutta en yüksek sıra ortalamasına sahip grup babaları “Lisansüstü” mezunu katılımcılar gözükmektedir.

Eğlence ihtiyacı bakımından, “Okur-yazar Değil – İlkokul”, “Okur-yazar Değil – Ortaokul”, “Okur-yazar Değil – Lisansüstü”, “İlkokul – Ortaokul”, “İlkokul – Lise”, “İlkokul

– Üniversite” ve “Ortaokul – Üniversite” grupları ortalama puanları arasındaki fark anlamlı saptanmıştır. Eğlence ihtiyacı karşılanması bakımından, babaları ilköğretim mezunu olan öğrencilerin en yüksek sıra ortalamasına sahip oldukları, en düşük ortalamaya da babaları okuryazar olmayan öğrencilerde olduğu görülmektedir. “Okur-yazar Değil – İlkokul”, “Okur-yazar Değil – Ortaokul”, ve “Okur-yazar Değil – Lisansüstü” arasındaki fark okur-yazar olmayan babalar lehine; “İlkokul – Ortaokul”, “İlkokul – Lise”, “İlkokul – Üniversite” arasındaki fark ilköğretim mezunu babalar lehine ve “Ortaokul – Üniversite” arasındaki fark ise orta okul mezunu babalar lehine saptanmıştır.

Sevme ve ait olma alt boyutu bulguları da, gruplar arası ortalama puanlarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaştığını işaret etmektedir. Bu alt boyutta, en yüksek ortalamaya sahip grup, babaları lisansüstü eğitim mezunu öğrenciler olarak bulunurken en düşük grup, babaları okuryazar olmayan grup olarak saptanmıştır. “Okuryazar Değil – İlkokul”, “Okur-yazar Değil – Lisansüstü”, “İlkokul – Lise”, “İlkokul – Üniversite” ve “Ortaokul – Üniversite” grupları ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır.

4.1.9.Salgının Sona Eriş Tarihinin Yönelik Tahmin ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin salgının sona erme zamanına yönelik düşünceler değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis Testi bulguları Tablo 13’de verilmektedir.

Tablo 13. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Salgının Sona Eriş Tarihi Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Boyutlar	Salgının ne zaman sona ereceği hakkında düşünce	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Fark
Güç İhtiyacı	A 6ay – 1 yıl arası	95	250.56	4.069	4	.397	
	B 1 yıl – 2 yıl arası	169	243.19				
	C 2 yıl içinde sonlanmaz.	92	246.49				
	D Salgın bitmez.	120	249.07				
	E İlk 6 ay	22	308.32				
	Total	498					
Eğlence İhtiyacı	A 6ay – 1 yıl arası	95	249.06	2.668	4	.615	
	B 1 yıl – 2 yıl arası	169	238.36				
	C 2 yıl içinde sonlanmaz.	92	248.38				
	D Salgın bitmez.	120	261.25				
	E İlk 6 ay	22	277.61				
	Total	498					
Özgürlük İhtiyacı	A 6ay – 1 yıl arası	95	251.92	4.493	4	.343	
	B 1 yıl – 2 yıl arası	169	241.81				
	C 2 yıl içinde sonlanmaz.	92	275.87				
	D Salgın bitmez.	120	237.35				
	F İlk 6 ay	22	254.14				
	Total	498					

Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	A 6ay – 1 yıl arası	95	270.70	9.547	4	.049*	A – B
	B 1 yıl – 2 yıl arası	169	240.95				A – D
	C 2 yıl içinde sonlanmaz.	92	258.97				B – E
	D Salgın bitmez.	120	226.97				D – E
	E İlk 6 ay	22	306.98				
Total		498					
Temel İhtiyaç Toplam Puan	A 6ay – 1 yıl arası	95	257.44	3.467	4	.483	
	B 1 yıl – 2 yıl arası	169	239.63				
	C 2 yıl içinde sonlanmaz.	92	257.45				
	D Salgın bitmez.	120	243.31				
	E İlk 6 ay	22	291.57				
Total		498					

* = p < .05

Temel Psikolojik İhtiyaçlar düzeylerinin salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin nonparametrik çoklu karşılaştırma testlerinden Kruskal-Wallis Testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması için T-testi ve Mann-Whitney U kullanılmıştır. Bu karşılaştırmada gruplara düşen frekans sayısı 30 ve daha fazla ise parametrik testler (T testi), 29 ve daha az kişi ise nonparametrik testler (Mann-Whitney U Testi) tercih edilmiştir.

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından yapılan karşılaştırma testleri bulgularına bakıldığında, ölçek genelinde gruplar arası ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların ortaya çıkmadığı saptanmıştır ($\chi^2=3.467$; sd,=4; p>.05). Ölçek geneli sıra ortalama puanlarına bakıldığında, Salgının “ilk 6 ay” içinde sona ereceğini düşünen

katılımcıların diğer gruplardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte en düşük ortalamaya sahip grup, “1 yıl – 2 yıl arası” bir sürede salgının biteceğine inanan katılımcılar grubu olarak hesaplanmıştır. Bu bulgulardan hareketle, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi açısından, salgının bitme zamanına yönelik düşüncelerin anlamlı farklılık oluşturmadığı, anlamlı biçimde farklılaşmadığı, söylenebilir.

Alt boyutlarla ilgili bulgular değerlendirildiğinde, “Sevme ve Ait Olma” alt boyutu dışındaki üç alt boyutta da gruplar arası anlamlı farklılıkların ortaya çıkmadığı görülmektedir (Güç İhtiyacı ($\chi^2=4.069$; sd,=4; p>.05), Eğlence İhtiyacı ($\chi^2=2.668$; sd,=4; p>.05) ve Özgürlük İhtiyacı ($\chi^2=4.493$; sd,=4; p>.05)). Sıra ortalamalarına bakıldığında, Güç İhtiyacı ve Eğlence İhtiyacı alt boyutlarında ilk 6 ay içinde bu salgının biteceğini düşünen katılımcılar en yüksek sıra ortalama puanına sahipken, en düşük ortalama puana sahip grup salgının “1 yıl – 2 yıl arası” bir sürede sona ereceğini düşünmektedir. Özgürlük ihtiyacı alt boyutunda, “Salgın bitmez” görüşünü savunan katılımcıların en düşük sıra ortalama puanına sahip oldukları; “Salgın, 2 yıl içinde sonlanmaz” görüşüne sahip katılımcıların da en yüksek ortalama puana sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Puanlar arasındaki fark, istatistiksel açıdan anlamlı değildir. “Sevme ve Ait Olma” alt boyutunda ise gruplar arası fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=9.547$; sd,=4; p< .05).

Sevme ve ait olma alt boyutu bulguları gruplar arası ortalama puanlarının, salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaştığını işaret etmektedir. Bu alt boyutta, en yüksek ortalamaya sahip grup “İlk 6 ay” içerisinde bir sürede salgının sona ereceğini düşünen öğrenciler olarak bulunurken en düşük grup “Salgın bitmez” biçiminde görüş belirten grup olarak saptanmıştır. “İlk 6 ay”, “6ay – 1 yıl arası”, “1 yıl – 2 yıl arası”, “2 yıl içinde sonlanmaz,” “Salgın bitmez” grupları ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır

4.1.10.Yakın Çevrede Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakının Varlığı ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin yakın çevrede koronavirüs sebebiyle hastanede tedavi gören bir yakını olup olmama değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız Örneklem T Testi bulguları Tablo 14’de verilmektedir.

Tablo 14. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Yakın Çevrede Koronavirüs Sebebiyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakın Olma Durumu Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Bulguları

Yakın çevrenizden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakının varlığı (aile bireyi, akraba veya arkadaş)		N	\bar{X}	SS	Std. Hata Ort.	t-test		
						t	Sd	p
Güç İhtiyacı	Evet	307	3.62	1.053	0.060	4.125	496	.000*
	Hayır	191	3.97	0.677	0.049			
Eğlence İhtiyacı	Evet	307	2.96	0.875	0.050	3.657	496	.000*
	Hayır	191	3.23	0.663	0.048			
Özgürlük İhtiyacı	Evet	307	2.66	0.806	0.046	2.834	496	.005*
	Hayır	191	2.87	0.801	0.058			
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	Evet	307	3.40	0.981	0.056	4.439	496	.000*
	Hayır	191	3.78	0.774	0.056			
Temel Psik. İhtiyaç Toplam	Evet	307	3.16	0.808	0.046	4.464	496	.000*
	Hayır	191	3.46	0.587	0.042			

* = $p < .05$

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerinin yakın çevreden koronavirüs nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olup olmama değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin parametrik ikili karşılaştırma testlerinden Bağımsız Örneklem T-testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, yakın çevreden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olup olmama

değişkeni açısından yapılan karşılaştırmaya yönelik t-testi bulgularına bakıldığında, hem ölçek genelinde hem de alt boyutlarda gruplar arası aritmetik ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Tüm alt boyutlarda ve ölçek genelinde, yakın çevresinden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını olmadığını beyan eden katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Hastanede Covid-19 tedavisi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olduğunu beyan eden katılımcıların temel psikolojik ihtiyaçlar aritmetik ortalama puanları (\bar{x} =3.16), Covid-19 tedavisi gören bir yakını olmayan katılımcıların puanları ortalamasından (\bar{x} =3.46), daha düşük saptanmıştır. Covid-19 tedavisi gören bir yakına sahip olmadıklarını beyan eden katılımcıların puanları, tedavi gören bir yakına sahip katılımcıların puanlarından daha yüksektir ve anlamlı farklılık “Yakın çevrenizden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakınınız (aile bireyi, akraba veya arkadaş) oldu mu?” sorusuna “Hayır” yanıtı verenler lehinedir.

4.1.11. Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Durumu ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin Covid-19 sebebiyle hastanede tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleme veya izleme Değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız Örneklem T Testi bulguları Tablo 15’de verilmektedir.

Tablo 15. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Koronavirüs Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Değişkenine Göre Temel Psikolojik İhtiyaçlar Alt Boyutlarına ilişkin T Testi Bulguları

Covid-19 nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleme/izleme		t-test						
		N	\bar{X}	SS	Std. Hata Ort.	t	Sd	p
Güç İhtiyacı	Evet	367	3.75	0.965	0.050	.078	496	.938
	Hayır	131	3.76	0.875	0.076			
Eğlence İhtiyacı	Evet	367	3.06	0.830	0.043	.227	496	.821
	Hayır	131	3.08	0.757	0.066			
Özgürlük İhtiyacı	Evet	367	2.74	0.814	0.043	.084	496	.933
	Hayır	131	2.73	0.798	0.070			
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	Evet	367	3.57	0.948	0.049	.918	496	.359
	Hayır	131	3.48	0.854	0.075			
Temel Psik. İhtiyaç	Evet	367	3.28	0.764	0.040	.221	496	.825
	Hayır	131	3.26	0.693	0.061			
Toplam Puan								

* p<.05

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerinin Covid-19 nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleyip dinlememe değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin parametrik ikili karşılaştırma testlerinden Bağımsız rneklem T-testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, Covid-19 nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleyip dinlememe değişkeni açısından yapılan karşılaştırmaya yönelik t-testi bulgularına bakıldığında, hem ölçek genelinde hem de alt boyutlarda gruplar arası aritmetik ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek genelinde, yakın çevresinden bireylerin Covid-19 tedavi sürecine ilişkin yaşantıları dinlediğini beyan eden ve bu soruya olumsuz yanıt veren katılımcıların puanlarının birbirine yakın düzeyde olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir ($t=.221$; $sd=496$; $p>.05$).

Sevme ve ait olma alt boyutuna bakıldığında, koronavirüs tedavi süreci yaşantılarını dinlediklerini beyan eden katılımcıların daha yüksek aritmetik ortalama puana sahip oldukları görülmektedir. “zgrlk İhtiyacı”, “Eğlence İhtiyacı” ve “Güç İhtiyacı” açısından bulgulara bakıldığında, grup ortalamaları birbirine yakın düzeydedir ve aradaki fark anlamlı değildir. Bir diğer ifadeyle, Covid-19 tedavisi görmüş bireylerin tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinlemiş veya dinlememiş olma katılımcıların temel psikolojik ihtiyaçların düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

4.2.Demografik Değişkenler ve Kaygı

Bu bölümde Covid-19 pandemi döneminde lise ğrencilerinin demografik özelliklerinin kaygı düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.2.1.Cinsiyet ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise ğrencilerinin kaygı düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından T-Testi sonuçları Tablo 16’da verilmektedir

Tablo 16. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulgular

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Std. Hata	t-test		
						t	Sd	p
Kaygı Düzeyi	Kız	291	2.35	0.64223	0.03765	0,225	496	0,822
	Erkek	207	2.36	0.65911	0.04581			

* = $p < .05$

Bulgulara bakıldığında, Durumluluk Kaygı Ölçeği bütünü için cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri cinsiyet değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmemektedir. Ölçek genelinde, cinsiyet gruplarından erkek öğrencilerin aritmetik ortalamaları ($\bar{x}=2.36$) kız öğrencilerin ortalamasından ($\bar{x}= 2.35$) biraz daha yüksek olmakla birlikte aradaki fark istatistiksel açıdan manidar değildir($t=-.225$; $p>.05$).

4.2.2.Kardeş Sayısı ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin kardeş sayısı değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin T-Testi sonuçları Tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

Boyutlar	Kardeş Sayısı (Kendisi hariç)	N	Sıra Ort.	χ_2	Sd	p	Fark
Kaygı Düzeyi	Yok	21	342.62	9.274	3	0.026*	1 – 2
	1 – 2	191	247.67				1 – 3
	3 – 4	245	244.21				1 – 4
	6 ve üzeri	41	241.95				
Toplam		498					

* = p < .05

Kardeş sayısı değişkeni açısından, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri ortalamaları anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi_2 = 9,274$; Sd = 3; p<.05). Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında ortaya çıktığının belirlenmesi amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması Mann-Whitney U ile yapılmıştır. Anlamlı fark, kardeşi olmayan yani tek kardeş olan katılımcıların daha fazla kaygı seviyesine sahip olduğu düşünülebilir.

4.2.3.Okul ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin okul değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin T- Testi sonuçları Tablo 18’de verilmektedir.

Tablo 18. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T- Testi sonuçları

Boyutlar	Okul	N	\bar{X}	SS	Std. Hata	t-test		
						t	Sd	p
Kaygı Düzeyi	Devlet	466	2.3488	0.65539	0.03036	0.396	37.34	0.695
	Özel	32	2.3891	0.54901	0.09705			

* = $p < .05$

Durumluluk kaygı düzeylerinin okul değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin T-testi yapılmış, bulgular tablo halinde sunulmuştur. İkili grup karşılaştırılmalarında, T-testi için, varyans dağılımına ilişkin olarak, Levene Testi değerlerine de bakılmıştır. Bulgulara bakıldığında, Durumluluk Kaygı Ölçeği bütünü için okul değişkeni açısından anlamlı farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri devam etmekte oldukları okul değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmemektedir. Ölçek genelinde, devlet okullarına devam etmekte olan öğrenciler ile özel okul öğrencileri aritmetik ortalama puanları yakın düzeylerde hesaplanmıştır. Gruplar aritmetik ortalama puanları arasındaki fark istatistiksel açıdan manidar değildir ($t=396; p>.05$).

4.2.4. Okul Türü ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin okul türü değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi sonuçları Tablo 19'da verilmektedir.

Tablo 19. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

	N	\bar{X}	SS		KT	Sd	KO	F	p	Fark	Cohend's Değeri
A. Anadolu Lisesi	307	2.231	0.645	G.Arası	11.984	3	3.995	10.01	0,000*	A -B	0.022
B. Meslek Lisesi	97	2.568	0.636	Grup içi	197.145	494	0.399			A -C	
C. Fen Lisesi	43	2.579	0.499	Toplam	209.129	497					
D. Diğer	51	2.473	0.642								
Toplam	498	2.351	0.649								

* = p < .05

“Diğer”: Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi

Durumluluk kaygı düzeylerinin okul türü değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin çoklu karşılaştırma testlerinden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, Post Hoc testlerinden Scheffe Testi tercih edilmiştir.

Bulgulara bakıldığında, Durumluluk Kaygı Ölçeği bütünü için okul türü değişkeni açısından anlamlı farklılaşmanın ortaya çıktığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri devam etmekte oldukları okul türü değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Ölçek genelinde, kaygı düzeyi en düşük grup “Anadolu Lisesi” (\bar{X} = 2.23) en yüksek grup ise “Fen Lisesi” öğrencileri (\bar{X} = 2.58) olarak bulunmuştur. Gruplar aritmetik ortalama puanları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır (F=10.01; p<.05). Bu bulgudan hareketle, lise öğrencilerinin devam ettikleri okul türü değişkeninin kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir. Scheffe Testi bulgularına bakıldığında, gruplar arasındaki anlamlı fark “Anadolu Lisesi – Meslek Lisesi” ve “Anadolu Lisesi– Fen Lisesi” arasındadır. Her iki durumda da anlamlı fark, Anadolu Lisesi öğrencileri lehinedir.

4.2.5. Sınıf ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin sınıfa göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 20’de verilmektedir.

Tablo 20. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

	N	Mean	SS		KT	Sd	KO	F	p	Fark	Cohend’s Değeri
9. sınıf	96	23.495	.67709	G.Arası	2.165	3	.722	1.723	.161		
10.sınıf	176	22.858	.64283	Grupiçi	206.964	494	.419				
Kaygı Düzeyi	11.sınıf	121	24.587	.65012	Toplam	209.129	497				0.010
	12.sınıf	105	23.395	.62310							
	Toplam	498	23.514	.64868							

* = p < .05

Durumluluk kaygı düzeylerinin sınıf değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin çoklu karşılaştırma testlerinden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, post hoc testlerinden Scheffe Testi tercih edilmiştir. Bulgulara bakıldığında, Durumluluk Kaygı Ölçeği bütünü için sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, lise öğrencilerinin sınıf değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmemektedir.

4.2.6. Aile Ortalama Gelir Düzeyi ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin aile ortalama gelir düzeyi değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin T-Testi sonuçları Tablo 21’de verilmektedir.

Tablo 21. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Aile Ortalama Gelir Düzeyi Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

	N	\bar{X}	SS		KT	Sd	KO	F	p	Fark	Cohend's Değeri
A	2200TL ve altı	172	2.13	.63041	G.Arası	19.503	3	6.501	16.936	.000*	A - B
B	2201TL-4500TL	204	2.42	.64318	Grupiçi	189.626	494	.384			A - C
Kaygı Düzeyi C	4501TL-6700TL	79	2.70	.54340	Toplam	209.129	497				0.093
D	6701TL ve üstü	43	2.28	.59080							C - D
	Toplam	498	23514	.64868							

* = p < .05

Durumluluk kaygı düzeylerinin aile ortalama aylık gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin çoklu karşılaştırma testlerinden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, Post Hoc testlerinden Scheffe Testi tercih edilmiştir.

Lise öğrencilerinin kaygı düzeylerinin aile ortalama aylık gelir düzeyi değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA bulguları, gruplar ortalama puanlarının anlamlı biçimde farklılaştığını işaret etmektedir (F=16.936; p<.05). En düşük kaygı düzeyine sahip grup en düşük gelire sahip grup olarak görülmektedir. Gruplar arası çoklu karşılaştırma bulgularına bakıldığında, anlamlı farklılaşmanın farklı gruplar arasında saptandığı söylenebilir. 2200 TL ve altı gelire sahip aileler ile 2201 TL – 4500 TL arası olan aileler, 2200 TL ve altı gelire sahip aileler ile 4501 TL – 6700 TL arası olan aileler, 2201 TL– 4500 TL arası olan aileler ile 4501 TL – 6700 TL arası olan aileler ve 4501 TL – 6700 TL arası olan aileler, 6701 TL ve üstü geliri olan aileler arasındaki fark anlamlıdır (F=16.936; p<.05). En düşük gelir düzeyine sahip grup olan 2200 TL ve altı gelire sahip ailelerin çocuklarının

($\bar{x}=2.18$), diğer grupların çocuklarından daha düşük kaygı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

4.2.7. Anne Eğitim Durumu ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin anne eğitim durumu değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis Testi sonuçları Tablo 22’de verilmektedir.

Tablo 22. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları.

Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Fark
Kaygı Düzey	A Okur-yazar değil	49	240.71	19.199	5	.002*	A – E
	B İlkokul	202	222.08				B – E
	C Ortaokul	94	267.07				B – D
	D Lise	84	261.04				B – C
	E Üniversite	65	303.93				
	F Lisansüstü	4	202.38				
	Toplam	498					

* = p < .05

Durumluluk kaygı düzeylerinin annenin eğitim durumudeğişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin nonparametrikçoklu karşılaştırma testlerinden Kruskal-Wallis Testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması için T-testi ve Mann-Whitney U kullanılmıştır

Lise öğrencilerinin kaygı düzeylerinin anne eğitim durumu değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis bulgularına ait sıra ortalamaları incelendiğinde, en yüksek eğitim durumu olan “Lisansüstü” düzey mezunu anneleri olan öğrencilerin en düşük puana sahip olmaları, kaygı düzeylerinin diğer gruplardan daha düşük olduğunu

göstermektedir. Aynı biçimde, üniversite mezunu annelerin çocuklarının da en yüksek sıra ortalamaya puanına sahip grup olarak bulunmuştur. Kaygı düzeyleri puanları dikkate alındığında, en kaygılı grup anneleri üniversite mezunu olan katılımcılardır.

Kaygı düzeyleri, anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2=19,199$; $sd=5$; $p<.05$). Bu anlamlı farklılık “Okur-yazar Değil – Üniversite”, “İlkokul – Üniversite”, “İlkokul – Lise” ve “İlkokul – Ortaokul” ikili grupları arasında bulunmuştur. Okur-yazar olmayan annelerin ve ilkokul mezunu annelerin çocukları olan katılımcılar üniversite mezunu annelerin çocuklarından anlamlı biçimde daha düşük kaygı taşımaktadırlar. Aynı biçimde, ilkokul mezunu annelerin çocukları olan katılımcılar anneleri ortaokul veya lise mezunu katılımcılardan daha düşük kaygı düzeyine sahiptirler.

4.2.8.Baba Eğitim Durumu ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin baba eğitim durumuna göre değişip değişmediğine dair T-Testi sonuçları Tablo 23’de verilmektedir.

Tablo 23. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

Boyutlar	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Fark
Kaygı	A Okur-yazar değil	16	231.97	31.787	5	,000	A-E
Düzey	B İlkokul	113	211.62				B-D
	C Ortaokul	122	218.52				B-E
	D Lise	130	288.78				C-E
	E Üniversite	97	289.29				C-D
	F Lisansüstü	20	218.18				D-F
	Toplam	498					E-F

* = p < .05

Durumluluk kaygı düzeylerinin baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin nonparametrik çoklu karşılaştırma testlerinden Kruskal-Wallis Testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması için T-testi ve Mann-Whitney U kullanılmıştır. Bu karşılaştırmada gruplara düşen frekans sayısı 30 ve daha fazla ise parametrik testler(T testi), 29 ve daha az kişi ise nonparametrik testler (Mann-Whitney U Testi) tercih edilmiştir.

Tablodaki bulgulara bakıldığında, gruplar arası sıra ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bulunduğu gözlenmektedir ($\chi^2=31.787$; sd,=5; p<.05). En yüksek ortalamaya sahip grup “Üniversite mezunu” babalar, en düşük ortalama puana sahip grup da “İlkokul mezunu” babalar olarak hesaplanmıştır. Gruplar arasında ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında ortaya çıktığının belirlenmesi için ikili karşılaştırma testleri yapılmıştır. Yapılan T-testi ve Mann-Whitney U testleri bulgularına göre, anlamlı farklılık “Okur-yazar Değil – Üniversite”, “İlkokul – Lise”, “İlkokul – Üniversite”, “Ortaokul – Üniversite”, “Ortaokul – Lise”, “Lise – Lisansüstü” ve “Üniversite – Lisansüstü” grupları arasındadır. Buna göre, üniversite mezunu babalar okuryazar olmayan babalara göre daha

kaygı puanına sahiptir. İlkokul mezunu babalar ile lise ve üniversite mezunu babalar ortalama puanları arasında oluşan fark, ilkokul mezunu babalar lehinedir. Lisansüstü mezunu babalar ile üniversite ve lise mezunu babalar arasındaki fark, lisansüstü mezunu babalar lehine anlamlı bulunmuştur.

4.2.9.Salgının Sona Eriş Tarihinin Yönelik Tahmin ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin salgının ne zaman sona ereceğine dair Testi sonuçları Tablo 24’de verilmektedir.

Tablo 24.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Salgının Sona Eriş Tarihi Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

Boyutlar	Salgının ne zaman sona ereceğine dair düşünce	N	Sıra Ort.	χ^2	Sd	p	Fark
Kaygı Düzeyi	A 6 ay – 1 yıl arası	95	216.46	9.673	4	.046*	A - C
	B 1 yıl – 2 yıl arası	169	252.06				A - D
	C 2 yıl içinde sonlanmaz.	92	276.52				
	D Salgın bitmez.	120	257.05				
	E İlk 6 ay	22	218.32				
	Total	498					

* = p < .05

Durumluluk kaygı düzeylerinin salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin nonparametrik çoklu karşılaştırma testlerinden Kruskal-Wallis Testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur. Anlamlı farklılık saptanması durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla, ikili gruplar karşılaştırılması için T-testi ve Mann-Whitney U kullanılmıştır. Bu karşılaştırmada gruplara düşen frekans sayısı 30 ve daha fazla ise parametrik testler (T testi), 29 ve daha az kişi ise nonparametrik testler (Mann-Whitney U

Testi) tercih edilmiştir. Durumluluk kaygı düzeylerine ilişkin olarak, salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından yapılan karşılaştırma testleri bulgularına bakıldığında, ölçek genelinde gruplar arası sıra ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı saptanmıştır ($\chi^2=9.673$; sd,=4; p<.05).

Ölçek geneli sıra ortalama puanlarına bakıldığında, salgının “6 ay – 1 yıl arası” süre içerisinde sona ereceğini düşünen katılımcıların diğer gruplardan daha düşük ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte en yüksek sıra ortalamasına sahip grup, “2 yıl içinde sonlanmaz” düşüncesine sahip gruptur. Gruplar arası sıra ortalama puanları arasındaki farkın, istatistiksel açıdan anlamlı olarak saptandığı görülmektedir. Anlamlı farklılık “6ay – 1 yıl arası ve 2 yıl içinde sonlanmaz” ve “6ay – 1 yıl arası ve Salgın bitmez” düşüncelerine sahip gruplar arasındadır. Anlamlı farklılık “6ay – 1 yıl arası” grubu lehinedir.

4.2.10.Yakın Çevrede Covid-19 Nedeniyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakın Olma Durumu ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin yakın çevrede koronavirüs sebebiyle hastanede tedavi gören bir yakın olma durumugöre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 25’de verilmektedir.

Tablo 25.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Yakın Çevrede Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Gören Bir Yakın Olma Durumu Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

Boyut	Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakınınızın (aile bireyinin, akraba veya arkadaş) varlığı	N	SS	Std. Hata Ort.	t-test			
					t	Sd	p	
Kaygı Düzeyi	Evet	307	2.44	0.643	0.037	3,819	496	.000*
	Hayır	191	2.21	0.634	0.046			

* = p < .05

Durumluluk kaygı düzeylerinin yakın çevreden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olup olmama değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin parametrik ikili karşılaştırma testlerinden Bağımsız Örneklem T-testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Durumluluk kaygı düzeylerine ilişkin olarak, yakın çevreden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olup olmama değişkeni açısından yapılan karşılaştırmaya yönelik t-testi bulgularına bakıldığında, ölçek genelinde gruplar arası aritmetik ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın ortaya çıktığı saptanmıştır ($t=3.819$; $sd=496$; $p<.05$). Yakın çevresinden Covid-19 nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olduğunu beyan eden katılımcıların kaygı puanları ortalaması ($\bar{x}=2.44$), Covid-19 tedavisi gören bir yakını olmayan katılımcıların kaygı puanları ortalamasından ($\bar{x}=2.21$) daha yüksek bulunmuştur.

4.2.11. Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Durumu ve Kaygı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin Covid-19 sebebiyle hastanede tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleme veya izleme durumuna göre değişip değişmediğine dair t-testi sonuçları Tablo 26'da verilmektedir.

Tablo 26. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Covid-19 Sebebiyle Hastanede Tedavi Görmüş Bireylerin Hastalığa ve Tedavi Sürecine İlişkin Yaşantılarını Dinleme veya İzleme Değişkenine Göre Durumluluk Kaygı Sonuçlarına İlişkin T-Testi Bulguları

	Covid-19 nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleme /izleme	N	\bar{X}	SS	Std. Hata Ort.	t-test		
						t	Sd	p
Kaygı Düzeyi	Evet	367	2.38	0.658	0.034	1.387	496	.166
	Hayır	131	2.28	0.619	0.054			

* = $p < .05$

Durumluluk kaygı düzeylerinin koronavirüs nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleyip dinlememe değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin parametrik ikili karşılaştırma testlerinden Bağımsız Örneklem T-testi gerçekleştirilmiş, bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Durumluluk Kaygı düzeylerinin, Covid-19 nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleyip dinleme değişkeni açısından yapılan karşılaştırmaya yönelik t-testi bulgularına bakıldığında, ölçek genelinde gruplar arası aritmetik ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek genelinde, yakın çevresinden bireylerin koronavirüs tedavi sürecine ilişkin yaşantıları dinlediğini beyan eden ve bu soruya olumsuz yanıt veren katılımcıların puanlarının birbirine yakın düzeyde olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir ($t=1.387$; $sd=496$; $p>.05$). Bir diğer ifadeyle Covid-19 tedavisi görmüş bireylerin tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinlemiş veya dinlememiş olma katılımcıların kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir denilebilir.

4.3. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama düzeyleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılama düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin yönü ve düzeyinin belirlenmesi amacıyla ilişkin olarak, veriler normal dağılım gösterdiğinden, Pearson Korelasyon Analizi yapılmış ve bulgular Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	\bar{X}	SS	N	1	2	3	4	5	6
1 Güç İhtiyacı	3.75	0.942	498	1					
2 Eğlence İhtiyacı	3.06	0.810	498	.712**	1				
3 Özgürlük İhtiyacı	2.74	0.809	498	.481**	.556**	1			
4 Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	3.55	0.924	498	.783**	.739**	.540**	1		
5 Temel Psik. İhtiyaç Toplam	3.28	0.745	498	.883**	.877**	.742**	.905**	1	
6 Kaygı Düzey	2.35	0.649	498	-.494**	-.444**	-.255**	-.512**	-.505**	1

*p<.05; **p<.01

Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki korelasyon bulgularına bakıldığında, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği geneli ve alt boyutları arasında pozitif yönlü orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkilerin bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Güç İhtiyacı – Eğlence İhtiyacı arasında yüksek düzeyde ($r=.712$), Güç İhtiyacı – Özgürlük İhtiyacı arasında orta düzeyde ($r=.481$), Güç İhtiyacı – Sevme ve Ait Olma İhtiyacı arasında yüksek düzeyde ($r=.783$) ve Güç İhtiyacı – Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği geneli arasında çok yüksek düzeyde ($r=.883$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler mevcuttur. Bununla birlikte, tablodaki bulgulara bakıldığında, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği geneli ve alt boyutları ile Durumluluk Kaygı Ölçeği puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Kaygı ve güç ihtiyacı arasında ($r= -.494$) orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki, kaygı ve eğlence ihtiyacı arasında ($r= -.444$) orta düzeyde negatif anlamlı ilişki, kaygı ve özgürlük arasında ($r= -.255$) zayıf düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki, kaygı ve sevme ait

olma ihtiyacı arasında ($r = -.512$) orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki, kaygı ve temel ihtiyaçlar genel toplam arasında ($r = -.505$) orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu ifade edilebilir.

4.4. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeylerinin Kaygı Düzeylerini Yordamasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Bulguları

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeylerinin kaygı düzeylerini yordayıp yordamadığının belirlenmesi amacıyla ilişkin olarak, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmış ve bulgular Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	3.767	.111		33.799	.000		
Güç İhtiyacı	-.147	.044	-.213	-3.309	.001*	-.494	-,147
Eğlence İhtiyacı	-.085	.049	-.107	-1.735	.083	-.444	-.078
Özgürlük İhtiyacı	.057	.038	.071	1.517	.130	-.255	.068
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	-.214	.048	-.305	-4.476	.000*	-.512	-.198
R= .539	R ² = .291						
F ₍₄₋₂₄₉₇₎ = 50.512	p = 0.000						

Çoklu regresyon analizi, bir bağımlı değişken ile iki ya da daha fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesine olanak sağlayan bir analiz tekniğidir. Bu araştırmada, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ancak regresyon analizi yapılmadan önce verilerin testin uygulanabilmesi için gerekli varsayımları karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir. Çoklu

regresyon analizinin uygulanabilmesi için, bağımlı değişkene ait ölçümlerin en az aralık ölçeğinde ve sürekli olması ve yordayıcı (bağımsız) değişkenlerle bağımlı değişken arasında doğrusal bir ilişkinin olması gerekmektedir (Büyüköztürk, Çokluk Bökeoğlu ve Şekercioğlu, 2010).

Çoklu regresyon analizinde standart, aşamalı ve hiyerarşik yaklaşım olmak üzere yaygın olarak kullanılan üç farklı yöntem olduğu ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2010). Bu araştırmada da, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerine ilişkin herhangi bir fikir olmaması nedeniyle standart yaklaşım kullanılmıştır. Standart yaklaşımda, bağımlı değişkendeki açıklanan varyansa anlamlı bir katkısı olup olmamasına bakılmaksızın, tüm bağımsız değişkenler regresyon eşitliğine alınır (Büyüköztürk vd., 2010).

Regresyon analizine başlamadan önce çoklu doğrusallık, VIF ve Tolerans gibi bazı temel varsayımların test edilerek, VIF değeri güç ihtiyacı alt boyutunda 2.878, eğlence ihtiyacı al boyutunda 2.629, özgürlük ihtiyacı alt boyutunda 1.530 ve sevmeye ait olma ihtiyacı alt boyutunda ise 3.231 olarak bulunmuştur. Tolerans değeri ise güç ihtiyacı alt boyutunda .348, eğlence ihtiyacı alt boyutunda .380, özgürlük ihtiyacı alt boyutunda .654 ve sevmeye ait olma ihtiyacı alt boyutunda .309 değeri olarak elde edilmiştir. Çoklu doğrusallık, regresyon analizine dâhil edilen bağımsız değişkenler arasında yüksek düzeyde bir ilişkinin olması şeklinde tanımlanabilir. Aralarında yüksek düzeyde korelasyon bulunan bağımsız değişkenlerin regresyon analizine alınması durumunda model, analizden bir bağımsız değişkenin ya da gözlemin çıkarılmasına ya da eklenmesine karşı duyarlı olacak, parametrelerde önemli değişiklikler olabilecektir (Büyüköztürk vd., 2010). Bu nedenle araştırmada ele alınan bağımsız değişkenler arasında çoklu-bağlantı sorununun olup olmadığını belirlemek üzere öncelikli olarak bağımsız değişkenler arasındaki ikili korelasyon katsayıları incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda bağımsız değişkenlere ilişkin ikili korelasyon katsayılarının “.48” ile “.78” arasında değiştiği belirlenmiştir. VIF değerlerine bakıldığında, bu değerlerin 1.530 –3.231 arasında hesaplanmıştır ve değişkenler arasında çoklu doğrusallık problemi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, ilişkili hata değerleri olup olmadığını gösteren Durbin-Watson değerine de bakılmış ve bu değer analizde 1.304 olarak bulunmuştur. Bu değer 1’den küçük veya 3’den büyük olmasının hata göstergesi olarak okunacağı düşünüldüğünde, regresyon modeliniz anlamlı bulunduğu söylenebilir. Ayrıca CI değeri ise güç ihtiyacında “10.587”, eğlence ihtiyacında “11.093”, özgürlük ihtiyacında “16.305”, sevmeye ve ait olma ihtiyacında ise “19.359” olarak hesaplanmıştır.

Çoklu doğrusal regresyon analizinde, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen temel psikolojik ihtiyaçlara ilişkin değişkenlerin yordayıcı olup olmadıkları veya yordama düzeylerinin ne olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır; analiz bulgularına göre, “Güç İhtiyacı”, “Eğlence İhtiyacı”, “Özgürlük İhtiyacı” ve “Sevme ve Ait Olma” değişkenleri birlikte kaygı düzeyleri ile anlamlı bir ilişki ortaya koymaktadırlar ($R = .539$, $R^2 = .291$, $F_{(4-497)} = 50.512$, $p < 0,01$).

“Güç İhtiyacı”, “Eğlence İhtiyacı”, “Özgürlük İhtiyacı” ve “Sevme ve Ait Olma” değişkenleri birlikte, öğrencilerin kaygı düzeylerindeki varyans değişiminin %29,1’ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış Beta regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin kaygı düzeyi üzerindeki göreceli önem sırası, özgürlük ihtiyacı ($\beta = .071$), eğlence ihtiyacı ($\beta = .107$), güç ihtiyacı ($\beta = -.213$) ve sevme ve ait olma’dır ($\beta = -.305$). Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden güç ihtiyacı ve sevme ve ait olma alt boyutlarının, öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı ve yordayıcı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Nitel Araştırma

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri ve temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ait görüşlerini incelemeyi amaçlayan çalışmanın bu bölümünde, katılımcıların temel psikolojik ihtiyaçları ve kaygı düzeyleri hakkındaki görüşlerinin içerik analizine dair bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın alt problemleri olan iki ana soru çerçevesinde; birinci soru dört tema, ikinci soru ise tek tema altında incelenmiştir.

4.5. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasına Ait Görüşleri Nelerdir?

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri, içerik analizinden elde edilen bilgiler doğrultusunda dört tema altında toplanmıştır. Bu temalar sırasıyla güç ihtiyacı, sevme ve ait olma ihtiyacı, eğlence ihtiyacı ve özgürlük ihtiyacı şeklinde belirtilmiştir.

Şekil 1. Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarına Ait Görüşlerine Ait Tema Şablonu

4.5.1. Güç İhtiyacı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencileriyle temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen ilk tema *Güç İhtiyacı* olmuştur. Bu temaya ilişkin "Elde edilen başarı", "İhtiyacın karşılanma düzeyi", "Alternatifler" olmak üzere alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriye ait olarak, katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuştur. Bunlara ilişkin genel görünüm tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo29. Güç İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans Tablosu

Tema	Alt Kategori	Kod	Frekans
Güç İhtiyacı	Elde Edilen Başarı	Ders çalışma	8
		Kitap okuma	9
		Yabancı dil	4
		Fiziksel aktivite	3
		Yeni ilgi alanları	3
		Sosyal medya	6

	Çevrim içi oyunlar	6
	Can sıkıntısı	5
	Hiçbir şey yapmadım	5
Düzy	Yeterli düzey	14
	Orta düzey	4
	Yetersiz	11
Alternatifler	Mentörlük	4
	Koçluk	2
	Öğretmen desteği	3
	Okulların açılması	14
	Arkadaş	11
	Merkezlerin açılması	4
	Her şey yolunda	4
	Aile baskısının azalması	2

Güç ihtiyacı teması altında verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların verdikleri cevaplar; “Pandemi döneminde elde edilen başarı”, “Güç ihtiyacının karşılanma düzeyi”, “Güç ihtiyacının daha iyi karşılanması için oluşturulabilecek alternatifler” şeklinde üç kategoriden oluşmaktadır. Katılımcıların görüşleri, tekrarlanma sıklığına göre kodlar şeklinde belirtilmiştir. Pandemi döneminde elde edilen başarı kategorisinde, bu dönemde farklı kitaplar okuyarak vakit değerlendiren ve kişisel gelişimlerine katkıda bulduklarını ifade eden katılımcılarla birlikte, okulların kapatılmasıyla oluşan zaman boşluğunu ders çalışarak ve eksik olan konularda destek alarak geçiren katılımcıların görüşleri yer almaktadır. Bu konuda *“K1:Bu dönemde çok kitap okudum, kitap okumamın kişisel gelişimime katkısı oldu bence, bu dönemde ancak bu yapılabilirdi başka ne yapılabilirdi ki? Pandemi döneminde dışarı çıkamayan bir insan ancak kendini böyle iyi hissedebilirdi”* şeklinde ifade ederken bu cevaba

benzer şekilde K6, K3, K8, K12, K14, K17, K22’de dersler ve eğitimsel konularda eksiklerini kapatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Başarı konusunda, sosyal medyada aktif olmak ve bilgisayar oyunlarında kendini geliştirmek ile ilgili olarak “K13:Bilgisayar oyunlarında daha iyi oldum. Online oyun olduğu için yüz yüze iletişime gerek yoktu. Seviye atladım. Tanınırlığım oyunlarda arttı” şeklinde ifade ederken “K10:Önceden vakit yoktu, tablet konusunda annem de izin vermiyordu oyun oynamama. Sonra bunaldı galiba o da, izin vermeye başladı. Ben yine tableti buldum mu oynuyordum ama sonra daha rahat oyunlarda takıldım. Baya kendimi geliştirdim o dönem. Hatta burada kendimi geliştirebiliyorsam başka şeyleri de hallederim dedim.” şeklinde ifade ederken K7, K5, K4, K27’de bilgisayar ve tabletle bağlantılı benzer ifadeler vermişlerdir. Bu dönemde yabancı dil ve yetenek, spor konusunda başarılarının arttığını ifade eden katılımcılar olmuştur. “K16:Bu dönemde evde oturdum dil çalıştım. Sosyal medyadan uygulamalar var. Mesela Cambly var. Onlar aracılığı ile yabancılarla konuştum. Önceleri konuşmaya utandım. Sonra baya iyi oldu benim için. Okul olsa vakit yok, hep bir sınav telaşı. Hala da devam ediyorum bu uygulamayı kullanmaya” şeklinde ifade ederken, yabancı dil ve beceri gelişimi konusunda benzer cevaplar K11, K3, K19, K24, K29 tarafından da verilmiştir. Ayrıca bu dönemde kendilerinde “başarı” şeklinde nitelendirilebilecek herhangi bir şey bulamadıklarını ifade eden katılımcılar da olmuştur. “K8:Başarılı hissettiğim bir şey yok, çünkü hiç kimseyi göremedik, arkadaşlarımızdan uzaktık, sosyal iletişim yoktu, neye göre kendimizi başarılı sayabiliriz ki?” şeklinde ifade etmiştir. “K12:Pandemide boş boş oturdum, can sıkıntısından patladım. Film izledim, arkadaşlarla konuştum ama aynı tadı vermiyordu telefonda konuşmak. Normalde gülersin, dedikodu yaparsın, diziler, oyuncular hakkında konuşursun. İlk başta herşey çok güzeldi sonra bayıyor ondan da sıkılıyorsun. Dışarı çıkamıyorsun, evde sürekli annene yardım et, film izle, müzik dinle. Ne bilim ya, baya sıkıcıydı hocam o dönem” şeklinde ifade edilirken, benzer cevaplar K15, K11, K9, K2, K20, K23, K25, K18, K28 tarafından da verilmiştir.

Güç ihtiyacının karşılanma düzeyi ile ilgili kategoriye, 29 katılımcıdan 14 katılımcı yeterli, 4 katılımcı orta, 11 katılımcı ise yetersiz düzeyde karşılandığına dair cevaplar vermiştir. Güç ihtiyacının daha üst düzeyde karşılanma durumuna uygun alternatiflerin bulunduğu kategoriye verilen cevaplara bakıldığında koçluk, destek, okul ve etüt merkezlerinin açık olması cevaplarının daha fazla kodlandığı görülmektedir. Örneğin “K17:Bu dönemde koçluk yapılıyorsa, özellikle hocalarımız tarafından çok iyi olurdu. Sınavlarımız vardı. Kafamız karıştı. Bu dönemde motivasyon açısından bize yardımcı olunabilirdi. Şuan

siz benimle konuşuyorsunuz. Bana daha önce sorulmayan sorular soruyorsunuz. Benimle konuşmanız bile iyi hissettirdi. Keşke, o dönemde yardımcı olan, moral veren, ya da yönlendiren birileri olsaydı” şeklinde ifade ederken, “K13: Pandemi ilk başladığında önce hiç kimse çok takmadı sonra okullar kapandı, ilk başta çok mutlu oldu bence öğrenciler, okul yok diye. Bir süre sonra okulların açılmayacağını anlayınca ve yasaklar gelince bence herkes stres oldu. Bu dönemde okul yok, uzaktan ders de yoktu ilk başta. Etütler kapandı, herkes böyle devam edecek galiba korkusunu yaşadı ya, işte o zaman birileri yardımcı olabilirdi. Bu konuda aile bir şey yapamaz, eğitimci değiller en sonunda. Ben hocalarımın ve rehberlik servisinden beklerdim en azından. Şimdi pişmanım mesela” şeklinde cevap verirken K11, K22, K18, K26’da bu soruya benzer yanıtlar vermiştir. Bu cevaplardan farklı olarak okulların ya da etüt merkezlerinin, spor salonlarının açık olması gerektiğini ifade eden katılımcılar da olmuştur. “K3: Keşke okul açık olsaydı, arkadaşlarımızı görebilseniz. Çünkü onların yanında ananız başarılı olup olmadığımızı, mesela bir şeyde iyisin ancak onlar seni överse iyi hissedersin. Bu nedenle okullar açık olsaydı” şeklinde cevaplarırken K12, K8, K14, K11, K9, K6, K3, K2, K19, K20, K21, K22, K29’da okulun varlığı ile ilgili cevaplar vermiştir. Evde kalınan dönemden memnun olan katılımcılar da olmuştur. “K10: Evdeydik, okul yoktu, bence gayet güzeldi. Sabah kalkmak zorunda değilsin, bilgisayar sınırsız oyna, yemeğin önüne gelsin, daha ne isteyeyim Allah’tan” şeklinde cevap verirken, bu cevaba yakın olarak K25, K27’de bağlantılı yanıtlar vermiştir. Ayrıca bu dönemde aile baskısını, güç ihtiyacının önünde bir engel olarak tanımlayan katılımcılar da olmuştur.

4.5.2. Eğlence İhtiyacı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencileriyle temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen üçüncü tema *Eğlence İhtiyacı* olmuştur. Bu temaya ilişkin “Pandemi öncesi eğlence”, “Pandemi dönemi eğlence”, “Alternatifler” olmak üzere alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriye ait olarak, katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuştur. Bunlara ilişkin genel görünüm tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 30.Eğlence İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans Tablosu

Tema	Alt Kategori	Kod	Frekans
Eğlence İhtiyacı	Pandemi Öncesi Eğlence	Arkadaşlarla görüşme	18
		Dışarıda vakit geçirme	13
		Film/Bilgisayar/Sosyalmedya	10
		Spor	6
		Aileyle vakit geçirme	4
	Pandemi Dönemi Eğlence	Sosyal medya	10
		Çevrimiçi oyunlar	10
		Arkadaşlarla konuşma	12
		Aileyle vakit geçirme	4
		Film/dizi/müzik	5
		Sıkıcı geçti	4
	Alternatifler	Yasakların kalkması	8
		Okul ve merkezlerin açılması	12
		Arkadaşlarla görüşmeimkanı	11
	Aileyle kaliteli vakit geçirme	5	

Eğlence ihtiyacı teması altında verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların verdikleri cevaplar; “pandemi öncesi eğlence”, “pandemi dönemi eğlence”, “eğlence ihtiyacının daha iyi karşılanması için oluşturulabilecek alternatifler” şeklinde üç kategoriden oluşmaktadır. Katılımcıların görüşleri, tekrarlanma sıklığına göre kodlar şeklinde belirtilmiştir. Pandemi dönemi öncesi eğlence kategorisinde, alışveriş merkezleri, kafe gibi mekanlar gittiğini orada arkadaşlarla vakit geçirdiğini belirten katılımcılarla birlikte, dışarıda vakit geçirdiğini ifade eden ya da film izleme, bilgisayar oyunları ve sosyal medya ile

uğraştığını belirten katılımcıların görüşleri yer almaktadır. Ayrıca pandemi öncesi spor yapan, arkadaşlarıyla futbol oynayan kaatılımcılarda bulunmaktadır. Belirlenen kodlara göre verilen cevaplara bakıldığında örneğin “K8:Arkadaşlarla takılırdık, futbol oynardık, sohbet ederdik” şeklinde cevap verirken 29 katılımcıdan 18 tanesi eğlence için arkadaşlarla dışarıda vakit geçirme, sohbet etme temasını kullanmıştır. “K1:Ailemle vakit geçirirdim, film filan izlerdik gerçi pandemide de aynısını yaptık ama önceden alışveriş merkezleri, kafeye filan gidiyorduk arkadaşlarla. Şimdi her yer yasak.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcılardan K26, K21, K19’da pandemi öncesi eğlence kategorisinde aile kodunu kullanmıştır. Katılımcılardan “K10:Kedimle oynardım, bilgisayar oyunları, sosyal medyada takılırdım.” şeklinde cevap verirken benzer şekilde K13’de sosyal medya ve başkalarından bağımsız şekilde eğlence unsuruna yer vermiştir. Ayrıca “K15:Maç yapardım, arkadaşlarla sahaya giderdik, futbol oynardık.” şeklinde cevap verirken, benzer şekilde K14, K8, K25, K22, K19’da spor yapma ile ilgili cevaplar vermiştir.

Pandemi dönemi eğlence kategorisinde ise, film/dizi izleme, aile ile vakit geçirme, sosyal medya/ bilgisayar oyunları, arkadaşlarla görüntülü konuşma, sıkıcı hayat kodlarına uygun cevaplar verilirken örneğin “K6: Film izledim, komik videolar var youtube’da. Onları izledim, arkadaşlarla konuştuk, güldük biraz, onlein oyun oynadım” şeklinde cevap vermiştir. Benzer şekilde K17, K16, K9, K5, K13, K27, K21, K23’de sosyal medya ve bilgisayar oyunları ile ilgili cevaplar vermiştir. Ayrıca “K8:Aile ile vakit geçirdim, film izledik, dizi yaptık kendimize” şeklinde cevap verirken K1, K19, K24’de benzer şekilde aileyle vakit geçirme temalı cevaplar vermiştir. Bu dönemin sıkıcı geçtiğini ifade eden katılımcılar da olmuştur. “K14:Hiçbir şey yapamadım, boş oturdum. Eğlenecek ne vardı ki? Okul kapalı, arkadaş yok, herşey kısıtlı.” şeklinde cevap verirken, K13, K27, K25’de bu ifadeye yakın cevaplarını vermişlerdir.

Eğlence ihtiyacının daha üst düzeyde karşılanma durumuna uygun alternatiflerin bulunduğu kategoriye verilen cevaplara bakıldığında haftasonu yasağının kaldırılması, arkadaşlarla yüz yüze görüşme imkanı, okul, spor salonları ve alışveriş merkezlerinin açık olması cevaplarının daha fazla kodlandığı görülmektedir. Ayrıca pandemi dönemindeki hayatından memnun olduğunu ifade eden cevaplara da rastlanmıştır. K9:Dışarı çıkma izni daha fazla olabilirdi, ya da haftasonu tamamen serbest olabilirdi.” şeklinde cevap verirken, K2, K1,K9, K14, K7, K21, K22’de benzer temalı cevaplar vermiştir. Ayrıca “K3:Okul açık olsaydı, en azından o dönemde bir gün bile açık olsa bize yeterdi, en azından arkadaşlarımızı görürdük, biraz gırgır, şamata yapardık.” cevabını verirken, bu soruya katılımcıların çoğu

okulların açık olması temasını kullanmıştır. Benzer şekilde spor salonları ve alışveriş merkezlerinin açık olması gerektiğini ifade eden katılımcılar da olmuştur. “K18: *Sadece arkadaşlarımı görsem, çimlerin üstünde oturup çekirdek çitlesek, saçma sapan şeylere gülsek, bu bile yeter de artardı bize. Evde çok bunaldık. Uzun süre dışarı çıkamadık. Sonradan izin hakkı verdiler ama bence çok geçti bizim için.*” şeklinde cevaplarırken 29 katılımcıdan birçoğu arkadaşlarla vakit geçirme ile ilgili benzer cevaplar vermiştir. “K25: *Aileyle evde kaldık, daha güzel geçebilirdi. Daha eğlenceli şeyler yapabiliydik.*” şeklinde cevap verirken K9, K5, K13, K19’ da benzer şekilde aileyle vakit geçirme temasında ifade kullanmışlardır. “K1: *Bence herşey güzeldi, gayet de eğlenceli geçti, aileyle eğlenceli vakit geçirdik, film izledik, güldük, eğlendik, arkadaşlarımla da konuştum telefonda. Bazıları bizim sitede. Site içinde birbirimize gidip geldik.*” cevabını vermiştir.

4.5.3. Özgürlük İhtiyacı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencileriyle temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen dördüncü tema *Özgürlük İhtiyacı* olmuştur. Bu temaya ilişkin “Kısıtlılıklar”, “Kısıtlılık olmadan yapılanlar”, “Alternatifler” olmak üzere alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriye ait olarak, katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuştur. Bunlara ilişkin genel görünüm tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 31. Özgürlük İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans

Tema	Alt Kategori	Kod	Frekans
Özgürlük İhtiyacı	Kısıtlamalar	Aile ile yaşam	6
		Kalabalık yaşam	4
		Kişisel alanın azlığı	5
		Pandemi önlemleri	15
		Okulların kapalı olması	8
		Arkadaşlarla görüşmek	10
		Spor	2

	Kısıtlama olmadı	2
Kısıtlama Olmadan Yapılanlar	Kişisel gelişim	13
	Bilgisayar oyunları	7
	Sosyal medya	6
	Film/dizi izleme	4
Alternatifler	Aile müdahalesi azalması	8
	İnternete erişim	2
	Okulların açılması	8
	Arkadaşlarla görüşme	9

Özgürlük ihtiyacı teması altında verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların verdikleri cevaplar; “Pandemi döneminde kısıtlılıklar”, “Pandemi dönemi kısıtlılık olmadan yapılanlar”, “Özgürlük ihtiyacının daha iyi karşılanması için oluşturulabilecek alternatifler” şeklinde üç kategoriden oluşmaktadır. Katılımcıların görüşleri, tekrarlanma sıklığına göre kodlar şeklinde belirtilmiştir. Pandemi döneminde kısıtlılıklar kategorisinde, bu dönemde aileyle yaşam, kalabalık ailelerde yaşam, kişisel alanların az olması, pandemiyle birlikte alınan önlemlerin sonuçları, okulların kapalı olması, arkadaşlarla yüzyüze vakit geçiremememe, kısıtlama olmadı kodlu cevaplar vermişlerdir. Bu konuda “K1:Bu dönemde çok kitap okudum, kitap okumamın kişisel gelişimime katkısı oldu bence, bu dönemde ancak bu yapı”K17: Aileyle yaşamak başlı başına bir kısıtlamaydı, telefon, izlediklerin, odayı kardeşinle paylaşmak hepsi ayrı bir kısıtlama. Deli oldum bu dönemde. Evde sürekli kaç kişi birlikte, dışarı çıkamıyorsun, birşey yapamıyorsun” şeklinde cevaplar, K13, K7, K5, K4, K2, K3, K27, K28 benzer şekilde aileyle ilgili kısıtlama yaşadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca katılımcılardan pandeminin kendisinden kaynaklı kısıtlama yaşadıklarını ifade eden öğrenciler de olmuştur. “K29:Arkadaşlarla olamamak, dışarı çıkamamak, okula gidememek en büyük özgürlük kısıtlanmasıydı bence” şeklinde ifade ederken katılımcıların çoğu benzer cevabı vermiştir. Herhangi bir kısıtlama yaşamadığını ifade eden 2 katılımcı olmuştur.

Pandemi döneminde kısıtlama olmadan yapılanlar kategorisinde ise maç izleme, kişisel gelişime destek veren etkinliklerle uğraşma, bilgisayar oyunları, sosyal medya, dizi ya da film izleme kodlarının kullanıldığı cevaplar vermişlerdir. “K15:Maç izledim, futbol oynayamadım evdeki şartlardan dolayı bende maç izledim, eski maçları izlemek de keyifliydi” şeklinde cevap verirken K14, K12, K19’ da aynı şekilde sporla ilgili aktiviteler yaptıklarından bahsetmişlerdir. “K17:Kitap okudum, test çözdüm, sosyal medyada vakit geçirdim.” şeklinde cevap verirken çoğu katılımcı bu dönemde kitap okuduklarını, dizi veya film izlediklerini, müzik dinleme, resim çizme, yabancı dil ile uğraşma gibi faaliyetlerde bulunabildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 2 kişi bu dönemde aileleriyle birlikte korona geçirdiklerini ifade etmiştir. Bu nedenle özgürlüklerinin en yüksek düzeyde kısıtlandığı bir dönemi tecrübe ettiklerini belirtmişlerdir. 2 katılımcı ise bu dönemde herhangi bir kısıtlama yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Özgürlük ihtiyacının daha üst düzeyde karşılanma durumuna uygun alternatiflerin bulunduğu kategoriye verilen cevaplara bakıldığında okula gitmeme yasağının kaldırılması, aile müdahalesinin azalması, internete erişim imkanının artması cevaplarının daha fazla kodlandığı görülmektedir. Örneğin “K13:Ailem karışmasaydı, okula gidebilseydim, pandemi olmasaydı” şeklinde cevap verirken, katılımcılardan 2 kişi haricinde benzer yanıtlar verilmiştir. Ayrıca katılımcılardan internete yeterli düzeyde erişim sağlayamadığı için kısıtlama hissettiğini belirten cevaplar verenler de olmuştur.

4.5.4. Sevme ve Ait Olma İhtiyacı

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencileriyle temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen ikinci tema *Sevme ve Ait Olma İhtiyacı* olmuştur. Bu temaya ilişkin “Elde edilen başarı”, “İhtiyacın karşılanma düzeyi”, “Alternatifler” olmak üzere alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriye ait olarak, katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuştur. Bunlara ilişkin genel görünüm tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 32. Sevme ve Ait Olma İhtiyacı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans

Tema	Alt Kategori	Kod	Frekans
Sevme ve Ait Olma İhtiyacı	İletişim/Destek	Aile	15
		Arkadaşlar	11
		Sosyal medya	4
		Oyun grupları	4
		Öğretmenler	4
	Düzy	Yeterli düzey	12
		Orta düzey	17
		Yetersiz	-
	Alternatifler	Yalnızlık	5
		Koçluk	5
		Sohbet etme	4
		Kaliteli vakit	4
		Okulların açılması	11
		Arkadaşlarla vakit geçirme	9
	Memnuniyet	2	

Sevme ve ait olma ihtiyacı teması altında verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların verdikleri cevaplar; “pandemi döneminde en çok iletişim kurulan ve destek veren kişi”, “sevme ve ait olma ihtiyacının karşılanma düzeyi”, “sevme ve ait olma ihtiyacının daha iyi karşılanması için oluşturulabilecek alternatifler” şeklinde üç kategoriden oluşmaktadır. Katılımcıların görüşleri, tekrarlanma sıklığına göre kodlar şeklinde belirtilmiştir. Pandemi döneminde en çok iletişim halinde olan ve destek veren kişi kategorisinde; katılımcılar; aile, arkadaş, öğretmen, sosyal medya ve oyun grupları ile iletişim halinde olduklarını belirtirken aynı zamanda destek konusunda da benzer cevaplar verilmiştir. Bu konuda “K4:Bu dönemde en çok ailemizi gördük. Arkadaşlarımızdan uzaktık. Telefonda görüntülü konuştuk” şeklinde cevaplamıştır. Bu cevaptan farklı şekilde öğretmenlerle iletişim halinde olduklarını ifade eden katılımcılar da olmuştur. “K22:Hocalarımla sürekli irtibatta idik. Uzaktan eğitim şeklinde ders anlattılar, sorularımızı çözdüler.” şeklinde cevap verirken, benzer şekilde K28, K11, K6’de bu cevaba yakın şekilde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca K29, K7, K5, K4 sosyal medyada tanıştıkları kişileri, en fazla iletişim halinde oldukları kişiler olarak belirtmişlerdir.

Katılımcılar pandemi döneminde en çok destek gördükleri kişiler konusunda da benzer cevaplar vermişlerdir. “K5 :Bu dönemde mecbur aileyle vakit geçirmek zorundaydık. Aileyle daha fazla konuştuk. Normalde babamı çok göremiyorum. İşi çok yoğun ama pandemide evdeydi. Özellikle babamla bağım daha da arttı. Normalde onun çok baskıcı olduğunu düşünürdüm. Bu dönemde ise evet yine sinirliydi işlerinden dolayı çünkü baya bir zarar etti bence ama benim derslerle çok ilgilendi. Bana baya takipte filan yardımcı oldu. Youtube ’dan konu anlatan hocalar bulduk. Birlikte ders çalıştık diyebilirim. Bu çok iyi geldi bana.” şeklinde süreci anlatmıştır. 4 katılımcı bu soruya sosyal medyadaki arkadaş ve bilgisayar oyunlarındaki gruplar şeklinde cevaplamıştır. “K19:Bu dönemde kanser derneğine katıldım, yaptıkları çalışmalarda onlara destek oldum” cevabını vermiştir.

Sevme ve ait olma ihtiyacının daha üst düzeyde karşılanma durumuna uygun alternatiflerin bulunduğu kategoriye verilen cevaplara bakıldığında, yalnızlık duygusunun fazla yaşandığına dair şikayetler olmuştur. Ayrıca daha fazla sohbet ortamı oluşturulabileceği, aileyle daha kaliteli etkinlikler, okulların açılması, arkadaşlarla vakit geçirme, hayattan memnuniyet cevaplarının daha fazla kodlandığı görülmektedir. Örneğin “K18:Çok fazla yalnız kaldık, okuldan uzaktık en önemlisi arkadaşlardan uzaktık, görüntülü konuşma, normal konuşmanın yerini almıyor. Okul açıkken saçma sapan şeylere gülüyorsun, herşeyini paylaşıyorsun, dertlerini anlatıyorsun. Telefonda belli bir yere kadar oluyor” şeklinde ifade

etmiştir. Bu soruya katılımcıların büyük çoğunluğu benzer cevap vermiştir. “K25:Ailemler odalara kapanıp, birbirimizden kaçmasaydık, film filan izleseydik, birlikte birşeyler yapsaydık, daha güzel geçebilirdi” şeklinde cevaplayan katılımcılar da olmuştur. “K20: Bence ekstra birşeye gerek yoktu, zaten aileyle olmak en iyi şeydi. Ailem o dönemde sürekli moral verdi, sınav zamanıydı, sınavlarımız iptal oldu ama ailem hep destekledi, bu nedenle bence o dönemde aldığım sevgi yeterliydi” şeklinde cevap verirken, K28, K21, K10, K8 benzer cevaplar vermiştir. Ayrıca “K17:Koçluk yapılabilirdi bize, destek motive olunabilirdi, bize bu dönemde neler yapmamız gerektiği, bu dönemi nasıl kullanmamız gerektiği anlatılabilirdi.” şeklinde ifade ederken 4 katılımcı benzer şekilde koçluk yapılması ile ilgili cevaplar vermiştir.

4.6. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerine Ait Görüşleri Nelerdir?

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin kaygı düzeylerine ilişkin görüşleri, içerik analizinden elde edilen bilgiler doğrultusunda tek tema altında toplanmıştır. Bu temaya ilişkin “Kaygı miktarı”, “Kaygılandırıran durumlar”, “Olumlu etki” olmak üzere alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriye ait olarak, katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuştur. Bunlara ilişkin genel görünüm tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 33. Kaygı Temasına Ait Alt Kategoriler, Kodlar ve Frekans Tablosu

Tema	Alt Kategori	Kod	Frekans
Kaygı	Kaygı Miktarı	0-10 arası	1 kişi 10 puan
			1 kişi 9 puan
			3 kişi 8 puan
			11 kişi 7 puan
			8 kişi 6 puan
			3 kişi 5 puan
			1 kişi 3 puan
			1 kişi 2 puan
	Kaygılandırıcı	Hastalık kapma	11
	Durumlar	Aileye dair korku	10
		Kaybetme korkusu	8
		Pandemi devam edecek mi?	8
		Kaygılanmadım	2
	Olumlu Etki	Sınavlar	4
		Eğlenceli aktiviteler	12
Sosyal medya		14	
Bilgisayar oyunları		7	
Arkadaşlarla görüşme		11	
	Aileyle vakit geçirme	4	

Kaygı miktarı kategorisinde katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda belirli puanlar elde edilmiştir. Katılımcılardan 11 katılımcı 7 puan, 8 katılımcı 6 puan, 3 katılımcı 8 puan, 3 katılımcı 5 puan, 1 katılımcı 3 puan, 1 katılımcı 2 puan, 1 katılımcı 10 puan, 1 katılımcı 9 puan vermiştir.

Kaygılandırıcı durumlar kategorisinde ise katılımcıların çoğu hastalık kapma, aileden birinin hastalık kapması, aileden birine zarar gelmesi, kaybetme korkusu, “*pandemi hep devam edecek mi?*”temalı cevaplar verirken, 4 katılımcı ise sınavlar ile ilgili kaygı yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca “*K8:Ailem kurallara uydu, evde de dikkat ettim, sınavlarıma da çalıştım, evde vakit güzel geçti, zaten bir şekilde sona erecek bu pandemi dedim. O nedenle çok kaygı yaşamadım.*” şeklinde cevap verirken, benzer şekilde “*K11:Dışarı çıkmadık ki hastalık kapalım, hastalık kapma ya da başka bir kaygım olmadı.*” şeklinde pandemi döneminde kaygı yaşamadığını belirtmiştir.

Kaygı miktarını azaltmada olumlu etki oluşturan etmenlerle ilgili kategori için oluşturulan kodlar genelde eğlence faktörüyle bağlantılı olmuştur. Katılımcıların çoğu sosyal medya, arkadaşlarla görüntülü konuşma, aileyle vakit geçirme, bilgisayar oyunları, kitap okuma, film izleme temalı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılardan bazıları, spor ve beceri gelişimine katkıda bulunacak etkinlikler yaptıklarını da belirtmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA ve YORUM

5.1. Nicel Araştırmayla İlgili Tartışma

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve kaygı düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, ölçekler üzerinden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Elde edilen analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular, araştırmanın amacı ve literatür göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

5.1.1. Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması

Araştırmada, Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının, demografik değişkenlere yönelik yapılan analiz sonucunda, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark görülmemiştir. Aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında, kız öğrencilerin daha düşük ortalama puana sahip olduklarından hareketle, kız öğrencilerin özgürlük ihtiyacının daha az karşılandığı düşünülebilir. Araştırmanın sonucunu destekler nitelikte, Covid-19 tedbirleri kapsamında evde kalan beden eğitimi öğrencilerinin, temel psikolojik ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla Baba Kaya, Pehlivan ve Tiryaki (2020) tarafından yapılan araştırmada, cinsiyet değişkeninin etkisi bakımından benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Kaya ve Sarı (2016) tarafından yapılan araştırmada da ergenlerin temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyinde, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Alanyazında araştırma sonucundan farklı araştırmalar da mevcuttur. Gündoğdu ve Yavuzer (2012) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında cinsiyet değişkeni anlamlı bulunmuştur. Benzer bir sonuç olarak Kuzgun'un (1984) araştırmasında, kız öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma durumu, erkek öğrencilere göre daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmanın cinsiyet değişkeni ile ilgili, kız öğrencilerin daha az özgürlük ihtiyacının karşılandığına dair elde edilen bulgu, öğrencilerin kendilerini daha fazla kısıtlanmış hissetmeleri ile ilgili ya da cinsiyet rolüne biçilmiş değerlerle ilgili olabileceği düşünülmektedir. "Covid-19 pandemi döneminde öğrenci olmak" konulu Özdemir ve

Sever(2020) tarafından yürütülen fotoses çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir.Kardeş sayısı değişkeni açısından, lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyi ortalamaları hem ölçek bütünü, hem de alt boyutlar açısından anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyi, devam etmekte oldukları okul değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmemektedir. Ölçek genelinde ve güç ihtiyacı ve sevmeye ve ait olma alt boyutlarında devlet okullarına devam etmekte olan öğrencilerin daha yüksek puana sahip oldukları gözlenmektedir. Pandemi döneminde yapılan araştırmalar daha çok yurt dışında yapılmıştır. Araştırmalar incelendiğinde, devlet okulu ya da özel okul şeklinde bir sınıflandırmanın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle çıkan sonuç, genel şekilde değerlendirildiğinde, pandemi döneminde öğrencilerin sevmeye ve ait olma ihtiyacının diğer ihtiyaçlardan daha fazla karşılandığına dair bir bulgu elde edilmiştir. Pandemi döneminde yapılan araştırma sonuçlarında da benzer bulgulara ulaşılmıştır (Guessoum vd., 2020; Keles vd., 2020). Bu dönem içerisinde öğrenciler, okulların kapatılması ve açık hava etkinliklerinin kısıtlanması nedeniyle ciddi bir rutin değişikliği yaşamışlardır. Bu durumun sonucu olarak çoğu kişi, aile üyeleri ile daha fazla zaman geçirmek durumunda kalmıştır. Ayrıca sosyal medyada geçirilen vakit sayesinde, belirgin bir yalnızlık durumu yaşanılmamıştır.Araştırma bulgularından hareketle, aile üyeleriyle geçirilen vakit, arkadaşlarla telefonda konuşma ve sosyal medyadaki iletişim sebebiyle, sevgi ve ait olma ihtiyacının daha belirgin karşılandığı düşünülmektedir. Sevmeye ve ait olma ihtiyacının pandemi döneminde daha fazla karşılandığına dair elde edilen bulgulardan hareketle, bu durumun içinde bulunulan kültürle de ilgisi olabileceği düşünülmektedir. Erich From'un ihtiyaç kuramında da belirttiği gibi bireylerin içinde yaşadıkları kültür ve sistemin bir ürünü olmalarından dolayı ihtiyaçlarının da bu kültüre göre şekillenmiş olabileceği düşünülebilir (Çelikkaleli vd., 2005).Araştırma sonucundan farklı şekilde, pandemi dönemi boyunca sınıf arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle temas eksikliği yaşayan ve durumun neticesinde sevmeye ve ait olma ihtiyacını yeterli düzeyde karşılayamayan, yetersiz bilgiye sahip olduğu için ne yapacağını bilemeyen, can sıkıntısı ile mücadele eden, enfeksiyon kapma korkusu yaşayan, ailedeki gelir dengesindeki düzensizlik nedeniyle bu sürecin içinde ezilen gençler de olmuştur (Brooks vd., 2020).

Lee'nin (2020) bulgularına göre; ergenlerin pandemi döneminde daha fazla başa çıkma mekanizmasını kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Başa çıkma mekanizmasının anlam olarak içeriğine bakıldığında, güç ihtiyacı ile benzer anlamlara sahip olduğu görülmektedir (Folkman ve Lazarus, 1980). Bu nedenle elde edilen bulgunun, araştırma sonucuyla paralellik

gösterdiği düşülmektedir. Bununla birlikte, “Eğlence İhtiyacı” ve “Özgürlük İhtiyacı” açısından bakıldığında özel okul öğrencilerinin, bu ihtiyaçlarının daha yüksek düzeyde karşılandığı ifade edilebilir. Bu durumun maddi düzey ve imkânlarla erişimle ilgili olduğu düşünülmektedir.

Lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyi, devam etmekte oldukları okul türü değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Ölçek geneli puanlara bakıldığında, okul türü değişkenine göre güç ihtiyacı en fazla karşılanan alt boyut olarak hesaplanırken, özgürlük ihtiyacı en az karşılanan boyut olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçek geneli toplam puana bakıldığında, temel psikolojik ihtiyaçların en fazla karşılandığı grup “Meslek Lisesi” iken, en az karşılandığı grup ise “Diğer” şeklinde tanımlanan “Sosyal Bilimler Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi” grubudur. Güç ihtiyacı en fazla karşılanan grup, “Meslek Lisesi” iken, en az ise “Diğer” grubudur. Eğlence ihtiyacının karşılanma puanına bakıldığında “Fen Lisesi” en fazla puana sahip grup olarak dikkat çekmektedir. Pandemi döneminde fen lisesi öğrencilerinin eğlence ihtiyaçlarını diğer gruplara görece daha fazla karşıladıkları düşünülebilir. Eğlence ihtiyacını en az karşılayan grup ise “Anadolu Lisesi” grubudur. Özgürlük ihtiyacını en fazla karşılayan grup “Meslek Lisesi iken; en az karşılayan “Diğer” grubudur. Araştırmanın sonucuna yakın bir sonuç, Hamurcu (2011) tarafından elde edilmiştir. Hamurcu’nun çalışmasında, güç ihtiyacının öz belirleme kuramında karşılığı olan yetkinlik ihtiyacı puanı, genel lise öğrencilerinde yüksek çıkarken, elde edilen bulgu araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Araştırma sonucuna göre, özellikle meslek lisesi öğrencilerinde, güç ihtiyacının daha fazla karşılanmış olması, yapılan merkezi sınavlarda istenen başarıyı elde edemeyen ve meslek lisesi tercihi yapmak durumunda kalan öğrencilerin, bu dönemi diğer liselere göre daha verimli geçirmek istemesi şeklinde düşünülebilir. Bu durum pandemi döneminde eksikleri kapatma ya da telafi çabası olarak yorumlanabilir. Ayrıca meslek lisesi öğrencilerinin kişisel amaçlarına ulaşmada, daha yüksek motivasyona sahip olduğu ihtimaller arasında görülebilir. Eğlence ihtiyacı alt boyutunun, fen lisesi öğrencilerinde yüksek çıkması da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Liseye giriş sınavlarında yüksek bir puan elde eden fen lisesi öğrencilerinin bu dönemde kendilerini rahatlatmak ve dönem içinde yaşadıkları akademik stres ve baskıyı kontrol altına almak için eğlence içeren unsurlara yönelmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca ölçeğin uygulandığı tarihte 9. Sınıf olan ama pandemi döneminde 8. Sınıfa devam eden ve LGS’ye hazırlanma süreci içinde olan öğrencilerin, eksik konularda yeterli olma çabası da güç ihtiyacını karşılamaya yönelik bir çaba olarak adlandırılabilir.

Lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyi, öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Araştırmanın sonucu, Kaya'nın (2018) yaptığı araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Ölçek geneli toplam puana bakıldığında, temel psikolojik ihtiyaçları en fazla karşılanan grup "9.Sınıf" iken, en az karşılanan ise "11.Sınıf"tır. Alt boyutlara bakıldığında öğrenim görülen sınıf düzeyi, "Eğlence İhtiyacı" ve "Özgürlük İhtiyacı" alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermektedir. Pandemi döneminde en fazla eğlence ihtiyacını ve özgürlük ihtiyacını karşılayan grup "9.Sınıf" iken, en az karşılayan "11.Sınıf"tır. Aritmetik ortalama puanlarından yola çıkılarak, pandemi döneminde en az karşılanan ihtiyaç "Özgürlük İhtiyacı" olmuştur. Özgürlük ihtiyacı bakımından, araştırma sonucuyla paralellik gösteren bir sonuç Türkdoğan (2010) tarafından elde edilmiştir. Yapılan çalışmada benzer şekilde sadece özgürlük ihtiyacında sınıflar arası anlamlı farklılık saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin özgürlük ihtiyacı alt boyutu olarak, diğer alt boyutlara göre görece daha az karşılandığı görülmüştür.

Araştırmanın yapıldığı tarihte 9.sınıf olan, ama pandemi döneminde 8. Sınıfa devam eden öğrencilerin liselere giriş sınavına girecek olmasının verdiği stres ve pandemi döneminin verdiği belirsizlik duygusuyla baş etmek adına eğlence ihtiyacını karşılayacak etkinliklere daha fazla yönelim göstermiş olunabileceği düşünülmektedir. Pandemi döneminde yapılan araştırmalar incelendiğinde, özellikle Bruining ve diğerlerinin (2020) yaptığı çalışma dikkat çekmektedir. Araştırma sonucu olarak, okulların kapanmasının, akademik baskının ortadan kalkması ve rahat rutine dönüş olarak yorumlandığı ve sınav kaygısı konusunda rahatlama oluştuğuna dair bulgular elde edilmiştir. Bu bilgi araştırmadan elde edilen bulguyla örtüşmektedir. Zhang ve diğerlerinin (2020), yaptığı araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyi, aile aylık ortalama gelir düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Ölçek genelinde aile ortalama gelir düzeyi, "4501 TL – 6700 TL arası" orta düzey gelire sahip olan katılımcılar, ihtiyaçları en düşük düzeyde karşılanan grup olarak saptanmıştır. Buradan yola çıkılarak, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyleri ile aile ortalama gelir düzeyinin yüksekliği arasında doğru orantı kurmanın zorluğu ifade edilebilir. Daha düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocukları olan katılımcılar, hem ölçek genelinde hem de alt boyutlarda daha yüksek aritmetik ortalama puanlarına sahip bulunmuştur. Güç ihtiyacı alt boyutunda en düşük ortalama puana sahip grup, aylık ortalama geliri "4501 TL – 6700 TL arası" orta düzey gelire sahip olan aileler olarak gözükmektedir. Güç ihtiyacının karşılanması açısından bakıldığında, bu ihtiyacı en

yüksek düzeyde karşılayan grup, en düşük puana sahip gruptur. Gelir düzeyi arttıkça güç ihtiyacının karşılanma düzeyinin de düşüş göstermesi dikkat çekmektedir. Gelir düzeyi “6701 TL ve üstü” üst düzey gelire sahip ailelerde ise yeniden yükseliş eğilimine ilişkin bulgulara ulaşılmaktadır. Eğlence ihtiyacı, alt boyutunda en düşük ortalama puana sahip grup, ortalama geliri “4501TL– 6700TL arası” orta düzey gelire sahip olan grup, en yüksek puana sahip grup ise “2200 TL ve altı” düşük gelire sahip aileler olarak bulunmuştur. Özgürlük ihtiyacı, gruplar arası farkın en düşük olarak gözüktüğü alt boyuttur. Bu alt boyutta en yüksek puana sahip grup, geliri ortalama “2201 TL – 4500 TL arası” orta düzey geliri olan aileler iken, en düşük ortalamaya sahip grup “4501 TL – 6700 TL arası” benzer şekilde orta düzey gelire sahip olan gruptur. Sevme ve ait olma alt boyutunda en düşük ortalama puana sahip grup, aylık ortalama geliri “4501 TL – 6700 TL arası”orta düzey gelire sahip olan aileler olarak bulunmuştur. Sevme ve ait olma ihtiyacının karşılanması açısından elde edilen bulgulara bakıldığında, bu ihtiyacı en yüksek düzeyde karşılayan grup, “6701 TL ve üstü” üst düzey gelire sahip gruba mensup katılımcılardır. Gelir düzeyi arttıkça, sevme ve ait olma ihtiyacının karşılanma düzeyinin de düşüş göstermesi dikkat çekmektedir. Bulgular, sevme ve ait olma ihtiyacının karşılanma düzeyinin gelir düzeyi “6701 TL ve üstü”üst düzey gelire sahip ailelerde ise yeniden yükseliş eğilimine girdiğini ortaya koymaktadır. Sevme ve ait olma ihtiyacı alt boyutu ile ilgili elde edilen bulgular, bu konuda yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerin daha demokratik ebeveyn tutumuna sahip olması ve sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesi ile ilgili olumsuz ebeveyn tavrının azalması ile ilgili Uyanık Balat’ın (2007) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca sosyo- ekonomik düzey ile olumlu anne baba tutumu arasındaki olumlu ilişkinin ortaya konulduğu çalışma da bunu destekler niteliktedir (Cihangir ve Haktanır, 1999). Pandemi döneminde yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında, yoksul ailelerde yaşanan finansal krizlerden dolayı, çocuklara ve ergenlere yönelik şiddet konusunda artış olduğuna dair bulgular elde edilmiştir (Jiao vd.,2020; Petito vd., 2020; Solantus vd., 2020). Düşük gelirli hanelerde yaşayan ergenlerin pandemi dönemi boyunca ebeveynleriyle daha fazla çatışma yaşadıklarına ve arkadaşlarından daha az destek aldıklarına dair elde edilen bulgular araştırma sonucunu destekler niteliktedir (Ha, Rockey ve Ockey,2020). Araştırmanın sonucuna ters düşecek şekilde bulgular elde eden araştırmalara bakıldığında; Ashikkali, Carrol ve Johnson (2020), gelir düzeyi düşük ailelerde, çocukların ruh sağlığına verilen önemin arka planda kaldığına dair sonuçlar elde etmiştir. Ruh sağlığına verilen önem, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi ile yakından ilgilidir. Ayrıca Birleşmiş Milletler’in raporuna göre okulların kapatılmasının, ailelerin ekonomik

sıkıntılarıyla birleştğinde, çocukları ve ergenleri çocuk işçiliğine sevk ettiği ve olumsuz ruh sağlığına temel oluşturduğu belirtilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2020b).

Lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyi, anne eğitim düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. En yüksek eğitim durumu olan “Lisansüstü” düzey mezunu anneleri olan öğrencilerin en düşük puana sahip olmaları, psikolojik ihtiyaçların en alt düzeyde karşıladığının bir işareti olarak yorumlanabilir. Aynı şekilde, “Üniversite” mezunu annelerin çocuklarının da ikinci en düşük sıra ortalama puanına sahip grup olarak gözükmesi dikkat çekici bir bulgudur. Ölçek geneli dikkate alındığında, en yüksek sıra ortalamasının “Ortaokul” mezunu annelerin çocuklarına ait saptandığı görülmektedir. Güç İhtiyacı alt boyutu ile ilgili bulgular da benzerlik göstermektedir. Bu alt boyutta da, en düşük sıra ortalamalarına sahip gruplar sırasıyla “Lisansüstü” ve ikinci olarak da “Üniversite” mezunu anneleri olan öğrenciler olarak hesaplanmıştır. “Ortaokul” mezunu annelerin çocukları en yüksek düzeyde temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan grup olarak öne çıkmaktadır. Üniversite mezunu grup aleyhinedir ve üniversite mezunu annelerin çocuklarının güç ihtiyaçlarının daha düşük düzeyde karşılandığı düşünülebilir. Özgürlük ihtiyacı en fazla karşılanan lise öğrencileri, anne eğitim durumuna göre, anneleri ortaokul mezunu olan katılımcılardır; bununla birlikte, lisansüstü mezunu annelerin çocuklarının özgürlük ihtiyacına daha fazla yönelmeleri gerektiği düşünülebilir. Sevme ve ait olma alt boyutunda “Lisansüstü” mezunu annelerin çocuklarının en yüksek sıra ortalamasına sahip olmaları dikkat çekici bir bulgu olarak gözükmektedir. Bu boyutla ilgili olarak, lisansüstü eğitim almış annelerin, çocuklarının sevme ve ait olma ihtiyacına önem verdikleri ve bu yönde pozitif bir yaklaşımı sergiledikleri düşünülebilir. Bu alt boyutta en düşük puan, “Üniversite” mezunu annelerin çocuklarına aittir. Üniversite mezunu grup aleyhinedir ve üniversite mezunu annelerin çocuklarının sevme ve ait olma ihtiyaçlarının diğer tüm karşılaştırma gruplarından daha düşük düzeyde karşılandığı söylenebilir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, anne eğitim durumu değişkeni açısından elde edilen bulgu, Çalık, Kandemir, Kurt, Özbay ve Özer (2009) tarafından yapılan araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Çıkan sonuç ayrıca pandemi dönemi araştırmaları açısından değerlendirildiğinde, özellikle “Lisansüstü ve üniversite mezunu” annelerin çocuklarının temel psikolojik ihtiyaçlarının en düşük düzeyde karşılandığı dair elde edilen bulgu; “evde kal” çağrıları sonucunda işi eve getiren ya da esnek çalışma saatleri nedeniyle iş ve evi birlikte götürmeye çalışan annelerin stres altında ezilmesinden kaynaklı olup çocuklarıyla yeterli düzeyde vakit geçirememesi ile ilgili olabilir (Crescentini vd., 2020). 2010 yılında A/H1N1 grip virüsü nedeniyle okullar kısa süreli kapanmıştır. Bu

dönem içerisinde çocuklarıyla vakit geçiren, onlarla farklı beceriler geliştiren ev kadını annelerin çocuklarında birliktelik ve aidiyet seviyesi yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgu, araştırmanın “Ortaokul mezunu” annelerin çocuklarının, ölçek geneli ve alt boyutlar bakımından temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmış olması sonucuyla paralellik göstermektedir (Miller vd., 2010). Annenin eğitim seviyesine bakılmaksızın, kendini ebeveyn olma konusunda yetiştirmiş, doğru ebeveynlik yaklaşımı sergileyen bireylerin, çocuklarıyla bağlarını geliştirdiği ve onların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarına destek oldukları düşünülmektedir (Boat, Leslie ve Perrin, 2020).

Lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaç düzeyi, baba eğitim düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi açısından ortaokul, ilkokul ve lise mezunu babaların üniversite mezunu babalara nazaran daha iyi bir düzeye sahip oldukları, psikolojik ihtiyaçlarının daha yüksek düzeyde karşılandığı ifade edilebilir. Okur-yazar olmayan babaların çocuklarının, temel psikolojik ihtiyaçlarını en düşük seviyede karşılanan grup olması, fark kaynağı olarak gözükmektedir. Okuryazar olmak bu bağlamda, psikolojik ihtiyaçların karşılanması üzerinde anlamlı bir etki oluşturuyor gözükmektedir. Alt boyutlarla ilgili bulgular değerlendirildiğinde, “Özgürlük ihtiyacı” alt boyutu dışındaki her üç alt boyutta da gruplar arası anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Güç ihtiyacı alt boyutunda, en yüksek sıra ortalamasına sahip grup babaları “Lisansüstü” mezunu katılımcılar gözükmektedir. Güç ihtiyacının karşılanma düzeyine yönelik olarak, bu bulgulardan hareketle, lisansüstü mezunu babaların çocuklarının güç ihtiyacını karşılamada destek sundukları düşünülebilir. Bununla birlikte, ilkokul mezunu babaların çocuklarının üniversite mezunu babaların ortalama puanlarından daha yüksek sıra ortalamasına sahip olmaları, güç ihtiyacının karşılanmasının eğitim durumunun yükselmesi ile bir ilgisinin olmayacağını düşündürmektedir. Araştırma sonucu baba eğitimi değişkeni açısından incelendiğinde Hamurcu'nun (2011) araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından, anlamlı farklılıkların ortaya çıkmadığı saptanmıştır. Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi açısından, salgının bitme zamanına yönelik düşüncelerin anlamlı farklılık oluşturmadığı, anlamlı biçimde farklılaşmadığı, söylenebilir. Diğer bir deyişle, katılımcılar salgının bitme zamanına yönelik olarak benzer ve birbirine yakın düşüncelere sahiptirler.

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, yakın çevreden koronavirüs nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olup olmama değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunmaktadır. Tüm alt boyutlarda ve ölçek genelinde, yakın çevresinden koronavirüs nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını olmadığını beyan eden katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkılarak, hastaneden salgın hastalık/Covid-19 tedavisi gören bir yakına sahip olmanın temel psikolojik ihtiyaçlar düzeyini olumsuz etkileyici bir etki yapmış olabileceği düşünülebilir. Tüm alt boyutlarda da benzer bir durumdan söz edilebilir. Pandemi döneminde yapılan araştırma bulgusu da bu sonucu destekler niteliktedir, özellikle kadın katılımcılar için bu dönem içerisinde tedavi gören bir yakına sahip olmanın, olumsuz ruh sağlığını tetikleyen bir etkiye sahip olduğu düşünülebilir (Bourion B'ed'es vd., 2020).

Temel psikolojik ihtiyaçlar düzeylerine ilişkin olarak, koronavirüs nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleyip dinlememededeğişkeni açısından anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sevme ve ait olma alt boyutuna bakıldığında, Covid-19 tedavi süreci yaşantılarını dinlediklerini beyan eden katılımcıların daha yüksek aritmetik ortalama puana sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda, hastalık tedavi süreci yaşantılarını paylaşmak ve duygusal birliktelik ortamının, sevme ve ait olma ihtiyacının karşılanmasında pozitif güçlendirici bir sonuç doğurabileceği düşünülebilir. Araştırmadan elde edilen sonuç, Collins ve Feeney'in (2014) yaptığı çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir. Bireylerin zor zamanlarında onlara karşı gösterilen sosyal desteğin, psikolojik ihtiyaçları karşılamadaki rolü, sevgi ve ait olma ihtiyacının daha fazla karşılandığı bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Bu bulguya benzer bir sonuç olarak pandemi dönemi ve öncesi ile ilgili çalışmalarda mevcuttur (Adie, Duda ve Ntoumanis, 2008; Furrer, Kinderman, Marchand ve Skinner, 2008; Huebner, Tian ve Tian, 2016; Tian, Wang, Wu ve Zhou, 2019).

5.1.2. Covid-19 Pandemi Lise ğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması

Pandemi döneminde lise ğrencilerinin kaygı düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, benzer düzeylerde kaygı taşıdıkları ifade edilebilir. Araştırma sonucuna paralel, Cao ve diğerlerinin (2020) alışmasında da benzer bir veri elde edilmiştir. Yurt içinde ise; lgeen (2020) tarafından yürütülen araştırmada, araştırma sonucunun tersi yönde bir

sonuç bulunmuştur, kadınların durumluluk kaygı seviyesi erkeklere oranla daha yüksek olduğu, cinsiyetler arası anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkeni açısından, kaygı düzeyi ortalamaları anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Kaygının en fazla olduğu grup, kardeşi olmayan öğrenciler iken, en az olduğu grup ise; 6 ve daha fazla kardeş sahibi olan öğrencilerdir. Pandemi dönemi içerisinde kardeş sayısının fazla olması kaygıyı azaltmada bir etken olarak gözükmemektedir. Araştırma bulgularından farklı olarak, Bourion-B'ed'es ve diğerlerinin (2020) yaptığı çalışmada, evdeki kalabalık ortamın, birey sayısının fazla olmasının kaygıyı arttırdığı bulunmuştur. Pandemi dönemi boyunca devam ettikleri okul değişkeninin, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı düşünülebilir. Devlet veya özel okula gitmenin öğrencilerin kaygı düzeyine herhangi bir etkisi olmamıştır.

Lise öğrencilerinin kaygı düzeyi, devam etmekte oldukları okul türü değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Pandemi dönemi boyunca en az kaygı yaşayan grup “Anadolu Lisesi” öğrencileri iken, en fazla kaygı yaşayan grup “Fen Lisesi” öğrencilerinin olduğu gruptur. Ders başarısı göz önüne alındığında fen lisesi öğrencilerinin, bu dönem içerisinde eğitimin uzaktan verilmesi, sınavların ertelenmesi gibi konulardan kaygı yaşadıkları düşünülebilir. Araştırma sonucundan farklı olacak şekilde Bruining ve diğerlerinin (2020) yaptığı çalışmada ise, evde kalmanın öğrencilerin ruh sağlığına etkisi olduğu, modern yaşamın ve okul ve sınavlardan kaynaklı stres ortamından uzaklaşma neticesinde, öğrencilerin kaygı ve stres oranlarında düşüş olduğuna dair veriler elde edilmiştir. Özellikle Anadolu Lisesi öğrencilerinde akademik stresin azalması ile ilgili kaygı miktarında düşüş olmuş olabilir.

Lise öğrencilerinin kaygı düzeyi, öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmemektedir. Araştırma sonucundan farklı olacak şekilde yurtdışında yapılan, yaş düzeyleri ile kaygı arasındaki ilişkinin ölçüldüğü araştırma sonucuna göre kaygı düzeyinin yaşla birlikte değişmekte olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmadaki sınıf değişkeni yaş değişkenini de temsil ettiği düşünülürse, sınıf değişkeninin kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır (Athanasio, Miranda, Silva ve Oliveira, 2020; Xinyan vd., 2020).

Lise öğrencilerinin pandemi dönemindeki kaygı düzeyleri, aile aylık ortalama gelir düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Kaygı ortalama puanlarına bakıldığında, gelir düzeyi arttıkça, kaygı düzeyinde de göreceli bir yükseliş eğilimi

gözlenmektedir. 6701 TL ve üzeri gelire sahip ailelerde ise yeniden düşüş gözlenmektedir. En düşük kaygı düzeyine sahip grup, en düşük gelire sahip grup olarak görülmektedir. En düşük gelir düzeyine sahip grup olan 2200 TL ve altı gelire sahip ailelerin çocuklarının diğer grupların çocuklarından daha düşük kaygı düzeyine sahip olmaları dikkat çekmektedir. Araştırma sonucunun bölgesel bir sonuç olduğu düşünülmele beraber, Yeni Zellanda’da yapılan araştırma sonucu da bu bulguyu destekler niteliktedir (Every Palmer vd., 2020). Araştırma sonucundan farklı şekilde yurt dışı kaynakla çalışmalar mevcuttur. Hindistan’da yapılan araştırmada, ekonomik düzey seviyesi ve kaygı arasında ters orantılı bir ilişki tespit edilmiştir (Ranjan ve Saurabh, 2020). Özellikle karantina sırasında yoksul ailelerin yaşadığı yokluk, finans kaynaklarının azalması nedeniyle çocuklarda ve ergenlerde kaygının arttığına dair çalışma verileri mevcuttur (Browning vd., 2002; Jiao vd., 2020; Petito vd., 2020; Solantus vd., 2020).

Lise öğrencilerinin pandemi döneminde yaşadıkları kaygının düzeyi, anne eğitim düzeyi değişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. En yüksek eğitim durumu olan “Lisansüstü” düzey mezunu anneleri olan öğrencilerin en düşük puana sahip olmaları, kaygı düzeylerinin diğer gruplardan daha düşük olduğunu göstermektedir. Aynı biçimde, üniversite mezunu annelerin çocuklarının da en yüksek sıra ortalama puanına sahip grup olarak gözükmesi dikkat çekici bir bulgudur. Kaygı düzeyleri puanları dikkate alındığında, en kaygılı grup, anneleri üniversite mezunu olan katılımcılardır. Araştırma sonucuna benzer şekilde, Oosterhoff ve diğerlerinin (2020) yaptığı araştırma sonucunda elde edilen bulgu da anne eğitim seviyesi değişkenine göre kaygı seviyesinin farklılaştığını belirtmektedir.

Lise öğrencilerinin pandemi döneminde yaşadıkları kaygının düzeyi, baba eğitim düzeyideğişkeninden anlamlı biçimde etkilenmektedir. Üniversite mezunu babalar okuryazar olmayan babalara göre daha kaygılı gözükmektedir. İlkokul mezunu babalar ile lise ve üniversite mezunu babalar ortalama puanları arasında oluşan fark, ilkokul mezunu babalar lehinedir. Bu durumda, ilkokul mezunu babaların daha az kaygı taşıdıkları söylenebilir.

Pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyinin, salgının ne zaman sona ereceğine yönelik düşünceler değişkeni açısından anlamlı biçimde etkilendiği saptanmıştır. Salgının “6 ay ile 1 yıl arasında” bitmeyeceğini düşünen katılımcılar en az kaygı seviyesine sahipken, salgın “2 yıl içinde sonlanmaz” şeklinde düşünen katılımcılar ise en fazla kaygı düzeyine sahip grup olarak bulunmuştur. Buradan hareketle, yakın zamanda salgının bitmeyeceğine ilişkin, görece olumsuz ve kaygı yüklü düşünceler taşıyan katılımcıların en

yüksek kaygı düzeyini taşıdıkları gözlenmektedir. Süre uzadıkça, kaygı düzeylerinde bir yükseliş eğiliminin varlığını işaret eden bulgulara ulaşılmıştır. Çin’de Ocak ayında Covid-19 pandemisin ilanından sonra ve önce duyguların analizi ile ilgili yapılan araştırma sonucuna göre olumsuz duyguların artışta olduğu, olumlu duygularda ise düşüş yaşandığı ve bu durumun kaygıyı tetiklediğine dair araştırma sonucu verileri elde edilmiştir. Olumsuz duygulardaki artışın bireyleri umutsuzluğa sürdüğü düşünüldüğünde araştırmadan elde edilen bulgu ile bu sonucun uyduğu görülmektedir (Li, Wang, Xue, Zhao ve Zhu, 2020).

Pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeylerine ilişkin olarak, yakın çevreden koronavirüs nedeniyle hastanede tedavi gören bir yakını (aile bireyi, akraba veya arkadaş) olup olmama değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunmaktadır. Yakınlarından birinin veya birkaçının Covid-19 tedavisi görmüş olmasının kaygı düzeyi üzerinde etkisi olmuş olduğu bulgusuna göre bu durum bilgisine sahip olmanın, katılımcıların kaygı düzeylerine etki etmiş olabileceği düşünülebilir. Yakın zamanda Chen ve diğerleri tarafından (2020) ergenler ve çocukların kaygı ve depresyon düzeylerini ölçmek amacıyla yapılmış araştırmada, karantinada olan ve tedavi gören yakına sahip olan bireylerde depresyon, kaygı ve her ikisinin birden görüldüğü semptomlara rastlandığı bulgular elde edilmiştir (Chen vd., 2020). Ayrıca Fransa’da yapılan başka bir araştırma sonucunda da aile üyelerinden herhangi birinin enfekte olmasının kaygıyı arttırdığına dair sonuçlar elde edilmiştir (Tarquinio vd., 2020). Çölgeçen (2020) tarafından yurt içinde yapılan araştırma sonucuna göre ise, Covid-19 enfeksiyonu teşhisi konulan yakınların varlığına göre durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeylerine ilişkin olarak, koronavirüs nedeniyle tedavi görmüş bireylerin hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin yaşantılarını dinleyip dinlememe değişkeni açısından anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, hastalık tedavi süreci yaşantılarını dinlediğini beyan eden katılımcıların ortalama puanlarının biraz daha yüksek olarak bulunması, kaygı düzeylerinin dinlenen yaşantı ve deneyimlerle birlikte yükselme eğilimi taşıyacağını düşündürmektedir. Araştırma sonucuna benzer şekilde, Hollanda’da ergenlerin empatik düşünme ve kaygı düzeylerinin araştırıldığı araştırma sonucunda benzer bulgular elde edilmiştir (Crone, Green, Groep, Sweijen ve Zanolie, 2020).

5.1.3.Covid-19 Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanma Düzeyleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Tartışması

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyine ilişkin elde edilen bulgularla birlikte araştırılmak istenen nihai soru, temel ihtiyaçların karşılanma düzeyinin kaygı üzerindeki etkisinin olup olmadığıdır. Bu soruya yanıt verebilmek için, öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin, kaygı düzeyi ile olan ilişkisine bakıldığında, temel ihtiyaçların toplam puanda ve tüm alt boyutlarda kaygı düzeyi ile negatif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmektedir. Bu bulgu, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi yükseldikçe kaygı düzeyinin de azalma eğilimi göstereceğine işaret olarak yorumlanabilir.

Temel psikolojik ihtiyaçlar ve kaygı ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında, olumlu ruh sağlığını destekleyecek etmenlerin yoksunluğu özellikle ergenlerde kaygı düzeyinde artışa neden olmaktadır. Çocuklar ve ergenler savunmasız bir alt grup olarak kabul edilmekle birlikte pandemi senaryosunda bu durumun varlığı kritik bir sorun olarak görülmektedir. Araştırma sonucunu destekler nitelikte, Silman ve Sprang'ın (2013) ergenler üzerinde yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle ergenler üzerinde yapılan çalışmalarda, arkadaşlarıyla ve aile üyeleriyle çatışma yaşayan ergenlerin yüksek kaygı puanına sahip olduğu (Golberstein, Miller ve Wen, 2020; Ha, Ockey ve Rockey 2020;Kumar, Sharma ve Thakur, 2020; Schofield vd., 2013) görülmüştür. Pandemi öncesi araştırma sonuçlarına bakıldığında da temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmaması durumunda öğrencilerde kaygı, korku, endişe gibi negatif yönlü duyguların ortaya çıktığı bulunmuştur (Akkuş ve Durmaz, 2016; Deci, Ryan ve Williams, 1996; Gelir, 2009).

5.1.4.Covid-19Pandemi Döneminde Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanma Düzeylerinin Kaygı Düzeylerini YordamasınaYönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Tartışması

Temel psikolojik ihtiyaçların birlikte karşılanma düzeyinin kaygı seviyesini hangi düzeyde yordayacağına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, pandemi döneminde temel psikolojik ihtiyaç alt boyutları, öğrencilerin yaşadığı kaygı düzeyinin %29'unu açıkladığı görülmektedir. Bu dönem içerisinde öğrencilerin kaygı düzeyinin yüksek olması üzerinde en fazla etkisi olan özgürlük ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanmamış olması iken,

sırayla eğlence ihtiyacı, güç ihtiyacı, sevme ve ait olma ihtiyacı etkili olmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden güç ihtiyacı ve sevme ve ait olma alt boyutlarının, öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı ve yordayıcı bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir.

Araştırma bulguları kapsamında Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma ve kaygı düzeylerinin incelenme düzeyi hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında, Glasser'ın (2005) seçim kuramında bahsettiği temel ihtiyaçlardan sevgi ve ait olma ve güç ihtiyacının pandemi döneminde karşılanmasının, kaygıyı kontrol altına almada ve azaltmada anlamlı bir rolünün olduğu görülmektedir. Bu durumun tam tersine olacak şekilde puan sıralamasına göre başta özgürlük ihtiyacı ve eğlence ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanmamış olmasının olumsuz yönde etkisi olduğu görülmektedir.

Pandemi döneminde ihtiyaçların kaygı düzeyini yordamadaki rolünün farklılaşan boyutlarda görülmesi ve bu dönem içerisinde özellikle sevgi ve ait olma, güç ihtiyacının ön plana çıkması, özellikle Covid-19 tedbirleri kapsamında evde kalan lise öğrencilerinin, aile üyeleri ile beraber vakit geçirmek durumunda kalmasıyla ilgili olduğu ifade edilebilir. Aileyle uzun süre aynı evi paylaşma, paylaşımlarda ve ortak etkinliklerde artış, ortak vakit geçirme gibi konular aileye olan bağlılık ve sevgi hissini daha da geliştirmiş olabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde bu dönem içerisinde aileyle yaşanan tartışmaların artması, birlikte nitelikli vakit geçiremememe durumu gibi etkenlerden dolayı aileden uzaklaşma ve arkadaşlara olan yakınlığın artması şeklinde de yorumlanabilir. Bu dönem içerisinde arkadaşlar, önemli bir sosyal ve duygusal destek kaynağı olarak görev yapmış olabilir. Pandemi döneminin etkilerinin uzun süre daha devam edeceği düşünüldüğünde, özellikle ergenler için sevme ve ait olma ihtiyacının başarılı kimlik oluşması adına desteklenmesi gerekmektedir. Wubbolding (1988), başarılı kimlik gelişiminin, bireyde yeterli sevgi görme durumlarında ortaya çıktığını belirtir.

Bu dönemde ön plana çıkan diğer ihtiyaç, güç ihtiyacı olmakla birlikte, bu durum; okuldan uzak kalınan bu dönem içerisinde pandeminin getirdiği belirsizliğin öğrenciler tarafından kontrol altına alınma çabası olarak ifade edilebilir. Güç ihtiyacının tanımına bakıldığında; başarı motivasyonuna sahip olma, başkaları tarafından tanınma, bilinme, saygı görme, dikkatleri üzerine çekme, yaptığı işte iyi olma şeklinde yorumlanırken; (Kaner, 1993) pandemi döneminde güç ihtiyacı kendi kişisel amaçlarına ulaşmak ve yetkin olabilmek için

gösterilen çaba olarak açıklanabilir. Araştırmadan elde edilen bulguya dayanarak pandemi döneminde öğrencilerin yeterli düzeyde motivasyona sahip olduğu, yeterliliklerini arttırmak için gayrette buldukları düşünülebilir.

Pandemi döneminde temel psikolojik ihtiyaç alt boyutları, öğrencilerin yaşadığı kaygı düzeyinin %29'unu açıklamaktadır. Bu dönem içerisinde öğrencilerin kaygı düzeyinin yüksek olması üzerinde en fazla etkisi olan özgürlük ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanmamış olması iken, sırayla eğlence ihtiyacı, güç ihtiyacı, sevmeye ve ait olma ihtiyacı etkili olmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden güç ihtiyacı ve sevmeye ve ait olma alt boyutlarının, öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı ve yordayıcı bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir. Bu sonuçtan farklı şekilde özgürlük ihtiyacının yeterli şekilde karşılanmamış olması, kaygı seviyesinin yükselmesinde etkili bir değişken olduğu düşünülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında pandemi dönemi ve pandemiyle birlikte ortaya çıkan tedbir ve yasakların olduğu belirtilebilir. Araştırma sonucuna benzer bir sonuç Kiper'in (2016) üniversite öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanamsız ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin özgürlük ihtiyacının yeterince karşılanmamasının kaygı düzeylerini arttırdığına dair bulgular elde edilmiştir.

Yapılan çalışmalar kaygı uyandıran olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan çocuklar ve ergenlerin, eğlence ihtiyacının karşılanmasının, bu dönemde onların yaratıcı faaliyetlerde bulunmalarına teşvik edilmesinin olumlu etkisinin olduğu Dünya Sağlık Örgütü tarafından tavsiye edilmiştir (WHO, 2020a; WHO, 2020b). Medyanın eğlendiren gücünün aile kontrolünde olacak şekilde, ergenlerin eğlence ihtiyacını karşılamak için kullanılabileceğine dair yapılan çalışma sonucuna göre eğlencenin kaygıyı azaltmada etkisini ortaya koymuştur (Jiao vd., 2020). Sanat faaliyetlerinin de eğlence ihtiyacının alt boyutlarında değerlendirilebileceği düşünüldüğünde, Ebola salgını sırasında Liberya'da çocuklar ve ergenler için hazırlanan terapötik sanat eğitiminin başa çıkma becerileri, kaygıyı yönetme gibi konularda olumlu etkilerinin olması bu görüşü destekler nitelikte bir araştırma sonucudur (Ashikkali, Carroll ve Johnson, 2020). Ayrıca belirsizlik durumlarında kaygının kontrol altına alınmasında, güvenli aile ortamı, duygusal destek, aidiyet fikri, arkadaş desteği ve güçlü iletişimin koruyucu faktör olduğuna dair sonuçlar, araştırmadan elde edilen bulguları desteklemektedir (Bourion-B'ed'es vd., 2020; Oosterhoff vd., 2020; Schofield vd., 2013). Araştırmadan elde edilen bulguya paralel şekilde, sosyal desteğin psikolojik baskıyı azaltmada etkisinin olduğu araştırma sonuçlarıyla desteklenmiştir. Bu bulguyla birlikte, kaygı

bozukluğunun kişilerarası iletişim yokluğunda ortaya çıkmasına karşı sosyal destek koruyucu faktör konumundadır (Chen vd., 2020; Jin vd., 2014).

5.2. Nitel Araştırmaya İlişkin Tartışma

Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel ihtiyaçlarının karşılanması ve kaygı düzeylerinin incelenmesi konulu araştırmada gerçekleştirilen görüşmeler tümevarımsal içerik analizi ile incelenmiştir. Tartışma bölümü adı altında, yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular alanyazı ışığı altında belirtilmiştir.

Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasında güç ihtiyacı teması altında, kişisel gelişim, beceri gelişimi, dersler konusunda takviye, yabancı dil öğrenme, evde yapılabilecek sporların denemesi, sosyal medya ve bilgisayarda çevrimiçi oyunlarda vakit geçirme şeklinde sıralanırken, bu dönemi can sıkıntısı içinde geçirdiğini, hiçbir şey yapmadığını ifade eden katılımcılar da olmuştur. Güç ihtiyacının karşılanması, kişisel amaçlara ulaşmayı içeren gelişimsel bir süreci içinde barındırır. Başkaları tarafından tanınma, başarılı ve yetkin olma, kendine saygı, dikkatleri üzerinde toplama gibi (Glasser, 1984) amaçları içeren bu ihtiyacın pandemi döneminde karşılanma durumu hakkında, katılımcılar tarafından verilen görüşler doğrultusunda; 10 katılımcı olumsuz içerikli cevap verdiği görülmüştür. 19 katılımcı ise; bu dönem içerisinde bir etkinlikle uğraştığını, bu dönemi değerlendirmeye çalışmış olduğunu belirtmiştir. Pandeminin belirsizliği, okulların kapatılmış olması, sosyal iletişim kanallarının büyük oranda kesintiye uğramış olmasına karşın katılımcıların büyük çoğunluğu olumsuz gözükten durumlarla baş etmeye çalıştığı düşünülürse, bu ihtiyacın karşılandığı varsayılabilir. Bu sonuç hakkında dikkat çeken bir bulgu da 19 katılımcının büyük çoğunluğu, tanınırlık ve saygı görme ihtiyaçlarının karşılanması için sosyal medyayı kullandıklarını ve bu şekilde kendilerini daha iyi hissettiklerini ifade etmiş olduklarıdır.

Seçim teorisine göre güç ihtiyacı farklı şekilde karşılanabilmektedir. Latipun'a (2008) göre birey tehlikeli yollar aracılığı ile de bu ihtiyacı karşılamaya çalışır. Mesela akran zorbalığı davranışı sergileyebilir ya da tanınırlığının artması için tehlike oluşturabilecek, sistimal edilebilecek durumlarla karşılaşılabilir. Katılımcılardan bazıları çevrim içi bilgisayar oyunlarında elde ettikleri başarının özgüvenlerine katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Bu durum olumlu olmakla birlikte, olumsuz durumlara da neden olabilmektedir. Bu dönem içerisinde sınırsız internet kullanımı ve sosyal medyada vakit geçirme gibi durumlar katılımcıların güç ihtiyacına katkıda bulunabilir ama güç ihtiyacının olumlu şekilde

karşılanmasına hizmet etmeyebilir. Sosyal medya ve sınırsız internet kullanımı katılımcıların pandemiden dolayı gelişen can sıkıntısı, üzüntü, kaygı gibi durumlara karşı geliştirdiği bir yöntem de olabilir. Sınırsız kullanım, aile kontrolünün olmaması güç ihtiyacının karşılanmasına zarar vermekle birlikte ergeni sakıncalı içeriğe sahip internet adreslerine de yöneltebilmektedir. Bu durum ise ergenin zorbalık mağduru olması veya istismar edilmesine sebep olabildiği için tehlike arz etmektedir (Cooper, 2020; UNİCEF, 2020b). Ayrıca verilen cevaplar içinde bu dönemi kişisel gelişim için değerlendiren katılımcıların varlığı da düşünüldüğünde, güç ihtiyacının karşılanmasında başarılı olmak için planlar yapmak şeklinde Wubbolding'in(1988) güç ihtiyacı ile ilgili değerlendirmesi akla gelmektedir.

Verilen cevaplardan farklı olarak, pandemi döneminde okuldan ve arkadaşlardan uzak olma nedeniyle kendini başarısız olarak ifade eden, yoğun sınav kaygısı yaşayan, sosyal ortamın kesintisi nedeniyle kendini kötü hissettiğini belirten sonuçlara da ulaşılmıştır. Katılımcıların cevap vermekte en çok zorlandığı güç ihtiyacı ile ilgili sorular olmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu, destekleyici açıklamalara ihtiyaç duymuştur ayrıca bu boyutla ilgili dikkat çeken bir detay da katılımcıların “başarma, başarılı olma, yetkin olunan alan, kişisel amaç” gibi konularda kendilerini ifade etmekte zorlandıklarıdır. Bu durum anababa tutumları ve yetiştirilme tarzları veya yaşadıkları bölgeden kaynaklandığı düşünülebilir. Güç ihtiyacı temasına ait düzey kategorisi için orta düzey, yeterli düzey, yetersiz şeklinde kategoriler oluşturulmuştur. Güç ihtiyacı temasına pandemi döneminde bu ihtiyacın daha fazla karşılanması için oluşturulabilecek alternatifler kategorisinde ortayaçıkan bulgular, koçluk yapılması, motivasyon desteği, uzaktan eğitim konusunda öğretmenlerden daha fazla destek beklenmesi, arkadaşlar ve okulun olumlu varlığı şeklinde tanımlanmıştır. Verilen cevaplarda dikkat çekici bulgu, öğrencilerin motivasyon ve yönlendirilme ihtiyacı hissetmiş olmalarıdır. Bu konuda literatür tarandığında, yüz yüze ruh sağlığına yönelik destek hizmetlerine alternatif olarak uzaktan erişim ve telefon desteği örnek olarak verilmiştir. Bu uygulama, Türkiye'nin de dahil olduğu birçok ülkede uygulanmaktadır (Clemens vd., 2020). Bu konuda literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, özellikle pandemi döneminde uygulanan motivasyon ve canlı ruh sağlığı desteğinin olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür (Öğütlü, 2020; Sani vd., 2020).

Eğlence ihtiyacı temasına ait pandemi öncesi eğlence alt kategorisi incelendiğinde, katılımcıların verdiği cevapların çoğunluğu arkadaşlarla vakit geçirme, spor, alışveriş merkezleri ve kafelerde vakit geçirme, sinemaya gitme, bilgisayar oyunları şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca pandemi döneminde eğlenilecek şeyler konusunda sosyal medyada vakit geçirme, bilgisayar oyunlarına olan düşkünlükte artış cevapları dikkat çekmektedir.

Yapılan çalışmalarda pandemi tedbirleri nedeniyle evde kalan öğrencilerde, ekran karşısında kalma süresinin arttığını, bazı öğrencilerin bunu öğrenme için kullanırken bazı öğrencilerin ise eğlence ve sosyal etkileşim için kullandıklarını tespit eden sonuçlar alınmıştır (Aglipay, Birken, Carsley, Cost, Maguire ve Vanderloo, 2020; Delveccio, Espada, Mazzeschi, Morales ve Orgil'es, 2018; Jiao vd., 2020). Böyle bir artışın ruh sağlığı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu düşünüldüğünde, ekran karşısında geçirilen süre konusunda ailelerin dikkatli olması gerektiği düşünülmektedir. Aile ile vakit geçirme, görüntülü arkadaşlarla konuşma, film ve dizi izleme, eski maçların tekrarını seyretme şeklinde cevaplar verilirken, “*eğlenilecek hiçbir şey yoktu*”, “*kısıtlı imkanlarla sıkıcıydı*” şeklinde ifade eden katılımcılar da olmuştur. Pandemi döneminde eğlence ihtiyacını karşılamak için uygulanabilecek alternatifler ile ilgili kategoride katılımcılar; arkadaşları görmek, 18 yaş altına verilen iznin süresinin daha uzun olması, izin saatleri uygulamasının daha erken başlatılmış olması, aileyle vaktin daha eğlenceli geçmesi cevaplarını verirken, özellikle akraba ve tanıdıklarla yakın oturan katılımcılar ve bahçeli ve siteli evlerde oturan katılımcıların ve bu süre içerisinde evde yeni beceri gelişimi için denemelerde bulunan katılımcıların eğlence ihtiyacı temasına ait sorulara verdiği dönütlerin daha olumlu olduğu görülmüştür. Özellikle güç ihtiyacı konusunda zorlanmadan cevap veren katılımcıların eğlence ihtiyacı temasına ait sorulara verdikleri yanıtların benzer özellikler taşıdığı fark edilmiştir.

Araştırma bulgularına bakıldığında sosyal medya kullanımı, komik video ve film izlenme oranına bakıldığında özellikle medyanın pandemide eğlence ihtiyacını karşılamada etkili bir kaynak olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu durum aileler için can sıkıntısını önleme ve sosyal iletişim eksikliği ile başa çıkmada bir araç olduğu görülmektedir. Ebeveynlerle birlikte öğrenciler içinde sosyal medya ve bilgisayar kullanımı, bilgiye erişim, kişisel gelişim, sosyal bağlantı kurma, kimlik gelişimi, kendini ifade etme aracı olarak fayda sağladığından psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve kaygı düzeyinin kontrol altına alınmasında etkili olduğuna dair çalışmalar mevcuttur (Bradley, Hamilton ve Nesi, 2020; Jiao vd., 2020).

Özgürlük ihtiyacı temasına ait soruların cevaplarına bakıldığında, özgürlük ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanmadığına dair dönütler alınmıştır. Katılımcılar; kalabalık ailede yaşamın zorluğu, pandeminin varlığı, aile kısıtlamaları, sosyal iletişimin kesintiye uğraması, internet erişiminin yetersiz olması temalı konularda ifade vermişlerdir. Özellikle kalabalık ailelerde yaşayan katılımcıların kişisel alan ihtiyacı duyduğu bulgular arasında yer almaktadır. Bireyin kendisi ile baş başa kalabileceği mekan ve zamanın kısıtlı olması, eğitimin uzaktan

verildiği pandemi dönemi için bazı katılımcılarda sorun teşkil etmiştir. Bu konuda yaşanan kısıtlamanın, katılımcılarda kaygı oluşturduğuna dair çalışmalar mevcuttur (Wang vd., 2020).

Bu dönem içerisinde, pandemi öncesinde de sosyal bir hayatının olmadığını belirten bu nedenle sosyal anlamda ya da başka bir alanda herhangi bir kısıtlama yaşamadığını belirten katılımcıların varlığı ergen ruh sağlığı için gerekli olan sosyal destek, sosyal iletişim, bireyselleşme konuları düşünüldüğünde bu durumun tehlike arz ettiği görülmektedir. Herhangibir kısıtlama olmadan bu dönem içerisinde neler yapılabildiği üzerine sorulan soruya katılımcılar, kitap okuma, kişisel gelişim, film ve dizi izleme, ders çalışma, aileyle sohbet etme gibi cevaplar verirken, sosyal medya ve bilgisayar oyunları konusunda katılımcıların çoğu kısıtlama ve baskıya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Özgürlük ihtiyacı temasının alternatifler alt kategorisindeki sorulara verilen cevaplar genellikle, aile müdahalesinden duyulan gerinti, pandeminin olmaması, okulların açılması, dışarı çıkma izinlerinin daha kapsamlı olması, arkadaşlarla buluşabilme şeklinde verilmiştir. Genel anlamda bu tema hakkında elde edilen bulgulara göre özgürlük ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanmadığı görülmektedir.

Katılımcıların sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanmasında aile ve arkadaşların önemi büyüktür. Özellikle arkadaşlar önemli bir bağlanma ve sosyal destek kaynağıdır. Pandemi döneminde ergenin hayatında yaşadığı değişiklikler, bu süreci de etkilemiştir. Sevme ve ait genel olarak aile üyeleri, arkadaşlar cevabı verilmesine karşın, aile üyeleri cevabını veren öğrenci sayısı daha fazla olmuştur (Ha, Ockey ve Rogers, 2020). Bunun nedeni olarak, Covid-19 pandemi dönemi tedbirleri doğrultusunda sosyal mesafe kuralları, arkadaşlarla sınırlı iletişime neden olmuştur. Bu durumun sonucunda aile ve ev ile daha fazla zaman geçirme durumu oluşmuştur. Bu dönem içerisinde yakınlık ve ait olma ihtiyaçlarının karşılanmasına olumlu hizmet eden süreç, sosyal destek konusunda arkadaş unsurunun etkinliğinin azalması ve bağımsızlık, bireyselleşmeye ket vurabileceği için yetersiz birey- çevre unsurunu meydana getirebilir (Oosterhoff, Palmer, Shook ve Wilson, 2020).

Akran iletişimi, aidiyet duygularını arttıran kişilerarası bir ihtiyaç olarak kabul edilebilir ve ergenlerin sosyal ve duygusal ruh sağlıklarına olumlu anlamda hizmet eden aracı göreve sahiptir. Bu nedenle sosyal iletişimin pandemi nedeniyle kesintiye uğramasının ruhsal anlamda olumlu etkileri de olacaktır (Joiner, 2007). Katılımcıların verdiği cevaplar arasında, sosyal medya arkadaşları, öğretmenler, akraba cevabı verenler de olmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar göz önüne alındığında, ergen için gerekli olan duygusal destek aile tarafından

orta düzeyde verildiği görülmektedir. Bu durumun oluşmasında, uygulanan tedbirlerin payı büyüktür. Ailesiyle aynı evde olduğu halde irtibatının olmadığını ifade eden ergenler içinse, arkadaşları ve sosyal medya daha önemli konuma gelmiştir. Pandemi öncesinde sosyal hayatı olmayan ya da arkadaşlık ilişkileri kuvvetli olmayan öğrencilerin bu dönemde bilgisayara ve sosyal medyaya yöneldikleri farkedilmektedir. Büyük ailer içinde yer alan, akrabalarıyla yakın oturan ya da site içinde yaşayan öğrencilerin pandemi döneminde en çok iletişim halinde oldukları kişiler; akrabaları, arkadaşları, aile üyeleri olmuştur.

Pandemi döneminde, sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılandığı düzeyi ölçmek için sorulan sorulara katılımcıların iletişim teması üzerinden cevap verdikleri anlaşılmıştır. Sevgi ve ait olma düzeyi konusunda yeterli ve orta düzey cevabı veren katılımcı sayısı oldukça fazladır. Bu bulgudan hareketle, sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılandığı düşünülebilir. Bu bulguya ters biçimde, katılımcılardan bazıları aile üyelerinin telefonla uğraşması, evde konuşma sohbet ortamı olmamasından dolayı hissettikleri üzüntüyü dile getirmişlerdir. Bu süreçte katılımcılar, en çok destek gördüğü kişiler olarak aile üyeleri, arkadaşları ve sosyal medyadaki gruplar olduğunu ifade etmişlerdir.

Sevme ve ait olma ihtiyacı temasıyla ilgili sorular incelendiğinde, verilen cevaplar ilgi çekicidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşlarıyla yüz yüze görüşebilme imkanlarının olmamasından yakınmışlardır. Arkadaşlık, ergenlik dönemi içerisinde yakınlık ve sosyal desteğin büyük bir çoğunluğunu karşılayan önemli bir bağlanma kaynağıdır (Cavanagh, Crosnoe ve Elder, 2003). Karantina tedbirleri doğrultusunda uygulanan yasaklardan dolayı arkadaşlarla yüz yüze vakit geçirmek, sosyal ve duygusal destek almak, paylaşımlarda bulunmak ergen için hayati öneme sahiptir. Sosyal projelerde yer alan katılımcılar bu durumdan duyduğu menuniyeti belirtmiştir, bu süreçte yaptıkları çalışmanın onların kendilerini daha iyi hissettirdiğini ifade etmeleri, pandemi dönemi ve sonrası için gözden geçirilmesi gereken bir bulgu olarak düşünülmektedir (Crone, Green, Groep, Sweijen ve Zanolie, 2020). Pandemi öncesi vakitlerinin çoğunu arkadaşlarıyla geçiren ergenler, pandemi dönemiyle birlikte aile üyeleriyle adaha fazla birliktelik geçirmeye başlamışlardır. Bu süre zarfında ebeveyn-çocuk ilişkisi bazı ailelerde zarar görürken bazı ailelerde ise araştırma sonucuna tutarlı şekilde daha kuvvetlenmiştir. Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen bilgilere göre aile içinde sıkıntılı tartışmaların yaşanmasının sebebi olarak ailelerin kaliteli vakit konusunda gerekli özeni göstermemesi, müdahaleci olması, özellikle ders konusunda baskıcı bir tutum izlemesi yer almaktadır (Keijsers ve Poulin, 2013). Araştırmadan elde edilen benzer bulgu Rogers vd., (2020) tarafından da elde edilmiştir.

Bu dönemde geniş aile ortamlarında büyüyen ve bu dönemi geniş aile ortamında geçiren katılımcıların daha olumlu konuştukları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu dönem içerisinde aile ile nitelikli vakit geçirdiğini ifade eden katılımcılar da olmuştur. Araştırmadan elde edilen bu sonuç kültürel olarak yorumlanabilecek bir değere sahiptir. Elde edilen bulgunun kültürel sebeplerden kaynaklanabileceği de düşünülebilir. Bruining ve diğerlerinin (2020) araştırma sonucu, elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Okulların kapanmasının birçok öğrenci üzerinde olumsuz sonuçları olmakla birlikte, bazı öğrenciler içinse olumlu sonuçları olmuştur. Akademik stres ortadan kalktığı ve aileyle daha fazla zaman geçirildiği için olumlu dönütler alınmıştır. Sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanmasına yönelik katılımcıların görüşleri hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında, katılımcılar genelde iletişim için arkadaşlarıyla telefonda görüştikleri ve aileyle zaman geçirdikleri ifade edilmiştir. Bunun dışında sosyal medya vasıtasıyla yeni insanlarla iletişime geçilmiş olup özellikle çevrimiçi oyunlar yoluyla farklı insanlarla irtibata geçildiği bildirilmiştir. Edinilen bu bulguya göre, sosyal medyanın pandemi sonrası hayatımızda farklı bir etkisinin olacağı gözlenmektedir.

Araştırmanın kaygı düzeylerinin tanımlandığı bölümünde, katılımcılar pandemi dönemindeki kaygı düzeyleri hakkında puanlama yapmışlardır. Verilen puanlamalar hakkında bir değerlendirme yapıldığında ortalamanın üstünde katılımcı, yüksek ve orta düzeyde puanlama yapmıştır. Az sayıda öğrenci ise düşük puan tercihinde bulunmuştur. Yüksek kaygı puanı tercihinde bulunan katılımcıların hastalanmaktan korktukları, aileden birine birşey olacağı korkusu, sevdiklerine virüs bulaştırma endişesi (Oosterhoff, 2020), eğitime uzaktan erişim sebebiyle derslerden uzak kalma korkusu (Sahu, 2020), okul ve arkadaşlara olan özlem nedeniyle okulların hep kapalı kalacağı korkusu, sınavların iptali nedeniyle sınav kaygısı yaşama (Lee, 2020) gibi düşünceler nedeniyle kaygı yaşadıklarını gözlenmiştir. Nitel araştırmada dikkate değer bir bulgu da kalabalık ailelerde yaşayan katılımcıların, kaygı puanı konusunda düşük puanlar vermesi olmuştur. Ayrıca pandemi öncesi sosyal hayatı olmayan katılımcılar, bu dönemde dışarı çıkmadıklarını, sosyal medyada vakit geçirdiklerini belirttikleri için kaygı yaşamadıklarını, pandemi döneminin varlığından da memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Kaygının normal seviyede olduğunda bireyin hayatı için işlevsel bir özelliğe sahip olduğu kadar normun altında veya üstünde olması işlevsel olmadığı hakkında bilgi verebilir. Sosyal dünyanın içinden çıkamayan bireyler için duygu yoksunluğu ruh sağlığı açısından tehlike arz edebilir. Yapılandırılmış ortamdaki ve yüz yüze iletişimden uzak olmak, akademik ve ders dışı etkinliklere katılmamak, arkadaş ilişkilerinde yaşanan aksaklıklar, duygularda körelmeye neden olabilmektedir, bu nedenle daha düşük duygulanım yaşanabilir. Yeterli miktarda duy-

gulanımın olmaması, kaygı puanlamasına da yansıyabilmektedir (Du ve Zhai, 2020; Lee, 2020; Liu vd., 2020). Bilgi kaygıyı azaltır düşüncesinden yola çıktığımızda, tedbirlere riayet edildiği için hastalık kaygısı yaşamadığını ifade eden katılımcılarla birlikte (Çağay, 1999), evde dersler konusundan ailesinden ve çevrim içi uygulamalardan takviye aldığı için ders konusunda da kaygı yaşanmadığını belirten katılımcılar da olmuştur. Araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte, evde kalıp sosyal mesafe kurallarına dikkat eden ergenlerin, daha az kaygı ve depreyon belirtileri gösterdiği gözlenmiştir (Stubbs vd., 2017). Kaygıyı azaltan, bireylerin kendilerini daha iyi hissetmesine destek olan etkilere verilen cevaplar genelde eğlence ihtiyacı alt boyutuna verilen cevaplarla benzerlik göstermiştir. Bu dönemde spor, sosyal medya kullanımı, bilgisayar oyunları, film veya komik videoların izlenmesi, yeni becerilerle uğraşmak, kitap okumak, müzik dinlemek, karakalem çizimleri gibi farklı etkinlikler katılımcıların verdiği cevaplar arasındadır. Eğlence ihtiyacı alt boyutu için yetersiz cevaplar veren katılımcıların benzer şekilde bu soruya da cevabı aynı olmuştur. Ayrıca bahçede ya da sitede yaşayan öğrencilerde de kaygı puanı düşük verilmiştir. Elde edilen bu bulguda, alternatif yaşam yerine sahip olmanın, bireyin kendi başına kalabileceği mekanının olmasının etkisinin olduğu düşünülmektedir (Cao vd., 2020). Benzer bulgu sitede yaşayanlar için de geçerlidir. Sitede yaşayan katılımcıların, site arkadaşlarıyla görüşebilmesi, bahçeye çıkabilme rahatlığına sahip olması, arkadaşlardan yüz yüze sosyal destek almanın bu konuda etkisi olduğu düşünülmektedir. Önceki bulgularla tutarlı olarak, sosyal desteğin psikolojik baskıyı azalttığı ve anksiyete bozukluklarına karşı koruyucu bir faktör olarak hizmet ettiği araştırma sonuçlarıyla sabitlenmiştir (Chen vd.,2020; Jin vd., 2014). Pandemi döneminde virüsle enfekte olan, karantinaya alınan iki katılımcı olmuştur. İki katılımcının kaygı seviyesi hakkında yapılan puanlamada yüksek puanlar verdiği göz önünde bulundurulduğunda, hastalığı geçirme, tanıdıklarının enfekte olduğu bilgisine sahip olma, karantinada kalma gibi durumların kaygı seviyesinin artmasında arka etken olduğu görülmüştür (Cao vd.,2020).

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amacı çerçevesinde Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve kaygı düzeylerinin incelenmesine ilişkin elde edilen bulgulara göre sonuçlar verilmiştir. Bunlara ek olarak alanda çalışan uzmanlara ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Çalışmanın nicel araştırma kapsamında;

1. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları, toplam puan ve alt boyut puanları açısından; cinsiyet, okul, salgının bitiş tarihi hakkında tahmin, Covid-19 tedavisi gören bir yakını veya aile üyesinin tedavi sürecini dinleme veya izlemeye göre farklılaşmamaktadır.
2. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından eğlence ihtiyacı, anne eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılaşmamaktadır.
3. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından özgürlük ihtiyacı, baba eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılaşmamaktadır.
4. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından güç ihtiyacı ile sevme ve ait olma ihtiyacı, sınıf değişkeni bakımından farklılaşmamaktadır.
5. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları, toplam puan ve alt boyut puanları açısından; kardeş sayısı, okul türü, sınıf, aile aylık ortalama gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yakın çevrede hastanede tedavi gören bir tanıdığın varlığına göre farklılaşmaktadır.

6. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından özgürlük ihtiyacı cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmaktadır.
7. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından eğlence ve özgürlük ihtiyacı sınıf değişkeni açısından farklılaşmaktadır.
8. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından güç, sevmeye ve ait olma, eğlence ihtiyacı baba eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılaşmaktadır.
9. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutlarından sevmeye ve ait olma ihtiyacı, salgının bitiş tarihi hakkında tahmin değişkeni açısından farklılaşmaktadır.
10. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri; cinsiyet, okul, sınıf, Covid-19 tedavisi gören bir yakını veya aile üyesinin tedavi sürecini dinleme veya izlemeye göre farklılaşmamaktadır.
11. Covid-19 pandemi döneminde lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri; kardeş sayısı, okul türü, sınıf, aile aylık gelir toplamı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, salgının bitiş tarihi hakkında tahmin, yakın çevrede hastanede tedavi gören bir tanıdığın varlığına göre farklılaşmaktadır.
12. Temel psikolojik ihtiyaçlar geneli ve alt boyutları arasında pozitif yönlü orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.
13. Temel psikolojik ihtiyaçlar geneli ve alt boyutları ile durumluluk kaygı düzeyi arasında orta düzey negatif yönlü ve anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
14. Temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarından güç ihtiyacı ve kaygı düzeyi arasında; orta düzey negatif yönlü anlamlı ilişki, eğlence ihtiyacı ve kaygı düzeyi arasında; orta düzey negatif anlamlı ilişki, özgürlük ihtiyacı ve kaygı düzeyi arasında; zayıf düzey negatif yönlü anlamlı ilişki, sevmeye ve ait olma ihtiyacı ve kaygı düzeyleri arasında; orta düzey negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.
15. Temel psikolojik ihtiyaç alt boyutları, öğrencilerin yaşadığı kaygı düzeyinin %29'unu açıklamaktadır.

16. Temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarının kaygı düzeyi üzerindeki görelilik önem sırası; sevgi ve ait olma, g, eğence ve özgürlüktür.

17. Temel psikolojik ihtiyaçlardan sevme ve ait olma ihtiyaı ve g ihtiyaı kaygı düzeyinin anlamlı yordayıcılarıdır.

Çalışmanın nitel araştırma kapsamında;

18. Öğrencilerin pandemi döneminde g ihtiyaının orta düzeyde karşılandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin g ihtiyaını karşılamada ortaya çıkan tema, sosyal medyada tanınırlılığın artması ve çevrim içi oyunlarda yaşanan başarı, kişisel gelişim, yeni ilgi alanlarının keşfi, eğitimsel konuda yeterli düzeye gelme isteği şeklindeyir. Katılımcılardan ortalamanın altında kadar sayıda ğrenci, pandemi döneminde hiçbir şey yapmadığını ifade etmiştir. Yapısı itibariyle öngörülmezlik ve belirsizlik içeren pandemi dönemi için katılımcıların kendilerinde yeterlilik ve başarı olarak nitelendirilebilecek aktivitelerle uğraştığı görülmektedir. Bu aktivitelerin yoğunluğu sosyal medya ve çevrim içi oyunlar olduğu düşünülürse, g ihtiyaının farklı yöntemlerle elde edilmeye çalışıldığı gözlenmiştir.

19. Öğrencilerin pandemi döneminde sevme ve ait olma ihtiyaının orta düzeyde karşılandığı düşünülmektedir. Katılımcılardan bu ihtiyaçla ilgili sorulara verdikleri cevaplar çerçevesinde aileye bağlılıkta artış olduğu, en çok iletişimin aile yeleri ve arkadaşlar ve sosyal medya arkadaşları ile gerçekleştiği grlmştir. Ayrıca aileyle nitelikli vakit geçiren katılımcı sayısının az olduğu görülmektedir. Dönemi kalabalık ailelerle geçiren ya da tanidiklarına yakın oturan katılımcıların daha fazla doyum aldığı gözlenmiştir. Katılımcılar, arkadaşla vakit geçirme, okula zlem temalı cevapları fazla sayıda vermişlerdir.

20. Öğrencilerin pandemi döneminde eğence ihtiyaının düşük düzeyde karşılandığı düşünülmektedir. Katılımcıların pandemi öncesi eğence ihtiyaının karşılanma unsurlarına bakıldığında, açık hava aktiviteleri, spor, arkadaşlarla vakit geçirme, okula gitme gibi durumların olduğu görülürken, pandemi döneminde eğence unsurları sosyal medya ve çevrim içi bilgisayar oyunları teması altında toplanmaktadır. Bu dönemde aile ile vakit geçirme, sanatla ve sporla ilgili faaliyetler az sayıdadır. Katılımcıların çoğu dönemin sıkıcı geçtiğini belirtmekle birlikte arkadaşlarıyla pandemi öncesindeki gibi rahat görüşebilme ve eğlenebilme ihtiyaını hissetmektedir.

21. Öğrencilerin pandemi döneminde özgürlük ihtiyacının düşük düzeyde karşılandığı düşünülmektedir. Pandeminin varlığı ile ilgili yaşanan kısıtlamalar, özgürlük ihtiyacını katılımcılar için sınırlandırdığı düşünülmektedir.

22. Öğrencilerin kaygı düzeyi ile ilgili verdiği görüşlerden yola çıkarak kaygı düzeyinin pandemi döneminde yüksek olduğu düşünülmektedir.

6.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bilgilere göre araştırmacılara ve okul psikolojik danışmanlarına yönelik bilgiler yer almaktadır.

6.2.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuca göre temel psikolojik ihtiyaçlar ile kaygı düzeyi arasında negatif anlamlı bir ilişki olduğudur. Bu nedenle pandemi döneminde temel psikolojik ihtiyaçları destekleyecek çalışmaların yapılması, kaygı düzeyini kontrol altına almaya yardımcı olacaktır. Ayrıca Temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutlarından sevgi ve ait olma, güç ihtiyacının kaygı düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgudan hareketle temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına destek olacak şekilde aile-okul- öğrencilere yönelik çevrim içi psikoeğitim programları uygulanabilir. Nitel araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre öğrencilere, pandemi döneminde çevrim içi mentörlük desteği verilebilir. Ayrıca öğrencilerin ekran karşısında kalma sürelerinin artmış olmasından hareketle, okul psikolojik danışmanları tarafından ailelere ve öğrencilere bu konuda eğitimler düzenlenerek, farkındalık artırılabilir.

Nitel araştırmada dikkate değer bir bulgu da kalabalık ailelerde yaşayan katılımcıların, kaygı puanı konusunda düşük puanlar vermesi olmuştur. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak kaygı değişkeni ile ilişkisel benlik, içedönük kişilik, ve benzeri yapılar ile ilgili araştırmalar yapılabilir. Ayrıca kültür ve araştırmada kullanılan değişkenler arasında ilişki kurulan özellikle ilişkisel- özerk benlikle ilgili ve kişisel alan ve mahremiyetle ilgili araştırmalar yapılabilir. Bu konuda araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkarak özellikle beş faktörlü kişilik kuramı üzerinden farklı araştırmalar uygulanabilir.

6.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Covid-19 pandemi döneminin etkilerinin uzun süre daha devam edeceği varsayımından hareketle, temel psikolojik ihtiyaçlar konusu farklı değişkenlerle çalışılabilir. Özellikle bu konunun çalışılmasında nitel uygulamalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Temel psikolojik ihtiyaçlar konusunda yapılacak olan araştırmalarda örneklem değişikliği yapılması tavsiye edilmektedir. Ayrıca bu konuda benzer bir çalışma ailelerle birlikte nitel method tercih edilerek yapılabilir. Pandemi döneminde araştırmada kullanılan kaygı değişkeni farklı değişkenlerle birlikte farklı örneklem gruplarında kullanılması tavsiye edilmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle; temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve kaygı düzeylerinin araştırıldığı farklı çalışmalarda sosyoekonomik durum ve anne/baba eğitim düzeyi demografik değişkenlerinin, araştırmaya dahil edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca yapılacak nitel araştırmalarda da nicel araştırmaya dahil edilen demografik değişkenlerin değerlendirme sürecine dahil edilmesi gerektiği tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adhikari, P., Meng, S., Wu, J., Mao, P., Ye, R. X., Wang, Q.Z., Sun, C., Sylvia, S., Rozelle, S., Raat, H. and Zhou, H. (2020). Epidemiology, Causes, Clinical Manifestation And Diagnosis, Prevention And Control Of Coronavirus Disease (COVID-19) During The Early Outbreak Period: A Scoping Review. *Infectious Diseases Of Poverty*, 9(1), 29. <https://doi.org/10.1186/s40249-020-00646-x>
- Adie, J. W., Duda, J. L. and Ntoumanis, N. (2008). Autonomy Support, Basic Need Satisfaction And The Optimal Functioning Of Adult Male And Female Sport Participants: A Test Of Basic Needs Theory. *Motivation And Emotion*, 32(3), 189-199. <https://doi.org/10.1007/s11031-008-9095-z>
- Akçetin, N. (2010). Heideggerin Düşüncesinde “Ölüm”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 1-7.
- Akpınar, O. ve Öz, F.S. (2013). Gerçeklik Terapisi: Özellikler, Temel Kavramlar, Tedavi, Uygulama Ve Değerlendirme. *Electronic Journal Of Social Sciences*, 12(43), 1-22.
- Al-Rabiaah, A., Tamsah, M.H., Al-Eyadhy, A.A., Hasan, G.M., Al-Zamil, F., Al-Subaie, S., Alsohime, F., Jamal, A., Alhaboob, A., Al-Saadi, B. and Somily, A.M. (2020). Middle East Respiratory Syndrome-Corona Virus (MERS-Cov) Associated Stress Among Medical Students At A University Teaching Hospital In Saudi Arabia. *Journal Infection Public Health*, 13(5), 687-691. <https://doi.org/10.1007/s11031-008-9095-z>
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2003). *Psikolojik Danışma Kuramları*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Andersen, S. M., Chen, S. and Carter, C. (2000). Fundamental Human Needs: Making Social Cognition Relevant. *Psychological Inquiry*, 11(4), 269-275. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_02

- Andersen, S. L. and Teicher, M. H. (2008). Stress, Sensitive Periods And Maturational Events In Adolescent Depression. *Trends In Neurosciences*, 31(4), 183–191. <https://doi.org/10.1016/j.tins.2008.01.004>
- Antony, M. M. and Swinson, R. P. (2000). *The Shyness & Social Anxiety Workbook: Proven Techniques For Overcoming Your Fears*. Oakland: New Harbinger Publications
- Ashikkali, L., Carroll, W. and Johnson, C. (2020). The İndirect İmpact Of COVID-19 On Child Health. *Peadiatrics And Child Health*, 30(12), 430-437. <https://doi.org/10.1016/j.paed.2020.09.004>
- Aull, D. C. (1999). *Reflexive Ethnography A Guide To Researching Selves And Others*. New York: Routledge Press.
- Ayaz, A. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Kariyer Uyumluluğunun Yordanmasında Psikolojik İhtiyaçlar Ve Azmin Rolü*. Yayınlanmış yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aydoğan, D. (2008). *Akademik Erteleme Davranışının Benlik Saygısı, Durumluluk Kaygı Ve Öz-Yeterlik İle Açıklanabilirliği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, O. (1993). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Psikolojik İhtiyaçları ile Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaç, S. (1997). *Çalışma Yaşamında Kariyer Planlaması Geliştirilmesi Sorunları*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Balat, G. U. (2007). Relationship Between Parenting Attitudes and Children's Pre-School Education Attainment Level. *Egitim ve Bilim Dergisi*, 32(143), 89-90.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.

- Barry, J. M. (2005). *The Great Influenza: The Epic Story of the Deadliest Plague in History*. United States of America: Penguin.
- Başaran, İ. E. (1975). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Mektupla Öğretim Merkezi, Güneş Matbaası.
- Başarır, D.(1990). *Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Durumluk Kaygısı, Akademik Başarı Ve Sınav Başarısı Arasındaki İlişkiler*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Beck, J.S. (2011). *Bilişsel Terapi Temel İlkeler Ve Ötesi*.(N. Hisli Şahin, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınevi.
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive Therapy And The Emotional Disorders*. New York: International Universities Press Belmont.
- Belzung, C. and Griebel, G.(2001). Measuring Normal And Pathological Anxiety-Like Behaviour In Mice: A Review. *Behavioural Brain Research*, 125(1-2), 141–149.[https://doi.org/10.1016/s0166-4328\(01\)00291-1](https://doi.org/10.1016/s0166-4328(01)00291-1)
- Bengtsson, M. (2016). How To Plan And Perform A Qualitative Study Using Content Analysis. *Nursing Plus Open*,3(2), 8-14.<https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Bilge, F. (1990). *Sporcuların Psikolojik İhtiyaçları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Binns, D. (2020). We're Going To Lose Many More Loved Ones. *Coronavirus Crisis*. The Metro, 13th March.
- Borkovec, T.D. (1994). *The Nature, Functions And Origins Of Worry. Worrying: Perspectives On Theory, Assessment, And Treatment*(Eds.). Sussex, England: Wiley and Sons Press.

- Bourion-Bédès, S., Tarquinio, C., Batt, M., Tarquinio, P., Lebreuilly, R., Sorsana, C., Legrand, K., Rousseau, H. and Baumann, C. (2021). Psychological Impact Of The COVID-19 Outbreak On Students In A French Region Severely Affected Bythe Disease: Results Of The PIMS-Cov 19 Study. *Psychiatry Research*, 295, 113559. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113559>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment: Attachment And Loss*. (T.V. Soylu, Çev.).İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Breznitz, S. (1971). A Study Of Worrying. *British Journal Of Social And Clinical Psychology*, 10, 271-279. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1971.tb00747.x>
- Brooks, S.K., Webster, R.K., Smith, L.E., Woodland, L., Wessely, S., Greenburg, N. and Rubin, G.J. (2020). The Psychological Impact Of Quarantine And How To Reduce It: Rapid Review Of The Evidence. *The Lancet*; 395, 912-920. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30460-8/](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30460-8/)
- Bruce, W. (1986). Reality Therapy Proven To Be An Effective Management Strategy: A Report Of A Computer Model. *Journal Of Reality Therapy*, 5(2), 15-24.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Ankara: Kaknüs Yayınları.
- Bruining, H., Bartels, M., Polderman, T. and Popma, A. (2020). COVID-19 And Child And Adolescent Psychiatry: An Unexpected Blessing For Part Of Our Population?. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1–2. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01578-5>
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Deneyisel Desenler: Öntest-Sontest, Kontrol Grubu, Desen Ve Veri Analizi*.Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cameron, A. (2009). Regret Choice Theory And Reality Therapy. *International Journal Of Reality Therapy*, 28(2), 40-42.
- Campbell, K. M., Steiner, G., Wells, D., Ribas, A. and Kalbasi, A. (2020). Prediction Of SARS-Cov-2 Epitopes Across 9360 HLA Class I Alleles. *Biorxiv : The Preprint Server For Biology*. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.03.30.016931>
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J. and Zheng, J. (2020). The Psychological Impact Of The COVID-19 Epidemic On College Students In China. *Psychiatry Research*, 287(112934), 1-5. doi:10.1016/j.psychres.2020.112934
- Carleton, N.R.(2016). Fear Of The Unknown. One Fear To Rule Them All?. *Journal Of Anxiety Disorders*, 41, 5–21. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.03.011>
- Cattell, R. B. (1966). The Scree Plot Test For The Number Of Factors. *Multivariate Behavioral Research*, 1(2), 245-276. https://doi.org/10.1207/s15327906mbr0102_10
- Chen, Q., Liang, M., Li, Y., Guo, J., Fei, D., Wang, L., He, L., Sheng, C., Cai, Y., Li, X., Wang, J. and Zhang, Z. (2020). Mental Health Care For Medical Staff In China During The Covid-19 Outbreak. *Lancet Psychiatry*, 7(4), 15-16. doi: 10.1016/S2215-0366(20)30078-X.
- Chinazzi, M., Davis, J. T., Ajelli, M., Gioannini, C., Litvinova, M., Merler, S., Pastore Y Piontti, A., Mu, K., Rossi, L., Sun, K., Viboud, C., Xiong, X., Yu, H., Halloran, M. E., Longini, I. M., Jr. and Vespignani, A. (2020). The Effect Of Travel Restrictions On The Spread Of The 2019 Novel Coronavirus (COVID-19) Outbreak. *Science (New York, N.Y.)*, 368(6489), 395–400. <https://doi.org/10.1126/science.aba9757>
- Cihangir, S. ve Haktanır, G. (2000). On Yaşındaki Çocukların Denetim Odakları İle Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences*, 33(1).doi: 10.1501/Egifak_00000000034
- Clemens, V., Deschamps, P., Fegert, J. M., Anagnostopoulos, D., Bailey, S., Doyle, M., Eliez, S., Hansen, A. S., Hebebrand, J., Hillegers, M., Jacobs, B., Karwautz, A., Kiss, E.,

- Kotsis, K., Kumperscak, H. G., Pejovic-Milovancevic, M., Christensen, A., Raynaud, J. P., Westerinen, H. and Visnapuu-Bernadt, P. (2020). Potential Effects Of "Social" Distancing Measures And School Lock Down On Child And Adolescent Mental Health. *European child & Adolescent psychiatry*, 29(6), 739–742. [https:// doi .org/10.1007/s00787-020-01549-w](https://doi.org/10.1007/s00787-020-01549-w)
- Cohen, J. (1988). *The T Test For Means. Statistical Power Analysis For The Behavioral Sciences*. New York: Lawrence Erlbaum Publication.
- Cooper, K. (2020). Don't Let Children Be The Hidden Victims Of COVID-19 Pandemic. <https://www.unicef.org/press-releases/dont-let-children-be-hidden-victims-covid-19-pandemic>.
- Corey, G. (2013). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*. Wadsworth/Thomson Learning.
- Craig, K.D. and Dobson, K.S. (1995). *Anxiety And Depression In Adults And Children*. United States of America: Sage Publications.
- Crescentini, C., Feruglio, S., Matiz, A., Paschetto, A., Vidal, E., Cogo, P. and Fabbro, F. (2020). Stuck Outside And Inside: An Exploratory Study On The Effects Of The COVID-19 Outbreak On Italian Parents And Children's Internalizing Symptoms. *Frontiers In Psychology*, 11, 586074. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.586074>.
- Cristiani, G. and Rickey, L. (1981). *Theory, Methods And Processes Of Counselling And Psychotherapy*. New Jersey: Prentice Hull Puplication.
- Crosby, A. W.(2003). *America's Forgotten Pandemic: The Influenza Of 1918* (Ed.2).United States of America: Cambridge University Press.
- Cuartas, J. (2020). Heightened Risk Of Child Maltreatment Amid The COVID-19 Pandemic Can Exacerbate Mental Health Problems For The Next Generation. *Psychological Trauma Theory Research Practice And Policy*, 12(1), 195–196. [https:// doi .org/10.1037/tra0000597](https://doi.org/10.1037/tra0000597)

Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan Ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2012). *İnsan Ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T. ve Kandemir, M. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Zorbalık Statülerinin Okul İklimi, Prososyal Davranışlar, Temel İhtiyaçlar Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 555-576.

Çağay, D.(1999). Kaygı Ve Depresyon: Psikopatolojik Bir Bakış. *Doğu Batı Dergisi*, 2(6), 124.

Çelikkaleli, Ö., Gökçakan, N. ve Çapri, B. (2005). Lise Öğrencilerinin Bazı Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyet, Okul Türü, Anne Ve Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 245-268.

Çiçek, B. ve Almalı, V. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Kaygı Öz-Yeterlilik Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki: Özel Sektör Ve Kamu Çalışanları Karşılaştırması. *Turkish Studies*, 15(4), 241-260. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43492>

Çoban, A. E. ve Güney Karaman, N. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Umutsuzluk, Kaygı Ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Ve Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 77-78.

Çokluk Bökeoğlu, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS Ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Çölgeçen, Y. ve Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 Pandemisine Bağlı Yaşanan Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Turkish Studies*, 15(4), 261-275. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44399>

Dağ, İ. (1999). Psikolojinin Işığında Kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 2(6), 181-189.

- Deci, E. L. and Ryan, R. M. (2000). *The support of autonomy and the control of behavior*. In E. T. Higgins, A. W. Kruglanski (Eds.). *Key Reading In Social Psychology. Motivational Science: Social And Personality Perspectives* (128–145). Psychology Press.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. and Williams, G. C. (1996). Need Satisfaction And The Self Regulation Of Learning. *Learning And Individual Differences*, 8(3), 165-183.
- Demir, V. (2017). Bilinçli Farkındalık Temelli Bilişsel Terapi Programının Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerine Etkisi . *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 98-118 . doi: 10.26466/opus.294058
- Deren, S.(1999). Angst Ve Ölümlülük. *Doğu Batı Dergisi*, 23(6), 247.
- Dhir, A., Yossatorn, Y., Kaur, P. and Chen, S. (2018). Online Social Media Fatigue And Psychological Wellbeing. A Study Of Compulsive Use, Fear Of Missing Out, Fatigue, Anxiety And Depression. *International Journal Of Information Management*, 40,141-152. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.01.012>
- Dilekman, M.(1986). *Lise Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ditfurth, H. (1991). *Korku Ve Kaygı* (N. Barın, Çev.). Birinci basım. İstanbul: Metis Yayınları.
- Doğan, M. M. ve Düzel, B. (2020). Covid-19 Özelinde Korku-Kaygı Düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 739-752.
- Durmaz, M. ve Akkuş, R. (2016). Öz Belirleme Kuramı Perspektifinden Matematik Kaygısı, Motivasyon Ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar. *Eğitim Ve Bilim Dergisi*, 41(183), 111-127.

- Dursun, A. ve Eraslan-Çapan, B. (2018). Digital Game Addiction And Psychological Needs For Teeanergers. *İnonu University Journal Of The Faculty Of Education*, 19(2), 128-140.
- Ediş,D.(1994). *Relationship Between Skill Performance Of Elite Volleyball Playersand Competitive State Anxiety*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. and Knafo-Noam, A. (2015). *Prosocial Development*. In R. Lerner (Ed.).*Handbook Of Child Psychology And Developmental Science*(pp.610–656). NewJersey: John Wiley and Sons.
- Resmi Gazete. (2020). Ekonomik Tedbirlerin Alınması. <https://www.resmigazete.gov.tr/> (Erişim tarihi: 30 Eylöl 2020).
- Elo, S. and Kyngäs, H. (2008). The Qualitative Content Analysis Process. *Journal Of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Enç, M. (1974). *Ruhbilimler Sözlüğü*.(ss.217). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdoğdu, Y., Koçoğlu, F. ve Sevim, C. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Anksiyete İle Umutsuzluk Düzeylerinin Psikososyal Ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(17), 24-37. doi: 10.5505/kpd.2020.35403
- Erwin, J.C. (2003). Giving Students What They Need. *Educational Leadership*, 1(61), 19-23.
- Evans, P.A. (2009). *Psychological Needs And Social Cognitive Influences On Participation İn Music Activities*. Doctor Of Philosophy İn Music Education. University Of Illionis, 61(1), 19-24.
- Every-Palmer, S., Jenkins, M., Gendall, P., Hoek, J., Beaglehole, B., Bell, C.,...Stanley, J. (2020). Psychological Distress, Anxiety, Family Violence, Suicidality, And Wellbeing İn New Zelland During The COVID-19 Lockdown: A Cross-Sectional Study. *Plos ONE*, 15(11), e024165.<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0241658>

- Eysenck H. J. and Rachman, S. (1965). *The Causes And Cures Of Neurosis: An Introduction To Modern Behaviour Therapy Based On Learning Theory And The Principles Of Conditioning*. London: Routledge and Kegan Paul Puplication.
- Eysenck, H. J. W. and Meili, A. R. (1972). *Encyclopedia Of Psychology*. New York: Fontana/Collins.
- Feeney, B. C. and Collins, N. L. (2014). A New Look at Social Support: A Theoretical Perspective On Thriving Through Relationships. *Personality And Social Psychology Review, 19*(2), 113–147.
- Feist, J. and Feist, G., J. (2008). *Theories Of Personality* (Ed.7). United States of America: McGraw-Hill.
- Fischler, S. A. (1992). *Mixed Methods*. United States of America: Nova Southeastern Universty School of Education.
- France, R. and Robson, M. (1997). *Cognitive Behavioural Therapy In Primary Care*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Frey, L.M. and Wilhite, K. (2005). Our Five Basic Needs: Application For Understanding The Function Of Behavior. *Intervention In School And Clinic, 40*(3), 156-160.
- Friedberg, R.D. and McClure, J.M. (2002). *Clinical Practice Of Cognitive Therapy With Children And Adolescents*. New York: The Guilford Press.
- Fromm, E. (2015). *Psikanaliz Ve Zen Budizm*. (İ. Güngören, Çev.). İstanbul: Yol Yayınları.
- Gabriel, E. and Matthews, J. (2011). Choice Theory – An Effective Approach To Classroom Discipline And Management. *Journal Of Adventist Education, 2*(6), 22-23.
- Gamwell, P. (2005). Intermediate Students' Experiences With An Arts-Based Unit: An Action Research. *Canadian Journal Of Education, 28*(3), 359-383.

- Gao, W., Ping, S. and Liu, X. (2020). Gender Differences In Depression, Anxiety, And Stress Among College Students: A Longitudinal Study From China. *Journal Of Affective Disorders*, 2(263), 292-300.
- Geçtan, E. (1989). *Çağdaş Yaşam Ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E.(2000). *Psikodinamik Psikiyatri Ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2005). *Psikanaliz Ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gelir, E. (2009). *Ana Baba Tutumları, Aile Sosyal Atomu Ve Cinsiyete Göre İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Ve Akademik Başarılarının İncelenmesi*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gervais, C., Cot'e, I. and Lalande, D. (2020). R'ecits d'Enfants et d'Adolescents sur la COVID-19, Premier Rapport D'Etape. Unpublished Document, *Universit'E Du Qu'Ebec En Outaouais*.
- Girgin Büyükbayraktar, Ç.,Bozgeyikli, Kesici, Ş.(2018). Gençlerin Psikolojik İhtiyaçları Nelerdir? *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı, 11-26. doi: 10.26466/opus.395945
- Glasser, W. (1972). *Schools Without Failure*.New York: Harper and Row Publication.
- Glasser, W. (1975). *Reality Therapy*. New York: Harper and Row Publication.
- Glasser, W. (1981). *Station of Mind*. New York: Harper and Row Publication.
- Glasser, W. (1984). *Control Therapy*. New York: Harper and Row Publication.
- Glasser, W. (1998). *The Quality School: Managing Students Without Coercion*. New York: Harper Collins Puplication.

Glasser, W. (2001). *Counseling With Choice Theory: The New Reality Therapy*. New York: Harper Collins Publication.

Glasser, W. (2002). *Unhappy Teenagers*. New York: Harper Collins Publication.

Glasser, W. (2005). *Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi: Seçim Teorisi*. (M. İzmirli, Çev.). İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Golberstein, E., Wen, H. and Miller, B.F. (2020). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) And Mental Health For Children And Adolescents. *JAMA Pediatrics*, 174(9), 819-820. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.1456>.

Göksu, Ö. ve Kumcağız, H. (2020). Covid-19 Salgınında Bireylerde Algılanan Stres Düzeyi Ve Kaygı Düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 463-479. doi :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44397>

Guessoum, S.B., Lachal, J., Radjack, R., Carretier, E., Minassian, S. Benoit, L. and Moro, M.R. (2020). Adolescent Psychiatric Disorders During The COVID-19 Pandemic And Lockdown. *Psychiatry Research*, 291, 113264. doi: 10.1016/j.psychres.2020.113264

Gündoğdu, R. ve Yavuzer, Y. (2012). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Ve Psikolojik İhtiyaçlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 115-131.

Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A. ve Bulut, Ş. (1999). Türkiye’de Anne Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bakış. Cumhuriyet ve Çocuk. (Edt. B.Onur). 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.

Hall, C. (1985). *Introduction to Theories of Personality*. New York: John Wiley and Sons.

Hamilton, J. L., Nesi, J. and Choukas Bradley, S. (2020). Teens And Social Media During The COVID-19 Pandemic: Staying Socially Connected While Physically Distant. <https://doi.org/10.31234/osf.io/5stx4>

- Hamurcu, H. (2011). *Ergenlerin Yetkinlik İnançları Ve Psikolojik İyi Oluşlarını Yordamada Psikolojik İhtiyaçlar*.Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hardy, B. and Castonguay, J. (2018). The Moderating Role Of Age İn The Relationship Between Social Media Use And Mental Well-Being. An Analysis of the 2016 General Social Survey. *Computers in Human Behavior*,2(85),282–290. [https:// doi.org/ 10.1016/j.chb.2018.04.005](https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.04.005)
- Heidegger, M. (2011). Varlık ve Zaman. (Ökten, K. H, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Hein, V., Koka, A. and Hagger, M. S. (2015). Relationships Between Perceived Teachers' Controlling Behaviour, Psychological Need Thwarting, Anger And Bullying Behaviour İn High-School Students. *Journal Of Adolescence*,7(42), 103-114. doi:10.1016/j.adolescence.2015.04.003
- Helsen, M., Vollebergh, W. and Meeus, W. (2000). Social Support From Parents And Friends And Emotional Problems İn Adolescence. *Journal Of Youth And Adolescence*, 29, 319-335.<https://doi.org/10.1023/A:1005147708827>
- Horney, K. (1994) *Psikanalizde Yeni Yollar*. (S. Budak, Çev.). Ankara: Öteki Yayınevi.
- Howatt, W.A. (2001). The Evolation Of Reality Therapy Tok Choice Theory. *İnternational Journal Of Reality Therapy*,21(1), 7-11.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., Zhang, L., Fan, G., Xu, J., Gu, X., Cheng, Z., Yu, T., Xia, J., Wei, Y., Wu, W., Xie, X., Yin, W., Li, H., Liu, M., Xiao, Y. and Cao, B. (2020). Clinicalfeatures Of Patients infected with 2019 Novel Coronavirus İn Wuhan, China. *Lancet (London, England)*, 395(10223), 497–506. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30183-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30183-5)
- Isen, A.M., Daubman, K.A. and Nowicki, G.P. (1987). Positive Affect Facilitates Creative Problem Solving. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 52(6), 1122.

- Işık, E. ve Işık Taner, Y. (2006). *Çocuk Ergen ve Erişkinlerde Anksiyete Bozuklukları*. İstanbul: Golden Print.
- İkinci, M. (2003). *Ergenlerde Temel İhtiyaçların Karşılama Düzeyi İle Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Jiao, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Fang, S. F., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M. and Somekh, E. (2020). Behavioral And Emotional Disorders İn Children During the COVID-19 Epidemic. *The Journal Of Pediatrics*, 221, 264–266. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2020.03.013>
- Jin, Y., He, L., Kang, Y., Chen, Y., Lu, W., Ren, X., Song, X., Wang, L., Nie, Z., Guo, D. and Yao, Y. (2014). Prevalence And Risk Factors Of Anxiety Status Among Students Aged 13-26 Years. *International Journal Of Clinical And Experimental Medicine*, 7(11), 4420–4426.
- Johnson, R.B. and Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Johnson, R. (2020). *Students Stressed Out Due To Coronavirus, New Survey Finds*. Best Colleges. [https://www.bestcolleges.com/blog/coronavirus-survey/\(01.10.2020\)](https://www.bestcolleges.com/blog/coronavirus-survey/(01.10.2020))
- Joiner, T. (2007). *Why People Die By Suicide*. New York: Harvard University Press.
- Jones, R.N. (2001). *Theory And Practice Of Counselling An Therapy*. New York: Continuum Puplication.
- Kabakçı, E. (2003). Bilişsel-davranışçı terapiler. G. Savaşır ve E. Kabakçı. (Ed.), *Panik ve Yaygın Anksiyete Bozukluklarında Bilişsel-Davranışçı Terapiler*. Ankara: TPD Yayınları.
- Kaner, S. (1993). Kontrol Kuramı ve Gerçeklik Terapisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(2), 569-585.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk- Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 31-63.

Kaya, D. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Matematiğe Yönelik Temel Psikolojik İhtiyaçlarının İncelenmesi. *Inonu University Journal of The Faculty of Education (INUJFE)*, 19(1), 15-30.

Kaya, E. ve Sarı, İ. (2016). Lise Öğrencilerinde Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmininin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44),941-942.

Keyes, C. L., Shmotkin, D. and Ryff, C. D. (2002). Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007–1022.

Keijsers, L. and Poulin, F. (2013). Developmental Changes In Parent–Child Communication Through Out Adolescence. *Developmental Psychology*, 49(12), 2301–2308.

Keles, B., McCrae, N. and Grealish, A. (2020). A Systematic Review: The Influence Of Social Media On Depression, Anxiety And Psychological Distress In Adolescents. *International Journal Adolescence Youth*, 25(1), 79–93. <https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1590851>.

Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Merikangas, K. R. and Walters, E. E. (2005). Life Time Prevalence And Age-Of-On Set Distributions Of DSM-IV Disorders In The National Comorbidity Survey Replication. *Archives Of General Psychiatry*, 62(6), 593–602. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.62.6.593>

Kiper, C. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları ve Sosyal Kaygılarının Mükemmeliyetçi Tutumlarını Yordaması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 127-155.

- Kornfeld, A. (1989). Mary Cover Jones And Peter Case: Social Learning Versus Conditioning. *Journal Of Anxiety Disorders*, 3(3), 187-195.
- Kozak, N. (2001). Türkiye'de Turizm Pazarlaması Literatürünün Gelişim Süreci: 1972-1998 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Biyo-Bibliyografik Bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 26-33.
- Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuzgun, Y. (1984). Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin Türkiye'de Güvenirlik ve Geçerliliği. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17(1), 69-94.
- Ladouceur, R., Gosselin, P. and Dugas, M.J. (2000). Experimental Manipulation Of İntolerance Of Uncertainty: A Study Of A Theoretical Model Off Worry. *Behaviour Research And Therapy*, 38(9), 933-941.
doi: 10.1016/s0005-7967(99)00133-3. PMID: 10957827.
- Latipun, L.(2008). *Psikologi Konseling*. Malang: UMM Press.
- Lau, J. T., Yang, X., Pang, E., Tsui, H. Y., Wong, E. and Wing, Y. K. (2005). Sars-Related Perceptions İn Hong Kong. *Emergıncy Infectıons Disease*, 11(3), 417-424.
<https://doi.org/10.3201/eid1103.040675>
- Lazarus, P. J., Jimerson, S. R. and Brock, S. E. (2002). Natural Disasters. In S. E. Brock, P. J. Lazarus And S. R. Jimerson (Eds.), *Best Practices İn School Crisis Prevention And Intervention* (Pp. 435-450), Bethesda, MD: National Association Of School Psychologists And Other Crisis İnformation Posted On The NASP website at www.nasponline.org.
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A Brief Mental Health Screener For COVID-19 Related Anxiety, Death For Parents And Teachers. *National Association Of School Psychologists*, 44(7) 393-401. doi:10.1080/07481187.2020.1748481

- Li, Q., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., Tong, Y.,...M. Med. (2020). Early Transmission Dynamics In Wuhan, China, Of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia. *The New England Journal Medicine*, 382(13), 1199-1207. doi:10.1056/NEJMoa2001316
- Li, S., Wang, Y., Xue, J., Zhao, N. and Zhu, T. (2020). The Impact Of COVID-19 Epidemic Declaration On Psychological Consequences: A Study On Active Weibousers. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(6), 2032. <https://doi.org/10.3390/ijerph17062032>
- Lima, C., Carvalho, P., Lima, I., Nunes, J., Saraiva, J. S., de Souza, R. I., da Silva, C. and Neto, M. (2020). The Emotional Impact Of Coronavirus 2019-Ncov (New Coronavirus Disease). *Psychiatry Research*, 287, 112915. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112915>
- Litwack, L. (2007). Basic Needs: A Retrospective, *International Journal Of Reality Therapy*, 2(26), 2-9. <http://ehis.ebscohost.com>.
- Liu, J. J., Bao, Y., Huang, X., Shi, J. and Lu, L. (2020). Mental Health Considerations For Children Quarantined Because Of COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 347-349. doi: 10.1016/S2352-4642(20)30096-1
- Longway, T. and Cockman, N. R. (2002). Insights For Interns: Lessons About Motivation And Classroom Management. *The English Journal*, 91(4), 23-25.
- Loyd, B. D. (2005). The Effects Of Reality Therapy/Choice Theory Principles On High School Students' Perception Of Needs Satisfaction And Behavioral Change. *International Journal Of Reality Therapy*, 25(1), 5-9.
- Mackey, A. and Gass, S. M. (2005). *Second Language Research: Methodology And Design*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Marques de Miranda, D., da Silva Athanasio, B., Sena Oliveira, A. C. and Simoes-E-Silva, A. C. (2020). How Is COVID-19 Pandemic Impacting Mental Health Of Children And

- Adolescents?. *International Journal Of Disaster Risk Reduction : IJDRR*, 51, 101845.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101845>
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation And Personality*. New York: Harper Row Publication.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling For Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
<https://doi.org/10.1093/fampra/13.6.522>
- Mc Clelland, D. C. (1955). *Studies In Motivation*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Miller, J. C., Danon, L., O'Hagan, J. J., Goldstein, E., Lajous, M. and Lipsitch, M. (2010). Student Behavior During A School Closure Caused By Pandemic Influenza A/H1N1. *Plosone*, 5(5), e10425. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0010425>
- Milyavskaya, M., Gingras, I., Mageau, G. A., Koestner, R., Gagnon, H., Fang, J. and Boiché, J. (2009). Balance Across Contexts: Importance Of Balanced Need Satisfaction Across Various Life Domains. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 35(8), 1031-1045.
- Mowrer, O. H. (1960). *Learning Theory And Behavior*. New York: John Wiley Press.
- Murray, H.A. (1953). *Explorations In Personality* (5.nd. Ed). New York: Oxford University Press
- Murthy, S., Gomersall, C.D. and Fowler, R. A. (2020). Care For Critically Ill Patients With COVID-19. *Journal Of The American Medical Association*, 323(15), 1499-1500.
doi:10.1001/jama.2020.363
- Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C. and Espada, J. P. (2020). Immediate Psychological Effects Of The COVID-19 Quarantine In Youth From Italy And Spain. *Frontiers In Psychology*, 11, 579038. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.579038>
- Ohlsen, M. (1974). *Guidance Services In The Modern School*. United States Of America: Haricourt Broce Javanovich Puplication.

Oosterhof, B., Palmer, C.A., Wilson, J. and Shook, N. (2020). Adolescents' Motivations To Engage In Social Distancing During The COVID-19 Pandemic: Associations With Mental And Social Health. *Journal Adolescence Health*, 67(2), 179–185.
doi:10.1016/j.jadohealth.2020.05.004

Öğütlü, H. (2020). Turkey's Response to COVID-19 in Terms of Mental Health. *Irish Journal Psychology Medicine*, 3(37), 222-225. doi:https://doi.org/10.1017/ipm.2020.57

Öner, N. ve Le Compte, A. (1983). *Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. İstanbul : Boğaziçi Üniversitesi Yayını.

Öner, N. (1977). *Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanterinin Türk Toplumundaki Geçerliliği*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Özgül, F. (2003). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Özmen, A. (2006). *Seçim Kuramına ve Gerçeklik Terapisine Dayalı Öfkeyle Başa Çıkma Eğitim Programının ve Etkileşim Grubu Uygulamasının Öfkeyle Başa Çıkma Becerileri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.

Öztürk, M.(1983). *İki Meslek Grubundaki Bireylerin Psikolojik Gereksinim Örüntüleri: İlkokul Öğretmenleri ve Vergi Memurları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara

Park, J., Lee, E. H., Park, N. R. and Choi, Y. H. (2018). Mental Health Of Nurses Working At A Government-Designated Hospital During A MERS-Cov Outbreak: A Cross-Sectional Study. *Archives Of Psychiatric Nursing*, 32(1), 2-6. doi:10.1016/ j.apnu.2017.09.006

Patton, M. Q.(2002). *Qualitative Research Methods*. ThousandOaks: Sage Publications.

- Perrin, E. C., Leslie, L. K. and Boat, T. (2016). Parenting As Primary Prevention. *JAMA Pediatrics*, 170(7), 637–638. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2016.0225>
- Petanidou, D., Daskagianni, E., Dimitrakaki, C., Kolaitis, G. and Tountas, Y. (2013). The Role Of Perceived Well-Being In The Family, School And Peer Context In Adolescents' Subjective Health Complaints: Evidence From A Greek Cross-Sectional Study. *Bio Psychosocial Medical*, 7(1), 17. doi: 10.1186/1751-0759-7-17. PMID: 24283390; PMCID: PMC4175490.
- Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S. and Van Gelder, N. (2020). Pandemics And Violence Against Women And Children. *Center For Global Development Working Paper 528*. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/pandemics-and-violence-against-women-and-girls.pdf>
- Peterson, A.V. (2000). Choice Theory And Reality Therapy. *TCA Journal*, 28(1), 41-50.
- Petito, A., Pop, T.L., Namazova Baranova, L., Mestrovic, J., Nigri, L., Vural, M.,... Pettoello Mantovani, M. (2020). The Burden Of Depression In Adolescents And The Importance Of Early Recognition. *The Journal Of Pediatrics*, 218, 265. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2019.12.003>
- Piacentini, J., Bergman, R. L., Keller, M. and McCracken, J. (2003). Functional Impairment In Children And Adolescents With Obsessive-Compulsive Disorder. *Journal Of Child And Adolescent Psychopharmacology*, 13 Suppl 1, S61–S69. <https://doi.org/10.1089/104454603322126359>
- Pinto, L., Rajan, K., DePasquale, B., Thiberge, S. Y., Tank, D. W. and Brody, C. D. (2019). Task-Dependent Changes In The Large-Scale Dynamics And Necessity Of Cortical Regions. *Neuron*, 104(4), 810–824.e9. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2019.08.025>
- Polizzi, C., Lynn, S.J. and Perry, A. (2020). Stress And Coping In The Time Of COVID-19: Pathways To Resilience And Recovery, *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 59-62. <https://doi.org/10.36131/CN20200204>

- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B. and Xu, Y. (2020). A Nationwide Survey Of Psychological Distress Among Chinese People In The COVID-19 Epidemic: Implications And Policy Recommendations. *General Psychiatry*, 33, e100213. doi:10.1136/gpsych-2020-100213
- Rajkumar, R. P. (2020). COVID-19 And Mental Health: A Review Of The Existing Literature. *Asian Journal Of Psychiatry*, 52, 102066. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>
- Resmi Gazete. (2020). Normalleşme Süreci. (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2021). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/05/20200529M1-1.pdf>
- Reynolds, D.L., Garay, J.R., Deamond, S.L., Moran, M.K., Gold, W. and Styra, R. (2008). Understanding, Compliance And Psychological Impact Of The SARS Quarantine Experience. *Epidemiol Infections*, 136(7), 997-1007. doi:10.1017/S0950268807009156
- Rhein, D. and Sukawatana, P. (2015). Thai University Student Schemas And Anxiety Symptomatology. *International Education Studies*, 8(7), 108-126.
- Roe, A. (1957). Early Determinants of Vocational Choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4(3), 212-217. <https://doi.org/10.1037/h0045950>
- Roe, A. (1986). *Early Determinants Of Vocational Choice, Vocational Guidance And Career Development*. New York: The MacMillan Press.
- Rogers, A.A., Ha, T. and Ockey, S. (2020). Adolescents' Perceived Socio-Emotional Impact Of COVID-19 And Implications For Mental Health: Results From A U.S. Based Mixed-Methods Study. *Journal Of Adolescence Health*, 68(1), 43-52. doi:10.1016/j.jadohealth.2020.09.039
- Rotter, J. B. and Hochreich, D.J. (1979). *Theories Measurement Research*. New York: Springer Press.

- Roussos, A., Goenjian, A.K., Steinberg, A.M., Sotiropoulou, C., Kakaki, M., Kabakos,... Manouras, V. (2005). Posttraumatic Stress And Depressive Reactions Among Children And Adolescents After The 1999 Earthquake In Ano Liosia, Greece. *American Journal Of Psychiatry*, 162(3), 530-537. doi:10.1176/appi.ajp.162.3.530. PMID: 15741470.
- Roy, J. (2014). *William Glasser: Champion Of Choice*. United States of America: Zeig, Tucker and Theisen Publication.
- Roy, D., Tripathy, S., Kar, S. K., Sharma, N., Verma, S. K. and Kaushal, V. (2020). Study Of Knowledge, Attitude, Anxiety And Perceived Mental Healthcare Need In Indian Population During COVID-19 Pandemic. *Asian Journal Of Psychiatry*, 51,102083. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102083>
- Ryff, C. D. (1989a). Happiness Is Everything, Or Is It? Explorations On The Meaning Of Psychological Well-Being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1989b). In The Eye Of The Beholder: Views Of Psychological Wellbeing Among Middle-Aged And Older Adults. *Psychology And Aging*, 4(2), 195–210.
- Ryff, C. D. and Keyes, C. L. M. (1995). The Structure Of Psychological Well-Being Revisited. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 69(4), 719-727.
- Ryff, C.D. and Singer, B. (1996). Psychological Well-Being: Meaning, Measurement, And Implications For Psychotherapy Research. *Psychotherapy And Psychosomatics*, 65(1),14-23. doi:10.1159/000289026
- Ryff, C.D. and Singer, B.(1998). The Contours Of Positive Human Health. *Psychological Inquiry*, 9(1), 1–28. <https://doi.org/10.1207/s15327965pli0901>
- Ryff, C. D. and Singer, B. (2008). Know Myself And Become What You Are: A Eudaimonic Approach To Psychological Well-Being. *Journal Of Happiness Studies*, 9(1), 13-39.

- Sahu, P. (2020). Closure Of Universities Due To Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): İmpact On Education And Mental Health Of Students And Academic Staff. *Cureus*, 12(4), e.7541. doi:10.7759/cureus.7541
- Šakan, D., Žuljević, D. and Rokvić, N. (2020). The Role Of Basic Psychological Needs İn Well-Being During The COVID-19 Outbreak:A Self-Determination Theory Perspective. *Frontiers İn Public Health*, 8, 713. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.583181>
- Sani, G., Janiri, D., DiNicola, M., Janiri, L., Ferretti, S. and Chieffo, D. (2020). Mental Health During And After The COVID-19 Emergency İn Italy. *Psychiatry And Clinical Neurosciences*, 74(6), 372. <https://doi.org/10.1111/pcn.13004>
- Sarı, S. (2007). *Sürekli Kaygının Yordayıcıları Olarak Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Endişe İle İlgili İnançlar ve Kontrol Odağının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sarı, İ., Yenigün, Ö., Altıncı, E. E. ve Öztürk, A. (2011). Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmininin Genel Öz Yeterlik ve Sürekli Kaygı Üzerine Etkisi (Sakarya Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü Örneği). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 149-156.
- Saurabh, K. and Ranjan, S. (2020). Compliance And Psychological Impact Of Quarantine İn Children And Adolescents Due To Covid-19 Pandemic. *Indian Journal Pediatrics*, 87(7), 532-536. doi: 10.1007 / s12098-020-03347-3
- Schermerhorn, J.R. and Bacchrach, D.G. (2016). *Exploring Management*, United States of America: John Wiley and Sons.
- Schutte, P. S. and Ryff, C. D. (1997). Personality And Well-Being: Reexamining Methods And Meanings. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 73(3), 549-559.
- Schofield, G., Beek, M., Ward, E. and Biggart, L. (2013). Professional Foster Carer And Committed Parent: Role Conflict And Role Enrichment At The İnterface Between

- Work And Family İn Long-Term Foster Care. *Child & Family Social Work*, 18(1), 46-56.
- Schultz, D. and Schultz, S. (2009). *Theories Of Personality*. Canada: Nelson Education.
- Schultz, D. ve Schultz, S.(2005). *Modern Psikoloji Tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Seligman, L.D. and Ollendick, T.H.(2011). Cognitive-Behavioral Therapy For Anxiety Disorders İn Youth. *Child Adolesc Psychiatry Clinic*, 20(2), 217-238. doi: 10.1016/j.chc.2011.01.003.
- Sever, M. ve Özdemir, S.(2020). Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde Öğrenci Olma Deneyimi: Bir Fotoses (Photovoice) Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4),1653-1679. doi: 10.33417/tsh.778615
- Sheldon, K. M. and Niemiec, C. P. (2006). It's Not Just The Amount That Counts: Balanced Need Satisfaction Also Affects Well-Being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 91(2), 331–341.<https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.2.331>
- Shanafelt, T., Ripp, J. and Trockel, M. (2020). Understanding And Addressing Sources Of Anxiety Among Health Care Professionals During The Covid-19 Pandemic. *Journal Of American Medical Association*, 323(21), 2133-2134. doi:10.1001/jama.2020.5893
- Sim, K., Chan, Y. H., Chong, P. N., Chua, H. C., and Soon, S. W. (2010). Psychosocial And Coping Responses Within The Community Health Care Setting Towards A National Outbreak Of An Infectious Disease. *Journal Of Psychosomatic Research*, 68(2), 195-202.<https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.04.004>
- Skinner, E., Furrer, C., Marchand, G. and Kindermann, T. (2008). Engagement And Disaffection İn The Classroom: Part Of A Larger Motivational Dynamic?. *Journal Of Educational Psychology*, 100(4), 765.
- Spielberger, C.D., Gorsuch, R. and Luschene, R.(1970). *Manual For The State-Trait Anxiety Inventory*. California: Consulting Psychologists Press.

- Spielberger, C.D. and Diaz Guerrero, R. (1976). *Cross Cultural Anxiety*. Washington, D.C: Hemisphere Publication.
- Sprang, G. and Silman, M. (2013). Posttraumatic Stress Disorder In Parents And Youth After Health-Related Disasters. *Disaster Medicine Public Health Preparedness*, 7(1),105-110. <https://doi.org/10.1017/dmp.2013.22>.
- Starko, A. J. (2010). *Creativity In The Classroom: Schools Of Curious Delight*. New York: Routledge Publication.
- Stubbs, B., Koyanagi, A., Hallgren, M., Firth, J., Richards, J., Schuch,...Vancampfort, D. (2017). Physical Activity And Anxiety: A Perspective From The World Health Survey. *Journal Affecton Disorder*, 15(208), 545-552. doi: 10.1016/j.jad.2016.10.028
- Sullo, B.(1997). *Inspiring Quality In Your School:From Theory To Practice*. Washington: National Education Association.
- Sullo, B. (2007). *Activating The Desire To Learn*. Alexandria, Minnesota: Association For Supervisionand Curriculum Development
- Sun, J., Liu, Q. and Yu, S. (2019). Child Neglect, Psychological Abuse And Smartphone Addiction Among Chinese Adolescents: The Roles Of Emotional İntelligence And Coping Style.*Computer Human Behaviour*, 90, 74-83.<https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.08.032>
- Suner, E. (2000). *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı Ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sübaşı, G. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygıyı Yordayıcı Bazı Değişkenler. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32, 144.

- Sünbül, A. M., Kesici, Ş. ve Bozgeyikli, H. (2003). *Öğretmenlerin Psikolojik İhtiyaçları, Öğrencileri Motive ve Kontrol Etme Düzeyleri* .(Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Taha, S., Matheson, K., Cronin, T. and Anisman, H. (2013). Intolerance Of Uncertainty, Appraisals, Coping, And Anxiety: The Case Of The 2009 H1N1 Pandemic. *British Journal of Health Psychology*, 19(3), 592–605.
- Taylor, S. (2019). *The Psychology Of Pandemics: Preparing For The Next Global Outbreak Of Infectious Disease*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi Bilim Kurulu Çalışması. <https://covid19.saglik.gov.tr/>(Erişim Tarihi: 15 Ekim 2020).
- Tian, F.,Li, H., Tian, S., Yang, J., Shao, J. and Tian, C., (2020). Psychological Symptoms of Ordinary Chinese Citizens Based on SCL-90 During the Level Emergency Responseto COVID-19. *Psychiatry Research*, 288, 112992. doi:10.1016/j.psychres.2020.112992
- Tian, L., Tian, Q. and Huebner, E. S. (2016). School-Related Social Support And Adolescents' School-Related Subjective Well-Being: The Mediating Role Of Basic Psychological Needs. *Social Indicators Research*, 128, 105–129.
- Tiryaki, M. Ş. ve Moralı, S. (1990). Genç Sporcularda Yarışma-Performans Kaygısı ve Bu Kaygı İle Başa Çıkma Davranışlarının Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Ulusal Sempozyumu, Ankara.
- Tiryaki, K. Pehlivan, M ve Kaya, H.B. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Tedbirleri Kapsamında Evde Kalan Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Belirlenmesi (Düzce Üniversitesi Örneği). *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 43-53.
- Topses, G. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tuzcuoğlu, N.(1995). Psikanaliz Kuramı ve Özellikleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 275-285.

Türk Dil Kurumu. (2020). Kaygı tanımı. <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 1 Ekim 2020)

Türk Dil Kurumu. (2020). Pandemi tanımı. <https://www.tdk.gov.tr/icerik/basindan/dilimize-bulasanlar/> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2020)

Türkdoğan, T. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Temel İhtiyaçların Karşılama Düzeyinin Özel İyi Oluş Düzeyini Yordamadaki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı. 31 İlde Uygulanan Sokağa Çıkma Kısıtlaması. <https://www.icisleri.gov.tr/31-ilde-30042020-03052020-tarihlerinde-uygulanan-sokaga-cikma-kisitlamasi> (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020).

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı. Şehir Giriş/Çıkış Tebirleri ve Yaş Sınırlaması. <https://www.icisleri.gov.tr/sehirgiriscikis-tebirleri-ve-yas-sinirlamasi> (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. Organizasyonların Ertelenmesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200320-18.pdf> (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. COVID-19 Kapsamında Kamu Çalışanlarına Yönelik İlave Tedbirler ile İlgili 2020/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200322M1-1.pdf>.

UNICEF. (2019). Global population of children. <https://www.statista.com/statistics/678737/total-number-of-children-worldwide/>

UNICEF. (2020). COVID-19 and its implications for protecting children online; https://unicef.at/fileadmin/media/News/Pressemeldungen/2020/COVID-19_and_its_implications_for_protecting_children_online_Technical_note.pdf.

UNESCO. (2020a). School closures caused by Coronavirus (Covid-19). UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

UNICEF. (2020b). UNICEF BM News.<https://news.un.org/en/tags/unicef>

Usher, K., Bhullar, N., Durkin, J., Gyamfi, N. and Jackson, D. (2020). Family Violence And COVID-19: Increased Vulnerability And Reduced Options For Support. *International Journal Of Mental Health Nursing*, 29(4), 549–552. <https://doi.org/10.1111/inm.12735>

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Uzaktan eğitim kararı. <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatti/haber/20554/tr> (Erişim Tarihi: 2 Kasım 2020).

Ünal, A. (2006). *OKS (LGS)'ye Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygıları ile Benlik Saygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Van de Groep, S., Zanolie, K., Green, K. H., Sweijen, S. W. and Crone, E. A. (2020). A Daily Diary Study On Adolescents' Mood, Empathy, And Prosocial Behavior During The COVID-19 Pandemic. *PLOS ONE*, 15(10), e0240349.<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240349>

Vanderloo, L., Carsley, S, Aglipay, M., Cost, K., Maguire, J. and Birken, C.(2020). Applying Harm Reduction Principles To Address Screen Time In Young Children Amidst The COVID-19 Pandemic. *Journal Of Developmental & Behavioral Pediatrics*,41(5), 335-336.[doi: 10.1097/DBP.0000000000000825](https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000825).

Ventegodt, S., Merrick, J. and Andersen, N.J. (2003). Quality Of Life Theory I. The IQOL Theory: An Integrative Theory Of The Global Quality Of Life Concept. *Scientific World Journal*, 3, 1030-40. [doi:10.1100/tsw.2003.82](https://doi.org/10.1100/tsw.2003.82).

Veronneau, M., Koestner, R. F. and Abela, J. R. Z. (2005). Intrinsic Need Satisfaction And Well-Being In Children And Adolescents: An Application Of The Self-Determination Theory. *Journal Of Social And Clinical Psychology*,24(2), 280-292.

Wang, C., Pan, R. and Wan, X. (2020). Immediate Psychological Responses And Associated Factors During The Initial Stage Of The 2019 Coronavirus Disease (COVID-19)

Epidemic Among The General Population In China. *International Journal Environment Research And Public Health*, 17(5), 1711-1729. doi:10.3390 / ijerph17051729

Wang, Z. H., Yang, H. L., Yang, Y. Q., Liu, D., Li, Z. H., Zhang, X. R.,...Yang, X. F. and Mao, C. (2020). Prevalence Of Anxiety And Depression Symptom And The Demands For Psychological Knowledge And Interventions In College Students During COVID-19 Epidemic: A Large Cross-Sectional Study. *Journal Of Affective Disorders*, 275, 188-193. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.06.034>

Webb, S., Kingstone, S., Richardson, E. and Flett, J.(2020). *Rapid Evidence Brief: Covid-19 Youth Recovery Plan 2020-2022*. Wellington: Te Hiringa Hauora/Health Promotion Agency.

Wheaton, M. G., Abramowitz, J. S., Berman, N. C., Fabricant, L. E. and Olatunji, B. O. (2011). Psychological Predictors Of Anxiety In Response To The H1N1 (Swine Flu) Pandemic. *Cognitive Therapy And Research*, 36(3), 210–218.

Woods, H. and Scott, H. (2016). Sleepyteens: Social Media Use In Adolescence Is Associated With Poor Sleep Quality, Anxiety, Depression And Low Self-Esteem. *Journal Of Adolescence*, 51, 41-49.

World Health Organization. (2020).*COVID-19 Case definition*. <https://www.who.int/publications7i/item/WHO-2019-nCoV>. (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2020).

World Health Organization. (2020). *Coronavirus Disease (COVID-19) Advice For The Public*. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/need-extra-precautions/people-at-higher-risk.html> (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2020).

World Health Organization. (2020). *Coronavirus Disease Dashboard*. [https:// covid19.who.int/](https://covid19.who.int/)(Erişim Tarihi: 10 Ekim 2020).

World Health Organization.(2020a). WHO Characterizes COVID-19 as a Pandemic. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>

- World Health Organization. (2020b). Helping Children Cope With Stress During The 2019-Ncov Outbreak. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/helping-children-cope-with-stress-print.pdf?sfvrsn=f3a063ff_2
- Worldometers.(2020). *Coronavirüs Update*. <https://www.worldometers.info/coronavirus> (Erişim Tarihi: 20Ekim 2020)
- Wu, P., Fang, Y., Guan, Z., Fan, B., Kong, J., Yao, Z.,...Lu, J.(2009). The Psychological Impact Of The SARS Epidemic On Hospital Employees İn China:Exposure, Risk Perception, And Altruistic Acceptance Of Risk. *Canadian Journal Ofpsychiatry*, 54(5), 302–311. <https://doi.org/10.1177/070674370905400504>
- Wubbolding, R.E.(1988). *Using Reality Therapy*.Toronto: Fitzhenry and Whiteside Ltd
- Wubbolding, R. E. (2000). *Reality Therapy For The 21st Century*. Philadelphia:Brunner-Routledge Publication.
- Wubbolding, R. E. (2015). *Gerçeklik Terapisi*.(E. Öksüz, Çev.). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Wubbolding, R. E. (2017). The three-fold legacy of William Glasser. *International Journal of Choice Theory and Reality Therapy*, 37(1), 17-21.
- Xiang, Y.T., Zhao, Y.J., Liu, Z.H., Li, X.H., Zhao, N., Cheung, T.,...Chee, H. (2020). The COVID-19 Outbreak And Psychiatric Hospitals İn China: Managing Challenges Through Mental Health Service Reform. *International Journal Biological Science*, 16(10), 1741-1744. doi: 10.7150/ijbs.45072
- Xiao, H., Zhang, Y., Kong, D., Li, S. and Yang, N. (2020). Social Capital And Sleep Quality İn Individuals Who Self-Isolated For 14 Days During The Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak İn January 2020 İn China. *Medical Science Monitor : International Medical Journal Of Experimental And Clinical Research*, 26, E923921. <https://doi.org/10.12659/MSM.923921>

- Yalçın, A. F. (2007). *Başarı Kimliği Geliştirme Programının Etkililiği*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yalom, I. D. (2008). *Ergen Terapisi*. (Y. Özkardeşler Şallı, Çev.). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, O. (2019). *Ergenlerde Akıllı Telefondan Yoksun Kalma Korkusu (Nomofobi) İle Sosyodemografik Değişkenler, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Sürekli Kaygı ve Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yuan, R., Xu, Q. H., Xia, C. C., Lou, C. Y., Xie, Z., Ge, Q. M. and Shao, Y. (2020). Psychological Status Of Parents Of Hospitalized Children During The COVID-19 Epidemic In China. *Psychiatry Research*, 288, 112953. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112953>
- Zhai, Y. and Du, X. (2020). Mental Health Care For International Chinese Students Affected By The Covid-19 Out Break. *Lancet Psychiatry*, 7(4), e22. doi: 10.1016/S2215-0366(20)30089-4
- Zhang, W., Zhao, Y., Zhang, F., Wang, Q., Li, T., Liu, Z.,...Zhang, S. (2020). The Use Of Anti-Inflammatory Drugs In The Treatment Of People With Severe Coronavirus Disease 2019 (COVID-19), The Perspectives Of Clinical Immunologists From China. *National Library Medicine National Institute Of Health*, 214, 108393. doi: 10.1016/j.clim.2020.108393
- Zhou, X., Wu, X., Wang, W. and Tian, Y. (2019). Selfefficacy And Self-Esteem Mediate The Relation Between Social Support And Posttraumatic Growth Amongst Adolescents

Following Wenchuan Earthquake. *Psychological Development And Education*, 35(5), 573–580. doi: 10.16187/j.cnki.issn1001-4918.2019.05.08

EK-1

Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği

(MADDE ÖRNEKLERİ)

YÖNERGE: Aşağıda eğitiminiz sırasında ve normal yaşantılarınız içerisinde yaşadığınız durumlarla ilgili ifadeler bulacaksınız. Pandemi dönemindeki haliniz göz önünde bulundurarak cevaplandırılmalarını somut olarak gerçekleştiriniz. Lütfen aşağıda verilen değerlendirmeyi kullanarak sizin durumunuz için en uygun olan sayıyı yuvarlak içine alınız veya üzerini X ile işaretleyiniz.

Hiç Katılmıyorum	1 (%0)	Katılıyorum	4 (%51-75)
Katılmıyorum	2 (%1-25)	Tamamen Katılıyorum	5 (%76-100)
Kararsızım	3 (%26-50)		

1	Bir sorunum olduğunda, destek ve öğüt için aileme başvurabilirim	1	2	3	4	5
6	Hoşça vakit geçirebileceğim arkadaşlara sahibim.	1	2	3	4	5
7	Seçtiğim kıyafetler konusunda annem beni özgür bırakır.	1	2	3	4	5
14	Eğlenmek için arkadaş grubumla bir yerlere giderim.	1	2	3	4	5
21	Eğlenmek için sosyal ve kültürel etkinliklere katılırım.	1	2	3	4	5
26	Çevremdekiler beni esprili ve şakacı biri olarak nitelerler.	1	2	3	4	5

EK-2

Durumluluk Kaygı Ölçeği

(MADDE ÖRNEKLERİ)

Aşağıdaki kişilerin kendi durumlarını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da o anda nasıl hissettiğinizi pandemi dönemini de göz önünde bulundurarak, ifadelerden uygun olanını işaretlemek suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin anında nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

	Hiç	Biraz	Çok	Tamamıyla
Şu anda sakinim				
Kendimi dinlenmiş hissediyorum				
Kendimi rahatlamış hissediyorum				
Şu anda halimden memnunum				
Şu anda endişeliyim				
Şu anda keyfim yerinde.				

EK-3

Kişisel Bilgi ve Onam Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu araştırmada sizlerden elde edilecek veriler, Lise Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanması ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi konulu yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere toplanmaktadır.

Bu zorlu dönemde yüksek lisans tezimi başarıyla bitirmem ve araştırma sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için aşağıdaki soruları dikkatle okuyup, eksiksiz cevaplamanız önem arz etmektedir. Çalışmamın birinci bölümünde; "Kişisel Bilgi ve Onam Formu", ikinci bölümünde "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği" ve üçüncü bölümünde ise "Durumluluk Kaygı Ölçeği" yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri Covid-19 dönemindeki durumunuzu göz önünde bulundurarak ve dikkatlice okuyarak sizi en iyi yansıtan seçeneği işaretleyiniz. Şimdiden paylaşacağımız kıymetli bilgileriniz için sizlere teşekkür ediyorum ve iyi çalışmalar diliyorum.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum.

- Onaylıyorum

Bilgi Formu

(MADDE ÖRNEKLERİ)

1. Cinsiyetiniz? Kız Erkek
2. Kaç Kardeşsiniz? (Siz hariç) Yok 1-2 3-5 6 ve üzeri
3. Okulunuz? Devlet Özel
4. Okul Türünüz? Anadolu Lisesi Meslek Lisesi
 Fen Lisesi Diğer
5. Sınıfınız? 9.Sınıf 10.Sınıf 11.Sınıf 12.Sınıf

EK- 4

Görüşme Formu

(SORU ÖRNEKLERİ)

Güç ihtiyacı:.....

Güç ihtiyacı ile ilgili yapılan tanım doğrultusunda;

1. Pandemi döneminde kendinizi en başarılı hissettiğiniz şey neydi?

Eğlence ihtiyacı:

Eğlence ihtiyacı ile ilgili yapılan tanım doğrultusunda

1. Pandemiden önce eğlenmek için neler yapardınız?

Özgürlük ihtiyacı:.....

Özgürlük ihtiyacı ile ilgili yapılan tanım doğrultusunda;

1. Pandemi döneminde özgürlük ihtiyacınızın kısıtlandığını hissettiğiniz durumlar oldu mu? Olduysa örnek verebilir misiniz?

Sevgi ve ait olma ihtiyacı:

Sevgi ve ait olma ile ilgili yapılan tanım doğrultusunda;

1. Pandemi döneminde en çok kimlerle ilişki ve iletişim halindeydiniz?

Kaygı Düzeyi

1. Pandemi döneminde sizi en çok kaygılandıran durumlar nelerdi?

EK-5

Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Madde Analizi

Altboyutlar	Maddeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Madde Ortalaması		Standart sapma		Boyut ortalaması		Ölçek Ortalaması	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%								
Özgürlük İhtiyacı	7 Seçtiğim kıyafetler konusunda annem beni özgür bırakır.	80	16.1	57	11.4	80	16.1	163	32.7	118	23.7	3.37	1.37						
	8 Eğlenmek için istediğim yere gidebilirim.	150	30.1	104	20.9	89	17.8	108	21.6	47	9.4	2.59	1.35						
	15 İstediyim her şeyi yapabileceğim ortama sahibim.	124	24.9	106	21.3	126	25.2	106	21.2	36	7.2	2.65	1.26	2.73	3.28				
	16 Arkadaşlarıma ayırdığım zaman konusunda ailem beni sınırlamaz.	99	19.9	126	25.3	90	18.0	138	27.6	45	9.0	2.81	1.28						
	23 Kendi başıma tatile çıkabiliyorum.	257	51.6	99	19.9	52	10.4	58	11.6	32	6.4	2.01	1.29						
	24 Başkalarının benim ile	79	15.9	122	24.5	113	22.6	88	17.6	96	19.3	3.03	1.35						

	ilgili ne düşündüğü çok önemli değildir.												
9	Ailem okulda, işte ya da evdeki tecrübelerimi dinlemek için zaman ayırır.	83	16.7	66.0	13.3	90	18.1	193	38.8	66	13.3	3.2	1.298
11	Bir sorunum olduğunda, destek ve öğüt için aileme başvurabilirim	56	11.2	48.0	9.6	92	18.5	212	42.6	90	18.1	3.5	1.217
2	Arkadaşlarım bir sorunum olduğunda bana destek olur.	37	7.4	49	9.8	92	18.5	217	43.6	103	20.7	3.6	1.14
10	Onlarla birlikteyken arkadaşlarımla beni takdir ettiklerine inanıyorum.	51	10.2	38	7.6	135	27.1	213	42.8	61	12.2	3.39	1.12
17	Ailemle birlikte olmak hoşuma gider	38	7.6	38.0	7.6	72	14.5	210	42.2	140	28.1	3.8	1.166
18	Ailem başıma gelen şeyler konusunda dikkatlidir.	156	31.3	230	46.2	39	7.9	348	6.8	39	7.8	2.14	1.163
25	Sevinçlerimi ve üzüntülerimi arkadaş-	60	12	36.0	7.2	77	15.5	214	43.0	111	22.3	3.6	1.25

		larımla ve ailemle paylaşmak beni mutlu eder.												
	5	Haftada en az bir kere sinemaya giderim.	321	64.5	125	25.1	28	5.6	15	3	9	1.8	1.5	0.87
	6	Hoşça vakit geçirebileceğim arkadaşlara sahibim.	47	9.4	37	7.4	75	15.1	208	41.8	13	26.3	3.6	1.21
	13	Okul benim için eğlenceli bir yerdir.	56	11.2	53.0	10.6	10	20.1	193	38.8	95	19.1	3.4	1.23
	14	Eğlenmek için arkadaş grubumla bir yerlere giderim.	95	19.1	83.0	16.7	81	16.3	165	33.1	74	14.9	3.1	1.36
	21	Eğlenmek için sosyal ve kültürel etkinliklere katılıyorum.	118	23.7	78.0	15.7	94	18.9	142	28.5	66	13.3	2.9	1.38
	22	Olaylara espri ve şaka ile yaklaşıyorum.	56	11.2	60.0	12.0	10	21.6	166	33.3	11	22.1	3.4	1.26
	26	Çevremdekiler beni esprili ve şakacı biri olarak nitelerler.	52	10.4	70.0	14.1	11	22.0	177	35.5	89	17.9	3.4	1.22
Güç İhtiyacı	3	Okulda ve arkadaş grubunda	35	7	41	8.2	94	18.9	220	44.2	10	21.7	3.6	1.11
														3.7

	sözü dinlenen biriyim.												
4	Yaşamda çok başarılı ola- cağıma ina- nıyorum.	38	7.6	49	9.8	11 1	22. 3	188	37. 8	11 2	22.5	3.5 8	1.16 2
1 1	Sorunlarımın üstesinden gelebilece- ğime inanı- rım.	40	8	21	4.2	93	18. 7	215	43. 2	12 9	25.9	3.7 5	1.13 0
1 2	İyi olduğumu düşündüğüm konularda yarışmaktan çekinmem.	40	8	33	6.6	62	12. 4	158	31. 7	20 5	41.2	3.9 1	1.23 3
1 9	Farklı ve zor olan bir konu üzerinde çalışmaktan hoşlanırım.	49	9.8	49	9.8	88	17. 7	199	40	11 3	22.7	3.5 6	1.22 1
2 0	Yaptığım işin en iyisini yapmalıyım.	28	5.6	22	4.4	55	11	172	34. 5	22 1	44.4	4.0 8	1.11 1

EK-6

Durumluluk Kaygı Ölçeği Madde Analizi

Maddeler	Hiç		Biraz		Çok		Tamamiyle		Madde Ortalaması	SS	Ölçek ortalaması
	N	%	N	%	N	%	N	%			
1 Şu anda sakinim	111	22.3	99	19.9	200	40.2	88	17.7	2.53	1.025	
2 Kendimi emniyette hissediyorum	147	29.5	125	25.1	138	27.7	88	17.7	2.34	1.081	
3 Su anda sınırlarım gergin	216	43.4	168	33.7	83	16.7	31	6.2	1.86	0.911	
4 Pişmanlık duygusu içindeyim	245	49.2	163	32.7	53	10.6	37	7.4	1.76	0.917	
5 Şu anda huzur içindeyim	64	12.9	91	18.3	199	40	144	28.9	2.85	0.982	
6 Şu anda hiç keyfim yok	165	33.1	192	38.6	76	15.3	65	13.1	2.08	1.001	
7 Başıma geleceklerden endişe ediyorum	157	31.5	149	29.9	106	21.3	86	17.3	2.24	1.078	3,85
8 Kendimi dinlenmiş hissediyorum	60	12	78	15.7	150	30.1	210	42.2	3.02	1.030	
9 Şu anda kaygılıyım	127	25.5	176	35.3	110	22.1	85	17.1	2.31	1.033	
10 Kendimi rahat hissediyorum	85	17.1	79	15.9	182	36.5	152	30.5	2.81	1.054	
11 Kendime güvenim var	176	35.3	135	27.1	124	24.9	63	12.7	2.15	1.043	
12 Şu anda asabım bozuk	230	46.2	137	27.5	75	15.1	56	11.2	1.91	1.028	
13 Çok sınırlıyım	208	41.8	154	30.9	87	17.5	49	9.8	1.95	0.993	
14 Sınırlarımın çok gergin olduğunu hissediyorum	209	42	162	32.5	78	15.7	49	9.8	1.93	0.984	

15	Kendimi rahatlamış hissediyorum	58	11.6	64	12.9	204	41	172	34.5	2.98	0.970
16	Şu anda halimden memnunum	79	15.9	108	21.7	178	35.7	133	26.7	2.73	1.024
17	Şu anda endişeliyim	176	35.3	165	33.1	91	18.3	66	13.3	2.09	1.029
18	Heyecandan kendimi şaşkına dönmüş hissediyorum	350	70.3	95	19.1	37	7.4	16	3.2	1.44	0.767
19	Şu anda sevinçliyim	30	6	60	12	211	42.4	197	39.6	3.15	0.857
20	Şu anda keyfim yerinde.	67	13.5	76	15.3	206	41.4	149	29.9	2.88	0.988

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI

Sayı : E--804.01-2011160010
Konu : Etik Kurul Hak.

Tarih: 16.11.2020

Çalışmanın Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Konu:	Anket Uygulama
Başlık:	"Lise Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Temel Psikolojik İhtiyaçlarının ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi"
Yürütücü / Danışman:	Doç. Dr. Ramin ALİYEV
Yazar:	Zehra Şeyda ERDEN
Karar:	Olumlu

Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK
Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Osman Tolga ARICAK
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Ömer ÖZKAN
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Levent SUTCIGİL
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Gül Rengin KÜÇÜKERDOĞAN
Etik Kurul Üyesi

Ek: Zehra Şeyda ERDEN Etik Kurul Başvuru Formu.pdf (Elektronik Ek)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: f6d6158

Belge Doğrulama Adresi: <http://ebys.hku.edu.tr/Dogrulama/Index>

Adres : Havaalanı Yolu Üzeri 8.Km - Şahinbey / GAZİANTEP

İrtibat: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tel / Fax : +90 342 211 80 91 / +90 342 211 80 92

Web: sbe.hku.edu.tr

Keş Adresi : hasankalyoncu.unv@hs01.kep.tr

e-Posta: sbe@hku.edu.tr

